

JOSIP BARAČ

Ostavština prof. Josipa Barača (1871. - 1939.)

u Zbirci starih knjiga i rukopisa Sveučilišne knjižnice u Splitu

Ostavština prof. Josipa Barača (1871. - 1939.)
u *Zbirci starih knjiga i rukopisa* Sveučilišne knjižnice u Splitu

SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U SPLITU

SPLIT, 2012.

Publikacije Sveučilišne knjižnice u Splitu 19

Nakladnik:

Sveučilišna knjižnica u Splitu
R. Boškovića 31, Split
e-mail: svkst@svkst.hr
www.svkst.hr

Za nakladnika:

mr. sc. Petar Krolo

Autorica kataloga i izložbe:

Mihaela Kovačić

Suradnici na postavu:

Abra Papić, Ana Radić Bizjak, Ines Rušić-Sokol

Grafički dizajn i priprema:

Slobodan Tomić

Fotografiranje i skeniranje:

Branko Bralić

Lektura:

Josipa Korljan, prof.

Prijevod na engleski i talijanski:

Margita Zakarija-Mirčeta

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Sveučilišne knjižnice u Splitu pod brojem: 141013069

ISBN 978-953-96216-9-6

Tisak:

Dalmacijapapir

Naklada: 200 primjeraka

Tiskanje kataloga pomogli:

Grad Split
Splitsko-dalmatinska županija

SADRŽAJ

Predgovor (Petar Krolo)	str. 5
Ostavština prof. Josipa Barača (1871. - 1939.) u <i>Zbirci starih knjiga i rukopisa</i> Sveučilišne knjižnice u Splitu (Mihaela Kovačić)	str. 7
Shematski prikaz ostavštine	str. 40
Biobibliografija prof. Josipa Barača: izbor	str. 42
Professor Josip Barač (August 31, 1871- June 1, 1939)	str. 49
Professore Josip Barač (31 agosto 1871- 1 giugno 1939)	str. 50

Zahvaljujemo gospodinu Vanji Bedenu na ustupljenim podacima i grafi.

Zahvaljujemo Muzeju grada Splita na posuđenoj grafi.

Izložba održana povodom Dana hrvatskih knjižnica u izložbenom prostoru Odjela građe posebne vrste Sveučilišne knjižnice u Splitu od 11. studenog do 14. prosinca 2012. godine.

PREDGOVOR

Povodom Dana hrvatskih knjižnica 11. studenog 2012. godine Sveučilišna knjižnica u Splitu katalogom i izložbom *Ostavština prof. Josipa Barača (1871.-1939.) u Zbirci starih knjiga i rukopisa Sveučilišne knjižnice u Splitu* predstavlja djelo jednog od svojih najzaslužnijih donatora - prof. Josipa Barača. Dužna je to zahvala još jednom od znamenitih Splitsana stasalih krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća, a koji su, svatko na svoj način i na svojem polju djelovanja, polagali temelje modernog Splita.

Josip Barač, osoba svestrana interesa i neiscrpane energije, zadužio je rodni grad i domovinu rasipajući svoj rijetki talent „poput meteora za ljetne vedre noći“, kako je lucidno zamijetio njegov suvremenik Ante Ivačić. Klasični filolog koji je studirao na filozofskim fakultetima u Zagrebu, Beču i Gracu i bio profesor u splitskoj Klasičnoj gimnaziji, s vremenom je postao zakleti sudski tumač za latinski, njemački, francuski i engleski jezik. Smatrali su ga, uz don Franu Bulića, najstručnijim vodičem poliglotom u Arheološkom muzeju. Bio je suradnik mnogih novina i revija, o čemu svjedoči bogata bibliografija. Prema riječima Ive Tijardovića, ta su dva profesora, don Frane Bulić i Josip Barač, „davala ton našem narodnjaštvu“, okupljajući oko sebe splitske umjetnike i javne radnike. Tom krugu pripadali su, spomenimo samo neke, Emanuel Vidović, Virgil Meneghello Dinčić, Anđeo Uvodić, Kamilo Tončić i mnogi drugi.

Josip Barač je u predratnom i međuratnom razdoblju bio općinski vijećnik i *prisjednik*. Njegov se svestrani angažman za boljitak Splita može prepoznati u sudjelovanju u radu mnogih udruga i povjerenstava za pitanja urbanizma, arhitekture, umjetnosti, knjižničarstva, književnosti, arheologije, sporta itd.

Ukratko, Josip Barač, iz čije se osobne ostavštine pohranjene u Sveučilišnoj knjižnici iščitava pulsiranje Splita u međuratnom razdoblju, i sam je dao nemjerljiv doprinos razvoju grada i njegovu međunarodnom ugledu. Posebnu zahvalu duguje mu i naša knjižnica, za čiju se izgradnju i sam svestrano zalagao.

Petar Krolo



Kuća Baračevih u Getu. (privat. vl.)

Ostavština prof. Josipa Barača (1871. - 1939.) u *Zbirci starih knjiga i rukopisa* Sveučilišne knjižnice u Splitu

Mihaela Kovačić

UVOD

Rukopisna i knjižna ostavština prof. Josipa Barača od 1939. godine čuva se u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu (SKS), nekoć Gradskoj biblioteci. Njezinim predstavljanjem na ovoj izložbi želimo podsjetiti i ukazati na istaknutu svestranost djelovanja i doprinos prof. Barača razvoju sadržaja i kvalitete javnog života te međunarodnog ugleda Splita između dvaju svjetskih ratova. Ustrajna podrška koju je tijekom više od triju desetljeća pružao radu Gradske biblioteke kao višegodišnji član općinskog upraviteljstva (vijećnik), predsjednik općine i uglednik vidljiva je u sačuvanim vrijednim rukopisima, omeđenim i serijskim publikacijama, sitnom tisku, kao i u materijalnoj podršci gradnji nove zgrade knjižnice, primjerene potrebama onodobnog Splita.

Prof. Josip Barač (Split, 1871. - Split, 1939.)

U *Matičnim knjigama rođenih sv. Duje* zapisano je da su Jelena Barač, rođena Paštar, i Mate Barač 31. kolovoza 1871. godine dobili treće dijete sina Josipa. Prema svjedočenju suvremenika, obitelj Jelene i Mate Barača bila je siromašna, ali čestita. Nastanjeni u splitskom Getu, uz Josipa su podigli kćer Vinku i sinove Antu, Petra, Matu i Đanka.¹ Josip Barač je od 1877. do 1882. godine polazio pučku gradsku školu u Splitu. U to se vrijeme nastava održavala na talijanskom jeziku. Od 1882. do 1890./1891. godine polazio je sjemenišnu klasičnu gimnaziju gdje je i maturirao 1891. godine. Od 1891. do 1895. godine studirao je klasične jezike na filozofskim fakultetima, i to prva dva semestra u Zagrebu, druga dva u Beču i zadnja četiri u Grazu.² Nekoliko godina kasnije, 21. veljače 1899., u Grazu je položio i profesorski ispit iz klasične filologije. Prva iskustva u nastavi Josip Barač je stekao u splitskoj Klasičnoj gimnaziji, gdje je radio kao profesor klasičnih jezika od 1895. do 1927. godine. Neko vrijeme, od 1909. do 1913. godine, predavao je i u Velikoj realci hrvatski ili srpski i njemački jezik.³ Baračev splitski profesorski staž prekinut je 1913. godine, kada je zbog satire „Pajacu“ objavljene u šibenskoj *Hrvatskoj riječi* po kazni premješten u Klasičnu gimnaziju u Zadru, a uskraćeno mu je i promaknuće u viši čin.⁴

¹ Državni arhiv u Splitu (DAS) *Matične knjige rođenih sv. Duje za god. 1871.-1875.* str. 6., upis br. 103. Kroničari splitskih obitelji, Bruno i Nepo Kuzmanić, navode da je Mate Barač, pok. Mihovila, iz Gornjeg Muća bio poštanski poslužnik, a Jelena Barač, rodom iz Gizdavaca, krojačica. Sam Josip Barač navodi da je njegov otac Mate, u doba njegova djetinjstva, imao trgovinu u Zadarskoj ulici, u susjedstvu brijača A. Zagatta.

² U Zagrebu je Barač slušao predavanja profesora A. Pavića, A. Musića, J. Adamovića, F. Maixnera, M. Šrepela i F. Petračića. U Beču i Grazu Baračevi profesori bili su F. H. Schenkl, E. Bormann, T. Gomperz, W. R. von Kartel, M. Gitlbauer, G. Meyer, G. Krek, M. R. von Karajan, A. Golbacher, W. Gurlitt i Martinak.

³ Vidi: Program C. k. velike realke u Spljetu (1909./1910.). U Spljetu : Brzotisas Narodne tiskare, 1910. Str. 55. Posedel, Josip. Povjesničari iz splitskih klasičnih gimnazija. // 290 godina Klasične gimnazije u Splitu 1700-1990. Split : Književni krug, 1990. Str. 273, 278. ; Prof. Josip Barač. // Izvještaj državne klasične gimnazije u Splitu za školsku god. 1938.-1939. Sv. 10. Split : Štamparsko poduzeće Novo Doba, [1939.]. Str. 116-117.

⁴ Satira "Pajacu" bila je usmjerena novinaru odanom austrijskoj politici, Antoniju Stražičiću, uredniku *Našeg jedinstva*.



Osobna isprava. (MGS)

U vrijeme Prvog svjetskog rata austro - ugarske vlasti zatvarale su ga zbog njegova nacionalnog rada, zajedno s mnogim splitskim uglednicima, a bio je i interniran u Maribor.⁵ Nakon rata ponovo predaje u Klasičnoj gimnaziji u Splitu, do 1927. godine, kada je prisilno umirovljen kao profesor prve kategorije, četvrte grupe. Reaktiviran je 1930. godine i otada je radio u splitskom Arheološkom muzeju kao čitač starohrvatskih natpisa.⁶ Vremenom je Barač stasao u jednog od najistaknutijih splitskih intelektualaca i klasičnih filologa. Smatrali su ga najstručnijim vodičem poliglotom u Arheološkom muzeju nakon don Frane Bulića.⁷ Pred kraj života, 1938. godine, imenovan je administrativnim inspektorom srednjih škola Primorske banovine pri Ministarstvu prosvjete. Uz nastavnički, Barač se bavio i publicističkim radom. Njegov je književni izričaj bio popularnog stila. Autor je brojnih prigodnih pjesama. Satirične pjesme i šale objavljivao je u *Duji Balavcu*, *Štandardu* i drugim šaljivim listovima, najčešće pod pseudonimom Marul i Bepo Getar.⁸ Članke ozbiljnog sadržaja objavljivao je u *Novom dobu* te drugim novinama i revijama. Uz navedeno, Barač je bio *zakleti sudski tumač za latinski, njemački, francuski i engleski jezik*. Sudjelovao je u stvaranju, organiziranju i radu mnogih splitskih udruga. Za brojne zasluge Josipu Baraču dodijeljene su titule i odlikovanja reda *Sv. Save III.* (1927.) i *V. stupnja* (1921.), *commandeur reda Ničan iftikhar* (1933.), *chevalier de la Legion d' Honneur* (1935.) i *Velikog križa Rumunske krune* (1938.). Nešto više o Baračevim aktivnostima bit će navedeno u poglavljima koja slijede. Najveći dio njegovih objavljenih djela, kao i djela o njemu, bit će naveden u poglavlju *Biobibliografija prof. Josipa Barača*. Kroničar SKS-a, Hrvoje Morović, navodi da je Barač četvrt stoljeća pisao svoj *Dnevnik*, ali do danas nije poznato gdje se nalazi.⁹ Josip Barač je preminuo 1. lipnja 1939. godine, u 68. godini života, od posljedica ozljeda zadobivenih u automobilskoj nesreći u ljeto 1938., dok je, na putu za Trogir, pratio rumunjskog ministra Petrescu. Za njim su ostali supruga Katica te kćeri Jelva Franceschi i Vesna Beden. Nakon ispraćaja iz Hektorovićeve ulice br. 5 na splitskim Bačvicama i mise u nekadašnjoj crkvi sv. Petra na Lučcu, na splitskom groblju Lovrinac od njega se u ime sugrađana i đaka oprostio don Vinko Brajević.¹⁰ Tog je dana zastava na Marjanu bila spuštena na pola stijega, a na splitskoj općini, gimnazijama, gradskim muzejima i knjižnici vijorile su zastave s crnim florom, u čast i znak oprostaja od prof. Barača.

Josip Barač je kao iznimno nadaren i radišan čovjek vlastitim trudom stekao ugled i položaj ne samo u rodnom gradu već i diljem svijeta. Prisjećajući se svojeg profesora, povjesničar Ante Ivačić (1885. - 1940.) zapisao je: (...) *Baračev živi temperament i težnja za raznolikošću nijesu mu dozvolili da ograniči svoje djelovanje na samu nauku. Šteta što se njegov rijetki talent rasuo poput meteora za ljetne vedre noći*. Sagledavajući ovu Ivačićevu prosudbu kroz Baračevu ostavštinu u SKS-u, možemo zaključiti kako svevremenost poruka koje je ostavio u svojim objavljenim i neobjavljenim djelima svijetli jednakim žarom do naših dana.

⁵ Uz Barača bili su pritvoreni i dr. Grga Anđelinović, ing. Petar Senjanović, Pero Magazin, Stevo Perović, prof. Vjekoslav Stefanini, Jovo Matačić i Miloš Martić. Spomenute pritvorenike, u čeliji br. 15, prof. Barač je podučavao francuskom jeziku za dvije cigarete *Memphis* po lekciji, što je iznosilo polovicu dnevnog sljedovanja.

⁶ Nekoliko godina kasnije, prema svjedočenju Juraja Guića, nakon što je 1930. godine pratio kralja Aleksandra Karađorđevića u obilasku Korčule prilikom polaganja kamena temeljca za školsku zgradu u Blatu, impresionirani kralj reaktivirao je Barača.

⁷ Kudrjavcev, Anatolij. Ča je pusta Londra ... Split : Marjan tisak, 2002. Str. 327.

⁸ Ostali Baračevi pseudonimi: José de lo Geto, Getar, Barba Jozo, Jack, Džon, John, Meštar Bepo, Sangvinik.

⁹ Morović, Hrvoje. Josip Barač - publicist. // Slobodna Dalmacija 35, 9982 (7. 5. 1977.), 8. Sam Barač, pišući *Iz dnevnika starog Spličanina u Jadranskom dnevniku* tijekom 1935. godine navodi: (...) *prelistavajući moj stari dnevnik nalazim u njemu bilježaka o problemima koji su davno već izneseni a još uvijek nisu riješeni* (...). Iz navedenog nije jasno misli li Barač na rukopisni dnevnik ili spomenute kartulare koji sadrže članke, razvrstane tematski i kronološki, o sjevernoj i gradskoj luci, sudskoj zgradi i tamnici, bolnici, kupalištu na Bačvicama, pazaru i tržnici, javnim skladištima i sl.

¹⁰ U kartularu *Baraču Baračevo* stoji autograf, danas uklesan na njegovu grobu, naslovljen „Epitaf za budući moj grob“ u splitskoj čakavštini, sljedećeg sadržaja:

*Svršen put je moj na oven svitu,
Rojen san, umra san u Splitu:
Lipjeg mista od mojega nima.
Zemja spliska nek mi kosti ima !*



Baračevi kartulari.

Baračev splitski krug

Josip Barač je javnom životu pristupio u vrijeme austro-ugarske vladavine Splitom i Dalmacijom. Teško se mireći s odnosom austro-ugarskih vlasti prema domaćem stanovništvu, još je u ranoj mladosti započeo s javnim istupima. Njegovo sudjelovanje u javnom životu Splita bilo je sveprisutno i raznoliko. Kronološkim redom iznosimo samo neka od njih.

Prisjećajući se gimnazijskih dana u Nodilovoj ulici, Barač je zapisao: (...) *Sjemenište je bilo onda ognjište radosti, puno plemenitih i patriotskih poriva za slobodu hrvatskog naroda. Sve se je lijepo gojilo (...)*.¹¹ Već je tada Barač pisao stihove, a njegovi prijatelji iz sjemeništa znali su potajno otvoriti njegov sanduk kako bi pročitali pokoji stih, većinom posvećen simbolu Splita - Marjanu. Kao učenik osmog razreda održao je u sjemeništu 25. ožujka 1891. godine, na blagdan Marijina navještenja, zanosnu propovijed. Gotovo četiri desetljeća kasnije Barač piše: (...) *ovi govori bili su uvedeni, za mjesec svibanj, na pobudu Don Frane Ivaniševića - ako se ne varam - kao prvo vježbanje djaka u govorništvu. Ima i jedna druga propovijed, držana od mene na 25. III 1891. na Blagovjest, koju ne nalazim medju svojim starim papirima, no mora da se čuva u arhivu split.[skog] biskupskog sjemeništa. Za tu propovijed iliti panegirik primio sam, po starinskom običaju, 500 slatko prženih bajama, jedan dukat u zlatu i objed za trpezom starešina*.¹² Nekoliko godina kasnije, 1893., student Josip Barač je zajedno s mladim splitskim akademikarima, među kojima su se osobito isticali Ivo Grisogono, Silvijo Bulat, Dušan Manger i Ivo Stalio, započeo akciju za vrednovanje djela pjesnika Splita i hrvatskog političara Luke Botića (1830. - 1863.). Naime, u tadašnjim političkim prilikama splitska se mladež poistovjećivala s borbom koju je Luka Botić vodio u Hrvatskom saboru za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom.¹³ Uz podršku načelnika Splita dr. Gaje F. Bulata (1836. - 1900.), upriličeno je 27. kolovoza 1893. godine svečano obilježavanje tridesete godišnjice Botićeve smrti. U *foyeru* tek otvorenog općinskog kazališta tog dana, u prisutnosti brojne publike, *razdragane hrvatskim osjećajima*, i cijelog općinskog upraviteljstva predvođenog načelnikom Bulatom, Josip Barač je progovorio o ljepoti Botićeve pjesme, veličini njegova karaktera i patriotskog osjećaja.¹⁴

¹¹ Rukopis *Eia ergo advocata nostra ... Exordium*, datiran je 21. listopada 1933.

¹² Isto. Marušić Davidović se prisjeća borbi iz tog doba koje su sjemeništarci, podrugljivo zvani *popiči*, predvođeni Baračem, vodili protiv velevaroških autonomaša: *Nismo se bojali ni „bovana“ ni razbivenih glava, već smo srtali u borbu kao Spartanci*. Sam Barač prisjeća se demonstracija u veljači 1891., prilikom uplovljavanja njemačke flote u Split, kada su na putu između grada i Poljuda, po tadašnjoj Zrinjskoj i Frankopanskoj ulici, njih nekolicina maturanata porazbacala stotinjak ceduljica s napečaćenim natpisom: *A bas la Prusse! Vive la France!*

¹³ Luka Botić je, uz pomoć Strossmayera, izabran 1861. godine za đakovačkog zastupnika u Hrvatskom saboru.

¹⁴ O govoru Josipa Barača zapisano je: (...) *životopis, pisan živim rječitim slogom pun mladenačkoga otačbeničkoga žara i shvaćanja pjesnikovih krieposti i vrlina, prepleten kiticami iz njegovih spjevova, morao je občinstvo, naročito njegov nježni dio, tronuti do suza, no ujedno u njem jačati rodoljubivo čuvstvo, koje progovara iz djela, osnova i pjesničkih ideja Luke Botića. Završi s uzklikom Luki Botiću, kojemu se svi odazvasmo tronutim glasom*. Vidi: Spomenica tridesetogodišnjice smrti hrvatskoga pjesnika Luke Botića Splječanina (1830. - 1863.). Zagreb : Tisak Dioničke tiskare, 1893. Str. 12. Vidi i: U spomen Luke Botića. // Narod 10, 68 (5. 9. 1893.), 2.



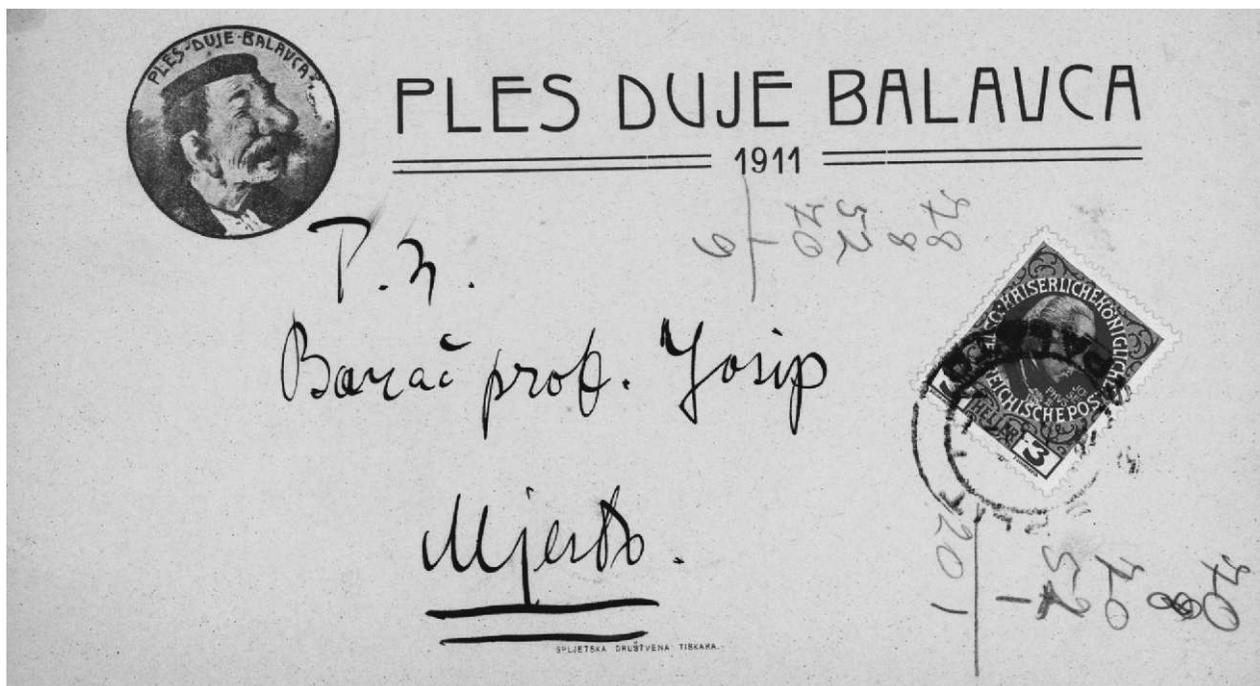
Bratimi Skule Gospe o' Soca, večer 1913. (privat. vl.)

Bio je to Baračev prvi veći javni nastup u rodnom gradu koji se dugo pamtio, a zabilježio ga je i tadašnji tisak. Štoviše, podrškom Gaje Bulata, iste je godine Josip Barač priredio za tisak *Spomenicu tridesetgodišnjice smrti hrvatskoga pjesnika Luke Botića Splječanina (1830.-1863.)*. Publikacija je tiskana u zagrebačkoj Dioničkoj tiskari, a čist prihod od njezine prodaje, kako stoji na naslovnici, bio je namijenjen za prenos pjesnikovih kostiju iz Đakova u Split. Vođen istim nacionalnim osjećajem, jedno desetljeće kasnije, 1904. godine, Josip Barač je kao mladi profesor s grupom splitskih kulturnih djelatnika, među kojima su bili Josip Smodlaka i Emanuel Vidović, posjetio *prekomorsku braću* - talijanske Hrvate u mjestima Molisea: u Kruču (Živoj Vodi), Stifiliću i Mundimitru. Povodom tog posjeta zapisao je: (...) Mene (...) zanima sve, što se tiče mogega naroda, i ja bi svakomu želio, da oćuti onu slast, koju ja ćutim u tugjini, kad ugledam svoga brata po krvi. Iste godine, povodom posjeta, tiskao je brošuru *Hrvatske kolonije u Italiji: Smilje i bosilje po jezičnoj bašći*, u Narodnoj tiskari u Splitu. Navedeno djelo, bogato zanimljivim jezičnim zapažanjima, posvetio je *Uspomeni Ivana de Rubertisa gojitelja narodnog jezika i narodnog prosvjetitelja*.¹⁵ Nakon ovih crtica iz Baračeve mladosti, nešto je kasnije dragocjeno i zanimljivo sjećanje na njega u predratnom Splitu u svojim *Sjećanjima* iznio maestro Ivo Tijardović. Naime, prof. Barač i don Frane Bulić bili su, prema Tijardovićevu svjedočenju, najmiliji gosti u Mosorskoj vili, gostionici njegovog oca Mate.¹⁶ Tijardović piše: (...) Ta dva profesora bila su pojam za grad Split i davala su ton našem narodnjaštvu. Nijedna akcija koja je naglašavala hrvatstvo Splita i Dalmacije nije se bez te dvojice ljudi mogla zamisliti (...). I dok je don Frane (...) bio nešto odmjeraniji (...) profesor Barač, naš Getar bio je veliki prijatelj sve splitske djece. Neobično je volio Split i njegovu mulariju. Jedanput nas je čak podučavao kako se igra na „pentekošte“ i „kende“ koje su prethodile nogometu, a za kojim će poslije študenti i omladina sasvim izgubiti glavu.¹⁷

¹⁵ Ivan (Giovanni) de Rubertis (1813. - 1889.) potomak je plemićke porodice iz Kruća, po zanimanju liječnik. U Napulju se družio s pjesnikom i publicistom Medom Pucićem (1821. - 1882.). Svojim pismima Puciću prvi je započeo otkrivati postojanje moliških Hrvata u Apeninima. Autor je prvih zapisa moliškohrvatske literature. Njegovao je narodni jezik, držao privatnu školu hrvatskog jezika te napisao više crtica o svojim hrvatskim sunarodnjacima. Njegova želja da se u Živoj Vodi osnuje hrvatska škola, uza sve napore, nije uspjela.

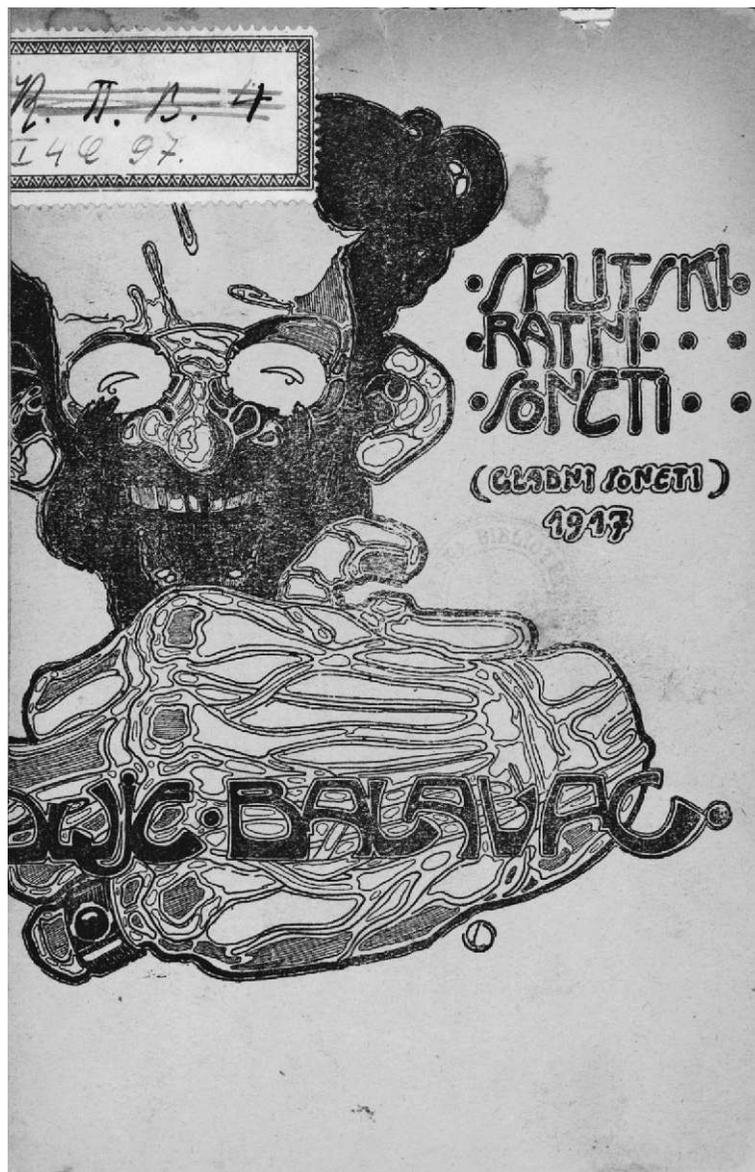
¹⁶ Gostionica Mate Tijardovića Mosorska vila nalazila se između Srebrnih vrata i kora splitske katedrale.

¹⁷ Tijardović, Ivo. Sjećanje na život i vrijeme (3). Zarobljenici muzike. / priredio Ante Jelaska // Nedjeljna Dalmacija 13, 649 (16. 10. 1983.), 23.



Pozivnica za ples *Duje Balavca* 1911. godine.

Barač je bio osobito omiljen u krugu splitskih umjetnika koji su se okupljali u vili prof. Antuna Katunarića (1877.-1935.). Uz Katunarića tu su još bili Emanuel Vidović, Virgil Meneghello Dinčić i Angjeo Uvodić. Katunarić, Baračev kolega iz splitske klasične gimnazije, bio je umjetnik, slikar i književnik te izdavač i urednik popularnog satiričkog mjesečnika *Duje Balavac*, u kojem je svojim priložima surađivao i Barač.¹⁸ Katunarić je vjerojatno i autor pjesme koju potpisuju bratimi Bratovštine Gospe od Soca, naslovljene „Naricaljka“. Pjesma je tiskana 1913. godine, na jednom listu, u Spljetskoj društvenoj tiskari.¹⁹ Žaleći zbog rastanka od svojeg bratima, prigodom Baračeva premještaja u Zadar, poklanjaju mu mapu *Nima Splita do Splita*, koja uz spomenutu „Naricaljku“ sadrži njegovu karikaturu i karikaturne fotografije iz života bratima.²⁰ Nekoliko godina kasnije, još uvijek ratne 1918., nakon zadarskog izgnanstva, Katanarić, Uvodić i Barač ponovo surađuju. Naime, te je godine Katunarić objavio *Splitske ratne sonete (Gladne sonete)* u nakladi knjižare Vinka Jurića, za koje je Barač napisao predgovor, a Uvodić izradio omotni list.²¹ Baračevu splitskom krugu pripadao je i ing. Kamilo Tončić pl. Sorinjski (1878.-1961.), kojeg je Barač osobito cijenio i kao osobu i kao stručnjaka, usporedivši ga s *marnom pčelom koja snuje i radi i gradi za ovaj naš šareni Split*, proročki izrazivši bojazan da će Tončiću, za doprinos Splitu, izostati priznanje.²²



Splitski ratni soneti (Gladni soneti)... Split : Knjižara Vinka Jurića, 1918.

¹⁸ O *Duji Balavcu* (...) Čedu Splitskog javnog mnenja Barač je zapisao: (...) uza svu svoju (...) izvanjsku „neknjiževnost“, [bio je] najbolji humoristički list hrvatski, jer je bio aktuelan i pun soka, a i u prkos svojem lokalnom karakteru prožet duhom moderne općenitosti. Zato je bio preuzeo maha po cijeloj Dalmaciji a bio bi da se nijesu prilike još više izopačile, osvojio sve naše, krajeve. Vidi: *Splitski ratni soneti (Gladni soneti)* / [Antun Katunarić]. Split : Knjižara Vinka Jurića, 1918. Str. [3]-6.

¹⁹ Povod je kazna progonom u Zadar zbog već spomenute satirične pjesme „Pajacu“.

²⁰ Mapa se nalazi kod gospodina Vanje Bedena, unuka prof. Josipa Barača. Idejni začetnik mape vjerojatno je Antun Katunarić, koji se potpisivao i kao Ante o' Soca, prema crkvi Gospe od Soca u Velom Varošu. Katunarić se bavio i fotografijom, snimajući kako scene iz svojeg obiteljskog života tako i splitske ličnosti i događaje.

²¹ S tim u vezi je i pismo don Frane Bulića Baraču na latinskom jeziku kojim pozdravlja njegov povratak pisanoj riječi. Pismo je Barač uvrstio u kartular *Baraču Baračevo*.

²² *Nemojte mi postati neprijateljem! To je meni već velika zahvalnost*, izjavio je ing. Tončić Baraču prilikom Baračeve zahvale za pomoć u teškim časovima (...) ličnog iskušenja u koje me je bacala zloba tadašnje pijace, zapisao je Barač 28. listopada 1938. godine.

Na Tončićevu zamolbu Barač je, po *smrtnoj ljetnoj žegi*, sudjelovao u sastavljanju programa i uredaba potrebnih za osnivanje i početak prve školske godine Umjetno zanatske škole, u jesen 1907./1908. Već je spomenuto kako je Baračevo sudjelovanje u javnom gradskom životu bilo sveprisutno i raznoliko. Kao član brojnih povjerenstava i udruga razmatrao je pitanja urbanizma, arhitekture, konzervatorstva, sporta, kazališne i likovne umjetnosti, arheologije, arhivistike, knjižničarstva, književnosti, izdavaštva, prevodilaštva i mnoga druga. Spomenimo kronološki tek neka od brojnih Baračevih zaduženja. Kada je 1902. godine nakon radova u crkvi sv. Frane osnovano povjerenstvo koje je trebalo ispitati stanje groba Marka Marulića, Barač je imenovan članom Povjerenstva, u svojstvu zapisničara.²³ Zapisnik sa zaključcima Povjerenstva trebalo je prepisati na pergamentu, spremi u olovnu ili brončanu kutiju i pohraniti u utvrđeni Marulićev grob. Kako planirano nije i učinjeno, Barač je tekst zapisnika, sačuvan među njegovim papirima, objavio nakon više od tri desetljeća u članku „U splitskom Panteonu“ pod naslovom *Spomen zapisnik o ponovljenom sahranjenju mrtvih ostanaka prvog umjetnog pjesnika hrvatskog Marka Marulića Splitsanina u crkvi franjevac konventualaca na obali*.²⁴ Tih godina Barač je bio i potpredsjednikom *Spljetskog muzikalnog društva Zvonimir*. U svibnju 1903. godine entuzijazmom nekolicine Splitskana, među kojima je ponovo prof. Barač, osnovano je Društvo Marjan.²⁵ Nakon pripremnih radnji, primjerice nakon što je Uprava u Zadru odobrila Statut, koji je prof. Barač i sastavio, 9. svibnja 1903. godine održana je prva Glavna skupština i izabrana Uprava.²⁶ Društvo je osnovano u svrhu (...) *uregijvanja i poljepšavanja u prvom redu Marjana, zatim grada i okolice, te unapregjivanje osjećaja i smisla za prirodne ljepote kao sredstvo za tjelesni i estetički razvoj*. O osnutku Društva Barač kaže: *Kad se je osnivalo društvo Marjan, bilo nas je nekoliko, koji smo to shvaćali idealno. No malo poslije toga ispoljile su se slabosti nekoliko ljudi. Kršenje je statuta sve više učestalo, na što sam ja uvijek upozoravao, ističući samo kulturno značenja društva. (...) Mene, jedinoga osnivača društva, koji sam ga godinama učvršćivao, gostioničari (poduzimači Marjanskih radnja!) uljudno istisnuše iz društva, t. j. izašao sam sam, da me napokon oni ne izbace. Uz sva razočaranja koja je proživio, ime Josipa Barača spominje se do danas među zaslužnicima za uređenje i pošumljavanje Marjana.*²⁷ Baračev pjesnički duh i ljubav za Marjan progovara iz teksta koračnice „Marjane, Marjane!“, koju je napisao u svibnju 1903., a koju je trebao komponirati Josip Hatze. U zadarskom izgnanstvu, u svibnju 1914. godine, zapisao je Barač razočarano: *Svoboda je nosio ovaj tekst u džepu 10 godina, no uprava ne htjedne da znadu o koračnici: bilo je u interesu nekih ljudi da se što manje govori o Marjanu.*²⁸

²³ Preuređen je crkveni pod, velika kapela i zvonik, a mnoge ploče su bačene ili preisklesane za druge potrebe. Članovi Povjerenstva bili su mp. Bonaventura Grgantov, Vicko Milić, don Frane Bulić, Antun Bezić, Dujam Mikačić, Josip Milošević, dr. Ivan Kržanić i Ivan Celić.

²⁴ Barač, Josip. U splitskom Panteonu : Nad grobom Marka Velikoga. // Novo doba 18, 301 (25. 12. 1936.), 21.

²⁵ Nekoliko godina ranije za upravitelja Marjana bio je imenovan prof. Juraj Kolombatović (1843. - 1908.). O Baračevoj brizi za Marjan te o osnivanju i ustroju samoga Društva Marjan govore njegova osobna svjedočenja sačuvana u rukopisu naslovljenom *Osnovanje Marjana Društva za poljepšavanje Marjana, grada i okolice* i kartulara *Stabla* s isječcima o pošumljavanju krša i odlikama pojedinih stabala.

²⁶ Članovi Uprave bili su Juraj Kolombatović (predsjednik), Simeone Capogrosso, Eugen Vušković, Petar Karaman i Josip Barač (tajnik), a za reviziju bili su nadležni Giuseppe Savo, Šimun Tudor i Antun Roje. *Izješće Društva Marjana o svom radu i gospodarskom poslovanju upravne godine 1903.-1904.* datirano je 14. ožujka 1904. godine, a za Upravu su potpisani predsjednik Juraj Kolombatović i tajnik Josip Barač. Već prve godine uzduž glavnog šetališta postavljeno je 12 sjedalica, uzduž ostalih putova 54 klupe, a popravljena je i prva stranputica. Osobito postignuće Uprave bilo je što je splitska općina ustupila trasu, cjelokupne poljske prihode i novčanu pripomoć.

²⁷ U spomenutom rukopisu Barač pripovijeda o otporima na koje je nailazio pri sastavljanju *Statuta*, uvođenju hrvatskog jezika u poslovanje Društva, tiskanju izvješća o radu u prvoj godini postojanja. Baraču je uz tajničke poslove povjerena i blagajna tako da se kod njega *koncentrirala funkcija i odgovornost cijele uprave*.

²⁸ Josip Svoboda je bio kapelnik ansambla Narodne glazbe od 1906. do 1914. godine, s prekidima. Vidi: Škunca, Mirjana. Glazbeni život Splita u doba narodnog preporoda i u prijelaznim desetljećima (1860- 1882-1918). Split : Književni krug, 1991. Str. 468. Josip Barač je sročio i natpis na mramornoj ploči postavljenoj na svetištu Betlem na Marjanu, obnovljenom 1927. godine zaslugom dr. Jakše Račića, a predanom obredu na Božić 1930. godine. Vidi Kudrjavcev, A. Nav. dj., str. 180.

Nadalje, zapisnik sjednica Hrvatske čitaonice u razdoblju od 30. prosinca 1906. do 30. prosinca 1907. bilježi Josipa Barača kao tajnika. Nekoliko godina, od 1905. do 1908., Barač je bio i tajnik Bihača, hrvatskog društva za istraživanje domaće povjesti u Spljetu, u vrijeme kada je društvom predsjedavao don Frane Bulić, a potpredsjednik bio Vinko Milić. O radu Bihača Barač je redovito izvještavao u tisku. Na dan sv. Marte, 29. srpnja 1908., prilikom posvećenja crkve sv. Marte, koju je obnovilo društvo Bihač, nakon pjevane glagoljske mise koju je služio don Ivan Vuletin, župnik Kaštel Novog, i govora predsjednika Bihača, don Frane Bulića, zapaženi govor održao je i tajnik, prof. Barač.²⁹ Isto društvo objavilo je 1907. godine djelo nastalo u suradnji Josipa Barača i Ivana Kržanića *U kolievci hrvatske povjestnice*, tiskano u Zagrebu kod Antuna Sholza. Prema svjedočenju prof. Ive Jurasa, ovo je djelo (...) *ondašnju mladu generaciju tako zanjelo, da nikad, ni prije ni poslije, splitske škole nijesu dale toliki broj študenata povijesti*.³⁰

Neposredno pred rat, 1911. godine, Barač je sudjelovao u novom imenovanju splitskih ulica. Kako dotad nije bilo sistematskog nazivanja ulica, rad na prikupljanju i sređivanju adresa zahtijevao je više posla od predviđenog. Tek 1913. godine izlazi *Splitski kažiput* u izdanju Općinskog upraviteljstva i tiskom Hrvatske štamparije. Iako na samoj publikaciji nije navedeno, neki istraživači povijesti Splita pretpostavljaju da je upravo Barač autor *Imenika ulica s opisom položaja i tumačem imena i popisa Stari nazivi, a uz njih nova imena* (...).³¹ Neposredno nakon Prvog svjetskog rata, 1918. godine, Barač je bio na čelu novoosnovanog Promicatelnog odbora s ciljem da se grad Split trajnim darom oduži dr. Anti Trumbiću. Na sastanku Odbora sazvanog 23. prosinca 1918. u vijećnici Trgovačko - obrtničke komore, odlučeno je da se od prinosa građana sagradi zgrada posvećena Trumbiću, ali zamisao nije ostvarena.³² Barač je od 1927. bio i član Uresnog povjerenstva, za vrijeme predsjedničkog mandata don Frane Bulića. Ovo se povjerenstvo iskazalo tijekom 1929. godine u pitanju postavljanja spomenika Ivana Meštrovića Grguru Ninskom na splitskom Peristilu. Barač se pjesnički, duhovito, pridružio raspravi, priklanjajući se protivnicima postavljanja spomenika, uz uvažavanje Meštrovićeve djela, publikacijom *Peristilska kriza (Odlomak iz Marulove „Splitijade“)*, u vlastitoj nakladi. U sportskom životu Splita i danas šira javnost Baraču ubraja u posebne zasluge što je podario imena splitskim sportskim klubovima - 1911. Hrvatskom nogometnom klubu Hajduk i 1912. Hrvatskom veslačkom klubu Gusar - te bio gledateljem na svim natjecanjima i utakmicama. Redovito je pratio kazališne predstave te ponekad o njima donosio osvrte u tisku.³³



²⁹ O radu Bihača Barač izvještava 1905. godine u *Srđu*, zatim 1906. u *Prosvjeti*, *Savremeniku*, *Crvenoj Hrvatskoj*, *Hrvatskoj rieči*, *Hrvatskom dnevniku*, *Hrvatskom pravu*, *Hrvatstvu*, *Narodnim novinama*, *Narodnom listu* i *Osvitu*.

³⁰ Topao ispraćaj blpk. profesora Barača. // *Novo doba* 22, 128 (2. 6. 1939.), 3.

³¹ *Splitski kažiput*. Split : Općinsko upraviteljstvo, 1913. Sadrži: Pravila za orijentaciju po gradu ; Imenik ulica s opisom položaja i tumačem imena ; Stari nazivi, a uz njih nova imena (...). Str. [5]-9: Grad Split / J[osip] S[modlaka]. Publikacija je objavljena bez adresara koji je trebao izaći početkom 1914., uz obećanje besplatnog primjerka onima koji su platili pristojbu za uvrštavanje. Vidi i: Petrić, Perislav. U Primorju Velog varoša (Matejuška, najpoznatija splitska lučica prostor i vrijeme) 1. // *Slobodna Dalmacija* 62, 19308 (19. 11. 2004.), 70.

³² Piplović, Stanko. Inženjer Dane Matošić. // *Kulturna baština* 35 (2009.), 91-124.

³³ Gradska opera i operetta osnovana je 1927. Godine 1928. svečano je izabrana uprava s uglednikom Ljubom Cambijem kao predsjednikom. U Umjetničkom odboru uz Ljubu Cambija bili su dr. Vladimir Jakaša, Ivo Tijardović te, kao literarni referent, prof. Josip Barač. Vidi: Kudrjavcev, A. Nav. dj., str. 326, 379.

Partitura iz Tijardovićeve *Kraljice lopte*.

Na kraju spomenimo da se Barač okušao i u likovnoj kritici, primjerice u osvrtima na izložbe Virgila Meneghella Dinčića, Anđela Uvodića i Ante Šupuka.³⁴ Kroničari Splita u međuratnom razdoblju zabilježili su kao odliku javnog, a posebno kulturnog života ne samo posjećivanje novootvorenih ustanova i društava već osobito kavana, gostionica i trgova. Tako Kudrjavcev bilježi kako su sugrađani prof. Barača često sretali kao gosta kavane hotela Bellevue. Jednakim žarom kao za rodni Split, Barač je gajio ljubav i za susjedna priobalna i otočka mjesta. Proučavao je njihovu povijest, osobito onu uklesanu u kamenim spomenicima, prepisujući u bilježnicu drevne antičke i ranosrednjovjekovne zapise Klisa, Salone, Trogira te mjesta Brača i Hvara.³⁵ Stanovnici spomenutih mjesta osjećali su i uzvraćali tu ljubav s uvažavanjem. Primjerice, njegov prijatelj, Omišanin Filip Marušić Davidović (1874.-1944.), u *Poslanici prof. Josipu Baraču* piše: (...) *Ti čezneš za radom, i našao si ga u ljubavi mog rodnog kraja, gdje je priroda stvorila božji hram za zdravlje duše i tijela, i Ti si moj Omiš toliko zavolio, kao da si htio da mi naplati osjećaj, koji gojim za tvojim carskim gradom. Toliko si svog plemenitog splitskog srca donio na obale moje rijeke, da čisto uživam zateći te u Omišu, jer tamo ti je duša mirnija a misao bogatija (...).*³⁶

Sagledavajući Baračev splitski krug, neizostavno je spomenuti i njegove političke stavove koji su se odražavali i u njegovu javnom, ali i privatnom životu. Moguće ih je iščitati na osnovi zabilješki sačuvanih na stranicama rukopisne i tiskane građe u SKS-u, kao i izjava Baračevih suvremenika. Primjerice, na predlistu knjige Ante Starčevića *Pisma Magjarolacah* iz 1879. godine Barač je još kao gimnazijalac zapisao *Živila Hrvatska Josip Barač 10. 8. 1888.* Baračevu životnu političku orijentaciju možda je najbolje sazeo u nekrologu njegov dugogodišnji kolega i prijatelj Dušan Manger (1870. - 1940.): *U političkom životu Splita već kao mladić (...) nastupio je kao oduševljeni nacionalista i takav ostao do zadnjeg časa svoga života.* Dugo se, naime, pamtio Baračev govor o životu i djelu Luke Botića, kao i za tu priliku izgovoren citat iz Botićeva govora izrečena u Hrvatskom saboru 1861.: *Mi jaram i robstvo silom nametnuto možemo trpiti i gledati, ali sami skućiti glavu pod jaram i cjelivati verige (...) bile pozlačene i nakićene, kakogod mu drago, nit hoćemo nit možemo!*³⁷ Kao student Barač je održao nekoliko predavanja u Hrvatskom akademsko literarno zabavnom društvu Hrvatska, u Grazu. U prvom predavanju, održanom 1893. godine, donosi političko-kulturni osvrt na netom izdano djelo Gojmira Kreka *Aus dem Süden Agramer Skizzenblaetter*. U drugom, održanom 13. lipnja 1895., koje je ujedno bilo i svečana sjednica, zaneseno govori o djelu dr. Ante Starčevića.³⁸ Vjeran nacionalnoj politici, bio je član splitskog općinskog vijeća u značajnim godinama, od 1912. do 1914. i *općinski prisjednik* od 1929. godine.

³⁴ O Uvodićevoj karikaturnoj interpretaciji Baračeva lika sam je Barač zapisao: *A je li uvredljivo za onoga profesora sa panterkom i iskesenom čeljusti, kako s kamelotskom gestom i s kokotskim cipelama upozoruje strance na znamenitosti i ljepote svojega rodnoga grada? Dakako da nije (...).*

³⁵ U kartularu *Dalmacija. Klis Zadar Vis [Sinj] itd.* sačuvan je autograf pjesme „Klisu "gradu" posvećenom poprištu krvi i slave naroda našega profesor Josip Barač ove ushite i želje poklanja na Sudamju god. Gospodnje 1932. Vidi i: Prilikom otkrića Kružičeve ploče. // *Novo doba* 21, 224 (24. 9. 1938.), 5.

³⁶ Marušić Davidović, Filip. Poslanica prof. Josipu Baraču. // *Novo doba* 15, 96 (25. 4. 1932.), 2. Barač je za Omiš bio osobito vezan nakon udaje kćeri Jelve u omišku obitelj Franceschi. Bio je i dugogodišnji član Uprave omiškog turističkog društva Slavinj. Zaljubljenik u prirodne ljepote omiškog kraja, na ušću Cetine Barač je o svom trošku podigao nekoliko kamenih sjedala.

³⁷ Spomenica tridesetgodišnjice ... Zagreb : Tisak Dioničke tiskare, 1893. Str. 27.

³⁸ U studentskom društvu Hrvatska najveći broj članova iz Banske Hrvatske, a među njima i Barač, pristajao je uz Starčevićevu Stranku prava. Njegovali su kult Zrinskog i Frankopana i bili nepomirljivi prema habsburškoj politici. Manji broj članova bili su obzoraši i pristajali su uz Strossmayera. Krekovo djelo, koje je Barač dobio na dar od samog autora, izdano je u Mariboru 1892. godine.



Cijenio je rad dr. Ante Trumbića, a njihovu suradnju, osobito po pitanju kandidature don Frane Bulića 1907., iščitavamo iz nekoliko pisama sačuvanih u SKS-u, u Trumbićevu arhivu.³⁹ U pismu od 3. ožujka 1914. Barač se žali Trumbiću da ga je Općinsko upraviteljstvo u Splitu odlukom od 16. veljače 1914. nezakonito izbrisalo iz izbornih imenica te piše: (...) *Zaudara onim napadajnim i himbenim duhom, koji odavna rastače splitsku općinu i daje povoda neprijateljima Splita da uspješno pobijaju rad nesebičnog dijela općinske uprave i vijeća.* Prethodno spomenuto Baračevo protivljenje austro-ugarskoj politici, zbog kojeg je i osobno snosio sankcije 1909. godine i tijekom Prvog svjetskog rata, nastavlja se i kasnije, u novom režimu Kraljevine Jugoslavije, uvijek kada je politika vladajućeg režima u opreci s narodnim interesima.⁴⁰ Barač je sudjelovao i u prosvjedima Narodnog vijeća SHS-a Ministarstvu vanjskih poslova u Rimu protiv talijanske okupacije 6. studenoga 1918.⁴¹

Osobito je gajio socijalnu osjetljivost. Još 1904. godine prilikom posjeta talijanskim Hrvatima u Moliseu zapisao je: (...) *A kako li je opet lijepo vidjeti inteligenciju, dakle gospodu, kako se druže s prostim pukom, s težacima! (...) jer je u nas, usljed krivo shvaćena uzgoja, grdan, strahovit jaz izmeđju puka i inteligencije. Pa s toga i jest naš narodni rad i politički život bez soka i života; pa s toga i postoji u nas onaj sit venia verbo gadan pojav, da i oni vole i hoće u svojoj kući tugji jezik, koji su inače osvjedočeni i iskreni Hrvati; ono smiješno gospodstvo stavlja ih u odurnu kontradikciju izmeđju njihova osjećaja i obiteljskog im života i jezika: pod svaku se cijenu treba razlikovati od svoga puka, i najbolje je tomu sredstvo uz pomanjkanje drugih sposobnosti - služiti se tugjim jezikom.*⁴²

Upravo iz 1904. godine datira i nekoliko članaka koje je objavio u riječkom *Novom listu* pod naslovom „Šta ćemo sa socijalistima u Dalmaciji?“ a koji se odnose na kongres Socijalističke stranke u Kraljevini Dalmaciji, održan u Splitu 17. siječnja 1904. godine. Barač se pita o socijalistima: (...) *šta su oni u našoj narodnoj borbi? jesu li nam neprijatelji ili naravni saveznici, dapače sastavni dio jedinstvene vojske u obrani čovječjih prava, koja nam se u lažnoj narodnosnoj formi, jednostavno nieću ?!*

Baračeva socijalna osjetljivost prisutna je i gotovo tri desetljeća kasnije, 1932., u prikazu knjige publicistkinje Vinke Bulić (1884. - 1965.) *Naša narodna umjetnost*. Hvaleći suvremenost navedenog djela, u odnosu na tadašnje teške socijalno-ekonomske prilike, osobito u selima Dalmatinske zagore, Barač poziva žene da pri uređenju svojih domova prednost daju proizvodima narodne umjetnosti umjesto stranim i time pomognu naše ugrožene krajeve.⁴³



³⁹ Pismo Josipa Barača Anti Trumbiću (Split, 27. 4. 1907. i Zadar, 20. 1. 1914.) Arhiv dr. Ante Trumbića SKS-a. Intervenirajući kod Ante Trumbića za dr. Ivana Cuzzia, Barač piše: (...) *ja ga poznam kao čestita čovjeka. Pravaš je u boljem smislu te riječi. Kao mi!* Poznato je i da su članovi vodstva Hrvatske pučke stranke (HPS-a) u Dalmaciji pokušavali za izbornu suradnju pridobiti pojedince poput don Frane Bulića, izvanstranačku osobu, župnika dr. Petra Gjirlića, istaknutog člana H(P-R)SS-a, prof. Josipa Barača, te još neke. Preko njih se željelo stupiti u vezu s Antom Trumbićem, Josipom Smodlakom i Matom Drinkovićem.

⁴⁰ Barač je osjetio posljedice državne krize koja se odrazila i u Dalmaciji, a izbila je 1909. godine zbog aneksije Bosne i Hercegovine i tzv. Veleizdajničkog procesa (Zagrebački proces). Proces je bio usmjeren protiv članova Srpske samostalne stranke (SSS), osobito Svetozara Pribičevića te Hrvatsko-srpske koalicije (SSS i HSP), optuženih za suradnju sa srpskim vlastima.

⁴¹ U kartularu *Sitna povjest Splita* Barač je zabilježio: *Tu sam ja sudjelovao*. Na mirovnu konferenciju u Versailles 1919. godine Ante Trumbić je pozvao don Franu Bulića kao eksperta za meritorne savjete u pogledu povijesnih granica Dalmacije, Istre i Hrvatske prema Italiji.

⁴² Barač, J. Hrvatske kolonije u Italiji: Smilje i bosilje po jezičnoj bašči. Split: Brzotiskom Narodne tiskare, 1904. Str. XI.

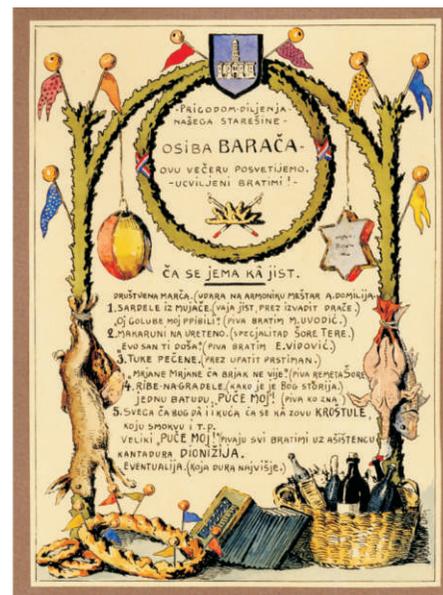
⁴³ Bulić, Vinka. *Naša narodna umjetnost*. Split: [s. n.], 1931. Knjiga je popraćena sa 32 ilustracije narodnih običaja Zoe Borelli Alačević. Inicijativom Kamila Tončića u Splitu je tih godina osnovana Banovinska poslovna centrala za unapređenje kućne industrije. Vidi i: Barač, J. *Naša narodna umjetnost*. // *Ženski pokret* 13, 4 (15. 4. 1932.), 62, 63.

Baračovo promišljanje političkog ozračja u predratnoj Kraljevini Jugoslaviji a time i Primorskoj banovini ogleda se u seriji članaka „Iz dnevnika starog Splitsanina“ koje je objavljivao tijekom 1935. i 1936. u *Jadranskom dnevniku* pod pseudonimom Meštar Bepo. U njima Barač prepoznatljivim sistematičko-analitičkim stilom sveobuhvatno promišlja o državnom proračunu, raspodjeli kredita za javne radove, problemima općina, ali i kazališnom pitanju u Splitu. Mogli bismo zaključiti da se Baračeva politička orijentacija uvelike ogleda u stavovima njegova učitelja don Frane Bulića. Naime, i Bulić i Barač smatrali su volju naroda vrhovnim autoritetom koji je u temeljima svake pravne države. Takav stav ponikao iz njihova klasičnog odgoja, u duhu najboljih tradicija antičke baštine, stvorio je od njih slobodne, slobodoumne i širokogrudne ljude.⁴⁴ Otuda i Baračovo frankofilstvo, zasnovano na idejama Francuske revolucije: *Liberte, fraternite, egalite!* Uz don Franu Bulića, prema riječima samog Barača, utjecaj na formiranje njegovih pogleda na život Splita imao je i Vinko Milić (1833. - 1910.). Barač piše: (...) *vrlo dobro pamtim po živom kazivanju pokojnog Vinka Milića koji mi je koješta pričao o našim narodnim i nenarodnim ljudima*. Iako uvijek rodoljub, Barač zna aludirati na gorljivi patriotizam ma otkuda on dolazio.

Uz domaća, Barač je nakon Prvog svjetskog rata pomno pratio i zbivanja u međunarodnoj politici, o čemu svjedoči kartular naslovljen *Locarno etc.* s člancima iz stranog tiska o *Locarnskom sporazumu* iz 1925. godine. Ovim sporazumom, u duhu načela Lige naroda, nastojala se otkloniti ratna opasnost u Europi mirnim rješavanjem sporova. Prateći povijesne zakonitosti i analitički sagledavajući svoje doba, Barač je često krajem 1920-ih i 1930-ih u svojim člancima znao aludirati na predstojeću fašističku opasnost i probudene teritorijalne pretenzije Italije. Primjerice, 1928. godine piše: (...) *jedino [je] jaka Hrvatska sposobna i moguća da obrani dalmatinske gradove, da je ne poplavi bujica susjedne Italije, a jasno je i danas, da je jedino jaka i zadovoljna Hrvatska sposobna da obrani ne samo zapadni dio naše države od imperijalističkih težnja današnje nove Italije, nego da sačuva i cijelu našu veliku Otadžbinu od tudjinske najezde*. Godine 1933. piše: (...) *paradoksalna nakarada da je Dalmacija talijanska zemlja (...) i do dana današnjega pomućuje mirne, prijateljske i plodonosne odnose između Jugoslavije i Italije, koje su od Boga i od prirode upućene da se popunjuju i podupiru u višim ciljevima blagostanja i civilizacije*.⁴⁵

⁴⁴ Barač je s ponosom isticao da je 30. listopada 1929. prisustvovao u crkvi sv. Martina, nad Porta Aurea, uz najbližu rodbinu don Frane, kao ministrant, njegovoj dijamantnoj misi.

⁴⁵ Vidi: Barač, J. Sudbina Mladena Šubića III kneza Bribirskoga. // *Novo doba* 10, 326 (24. 12. 1928.), 17- 19. i Francuske uspomene jednog Splitsanina. // *Novo doba* 15, 299 (25. 12. 1933.), 9.



Iz mape *Nima Splita do Splita*, 1913. (privat. vl.)

Barač: vitez Legije časti

Barač je za Francusku i njezino društveno uređenje, temeljeno na idejama Francuske revolucije, gajio naročite simpatije. U jednom od spisa svjedoči: (...) *Ja sam već od svoje mladosti bio zaljubljen u Francuski i u sve što je francusko, jer sam bio uvjeren da je francuski narod nosilac svih ideja koje uzdržaše i uzdržavaju čovjeka i narode u svom ljudskom dostojanstvu. U tom sam smislu učio i djelovao, - tim više što sam kao sin hrvatskog naroda bio oduševljen za ideju slobode.*⁴⁶ Najbolji dokaz privrženosti francuskoj kulturi i jeziku dao je Barač 1906. godine kada je prvi u Splitu uzeo udjela u podučavanju francuskog jezika u Klasičnoj gimnaziji.⁴⁷ Uslijedila su zatim predavanja i na privatnim tečajevima za *gospođe i gospođice*, u novoosnovanoj Obrtničkoj školi.⁴⁸ Sadržaj predavanja donosi Barač u rukopisu naslovljenom *Francuska predavanja*, datiranom 1909. godine. Posvećuje ih *Mojim dragim učenicima koji su meni na radost i ponos svršili tečaj francuskoga jezika i bile prva odlična kita splitskoga krasnog spola koja udomaći u Splitu plemenitu riječ velikoga naroda prosvjetitelja.*

Uspoređujući ova svoja prva predavanja francuskog jezika s kasnijima, Barač je smatrao da su polučila bolji uspjeh jer je bio slobodniji u biranju predmeta i štiva te je (...) *upotrebio metodu zorne obuke i direktne asocijacije, ali uvijek sa smišljenom i rasporedjenom gramatičkom podlogom, koja se je učila, nakon dobro obavljene i izvježbanog govora, a i bila već po sebi upečaćena u pameti učenica. U tim su predavanjima bile najzanimljivije partije: šetnje po Parizu, Promenades á Paris, pred velikom reljefnom kartom, na kojoj su bile posebnim bojama zabilježene sve znamenitosti grada.* Barač dalje zapisuje: (...) *Šest sam mjeseci tako, uz ove causeries parisiennes, šetao sa svojim učenicama po Parizu, počinjući od Place de la Concorde, tako da su one sve lijepo upamtile i znale sve glavnije ulice i ustanove pariške, organizaciju škola, istorijat pojedinih zgrada, magazine i spomenike.* Još jedna od Baračevih simpatija za Francusku iskazana je 1911. godine u njegovu prijedlogu imenovanja dijela zapadne splitske obale Francuskom obalom. Ovaj prijedlog, zasnovan na povijesnoj činjenici osobita Marmontova zalaganja za uređenje javnog perivoja i podizanja nove obale, održao se tri desetljeća. Poznajući duh francuskog jezika i kulture poput najboljeg francuskog intelektualca, Barač je 1923. godine inicirao osnivanje, uz posebni statut, *Cercle Franco-Yougoslave*, u vili prof. Antuna Katunarića, (...) *u prisustvu cvijeta splitskog građanstva i kulturnih predstavnika.* Tom prigodom Barač je održao inauguralni govor na francuskom jeziku, u prisutnosti konzula Republike Francuske Franchinija.⁴⁹ Za zasluge u promicanju francuske kulture Barač je primio dva odlikovanja. Prvo, francusko-tuniskog reda *commandeur Nichan Iftikhar*, Baraču je dodijeljeno na prijedlog konzula Campagnaca, a uručio mu ga je tajnik francuskog konzulata u Splitu Brevet 27. srpnja 1933. godine *kao utemeljitelju društva Cercle France Yougoslave u Splitu.* Nekoliko godina kasnije, na prijedlog Melona de Pelliona, 23. veljače 1935., konzul Gaston Soupey uručio je Baraču odlikovanje *Legije časti*.⁵⁰ U govoru prilikom Baračeva promaknuća za viteza *Legije časti* u posebne zasluge Soupey mu ubraja vođenje brojnih francuskih uglednika po Splitu i okolici, dok ga u članku *Une manifestation franco-yougoslave á Split* nazivaju *pionnier de l'amitié francoyougoslave*.⁵¹

⁴⁶ Barač, J. Francuske uspomene jednog Splićanina. // *Novo doba* 15, 299 (25. 12. 1933.), 9. Baračev autograf naslovljen *Legija časti: historijat i neki važniji momenti* sadrži: Slovo konzula G. Gastona Soupey prigodom moga promaknuća za viteza "Legije časti"; Moja zahvala prigodom predaje Legije časti ... u francuskom konzulatu u Splitu ...; Moje pismo g. François Piétri, ministru marine francuske (Split, 25. 2. 1935.); Pismo gosp. Jean Bougoin franc. književnika i glav. urednika lista "L' Echo de Belgrade" kojim mi čestita na odlikovanju "Legijom časti"; Moj odgovor na 1. IV. 1935.; N. D. Une manifestation franco - yougoslave á Split (Echo de Belgrade, 6. 3. 1935., str. 3.); Pismo prijatelja dr. Vj. Salvi (Preko, 27. 2. 1935.); Pismo abbe-a dr. P. Chouet; Pismo g. Kretman (Paris, 16. 4. 1935.); Poziv da stupim u društvo "Legije časti" (Paris, 19. 4. 1935.); Discours du professeur Barač, a l' occasion de sa promotion au Chevalier de la Legion d' honneur 23. 2. 1935. a Split. Vidi i: [Brajević, V.]. Svečana predaja odličja Legije časti. // *Novo doba* 18, 47 (25. 2. 1935.), 6.

⁴⁷ Program C. K. Velike gimnazije u Spljetu za školsku godinu 1906/1907. Split: Leonova tiskara, 1907. Str. 36.

⁴⁸ Obrtnička škola (Obrtno-umjetnička škola) tada se nalazila u kući Bartulice, na Lučcu. Ravnatelj ing. Kamilo Tončić, prema Baračevu svjedočenju, ustupio je besplatno u tu svrhu školske prostorije, rasvjetu i poslugu.

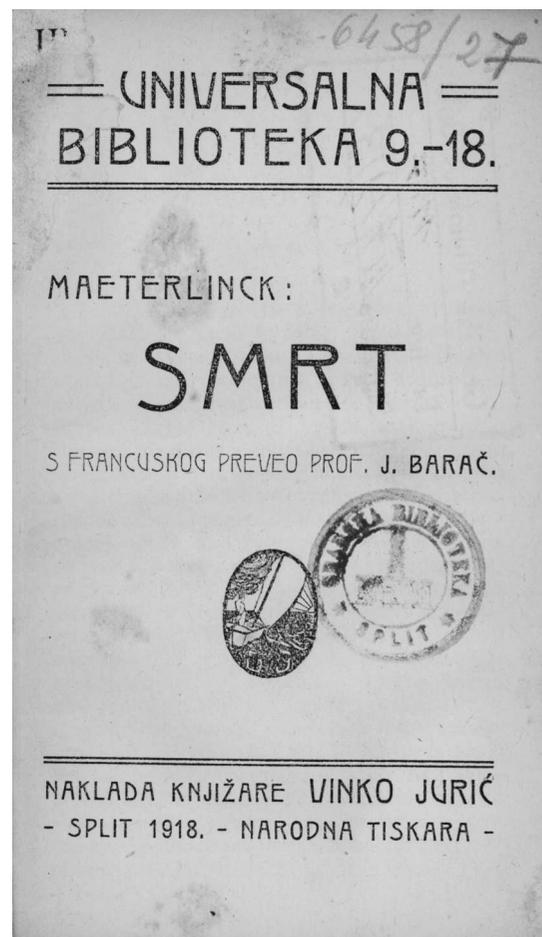
⁴⁹ Godine 1933. Svečanom skupštinom u *foyeru* Narodnog kazališta obilježena je desetogodišnjica *Cercla*, u prisutnosti francuskog ministra na Dvoru Naggiara.

⁵⁰ Uz Josipa Barača odlikovanje je tada primio i ing. Mihovil Kargotić.

⁵¹ U svom govoru konzul Soupey spomenuo je vođenja Raymonda Poincaréa, Emilea Bougeoisa, Charlesa Diehla, admirala Durand-Viela, maršala Louis Franchet d' Espereya. Vidi članak: N. D. Une manifestation franco-yougoslave á Split. // *Echo de Belgrade* [?], 9 (6. 3. 1935.), 3.

Barač kao splitski Cicerone, pisac i prevoditelj

Prethodno spomenuto Baračevo poznavanje klasičnih i živih jezika, uz ostale odlike, zasigurno je pridonijelo da su ga u Splitu u razdoblju prije i poslije Prvog svjetskog rata smatrali vrsnim vodičem i prevoditeljem. Njegovi dočeci civilnih i vojnih izaslanstava bili su važni za međunarodni ugled Splita kao grada koji je dugo vremena bio izoliran na periferiji Austro-Ugarske Monarhije. Svima njima Barač je nadahnuto približio ljepote zavičaja. Jedno od prvih vođenja po Splitu i okolici, kojemu je nazočio kao mladi suplent, spominje Barač još u rujnu 1896. godine. Tada je u splitsku luku pristao veliki francuski parobrod Senegal, pod vodstvom Emila Bourgeoisa i već tada čuvenog znanstvenika Charlesa Diehla. Goste je dočekaio načelnik Splita Ivan Manger, a don Frane Bulić, Ivo Grisogono, Rudje Fanfonja i Josip Barač povelili su ih u obilazak znamenitosti Splita, Salone i Trogira. Uslijedila su brojna Baračeva vođenja po Splitu i okolici od kojih navodimo samo najznačajnija. Negdje oko 18. kolovoza 1901., baš na carev dan, posjetio je Split budući predsjednik Francuske Raymond Poincaré (1860.-1934.), tada u svojstvu ministra poljodjelstva. Kako je dužnost svih profesora bila da na taj dan u austrijskoj uniformi prisustvuju misi u crkvi sv. Filipa, Barač nije imao vremena presvući uniformu te je stupio pred Poincaréa riječima: *Vous me trouvez, monsieur, sous l' uniforme de la servitude!* Ovu zgodu iz susreta s Josipom Baračem i još neke iz susreta s don Franom Bulićem zapisao je Poincaré u svojim memoarima.⁵² Neposredno pred kraj Prvog svjetskog rata, u studenom 1918., u splitsku luku počeli su pristajati saveznički ratni brodovi - francuski, britanski, američki i talijanski - i zadržali su se gotovo tri godine, do konačnog mirovnog ugovora. Iz tog doba zabilježeno je nekoliko posjeta, primjerice, posjet francuskih razarača Sakalave i Touareg, pod zapovjedništvom admirala Durand-Viela, 9. studenoga 1918. godine. Pozdravni govor koji je tada održao prof. Barač u ime naroda prvi je pozdravni govor Francuzima nakon sto i dvadeset godina.⁵³ Nekoliko dana kasnije, 16. studenog, Barač je ispratio razarač Barbara s deset Francuza zarobljenih početkom rata kod Verduna. Jedan od njih, Lacroix Valère, obraćajući se pučanstvu Splita i Narodnom odboru, obećao je podršku francuskog naroda u ostvarenju sloboda i zaustavljanju teritorijalnih pretenzija Italije, koja, prema Lacroixovu mišljenju, *ne smije uskratiti ništa silama Antante.*⁵⁴



Maurice Maeterlinck. *Smrt* / prijevod s franc. J. Barač. Split : [Knjižara Vinka Jurića], 1918.

⁵² Poincaré, Raymond. *Au Service de la France : neuf années de souvenirs*. Tom. III. : *L' Europe sous les armes 1913*. Paris : Plon, [1926.]. Str. 363.

⁵³ Kudrjavcev, A. Nav. dj., str. 127.

⁵⁴ Barač, J. Francuzki zarobljenici u Splitu. // *Narodni list* 57, 57 (28. 11. 1918.), 2.

Još nekoliko takvih govora Barač je u svojstvu *općinskog prisjednika* održao prilikom posjeta francuske savezničke mornarice razaračima Tigre, Panthere i Guepard, predvođene admiralom Douboisom, te prigodom posjeta brodom Dubrovačke plovidbe Kumanovo preko dvije stotine francuskih ratnika sa Solunskog fronta, predvođenih Marcom Herautom, predsjednikom Udruženja francuskih ratnika Solunaca. Tadašnji je tisak zabilježio dojmove o Baračevu vođenju po Peristilu i Dioklecijanovoj palači, kada je (...) *popraćivao to duhovitim doskočicama, kojima su se gosti srdačno smijali*. Pri odlasku iz Splita admiral Doubois obratio se posebno toplim riječima prof. Baraču, iskazujući zahvalnost (...) *za živopisne i srdačne riječi, kojima je otkrio istoriske ljepote i znamenitosti [Splitu]*. Ističe kako to nije bilo neko tumačenje suvo, nego jedna sjajna konferenca, koja je otkrila ljepote u najodabranijoj formi. Među francuskim uglednicima koje je Barač osvojio svojim vođenjem svakako treba spomenuti i arhitekta Ernesta Hébrarda (1875. - 1933.), koji je od 1905. do 1909. godine u više navrata boravio u Splitu.⁵⁵ Hébrardov posjet Splitu rezultirao je djelom *Le Palais de Dioclétien á Spalato* koje je bilješkama popratio Jacques Zeiller, a objavljeno je u Parizu 1911. godine u nakladi Librairie générale de l' Architecture et des Arts décoratifs. Ovu raskošno opremljenu knjižicu, sastavljenu za posjetioce arheološke izložbe u Dioklecijanovim termama u Rimu, autor je iste godine iz Pariza poslao Baraču kao, kako je i zapisao na predlistu, *souvenir de bonnes conversation pendant son séjour á Spalato*. Uz navedeni Baračev angažman oko francuskih vojnih i civilnih uglednika nije zaostajao ni onaj oko uglednika iz Velike Britanije i Amerike jer, prema svjedočenju suvremenika, *poznavao je engleski kao rođeni Englez*. Osobito je Splitom bio zadivljen kontraadmiral Philipp Andrews (1866. - 1935.), koji je u listopadu 1924. proglašen i njegovim počasnim građaninom. I nakon odlaska iz Splita Andrews je nastavio dopisivanje s Baračem. Prigodom odlaska u mirovinu, 1930. godine, poslao je Baraču pismo sa zamolbom da u njegovo ime pozdravi splitske sugrađane.⁵⁶

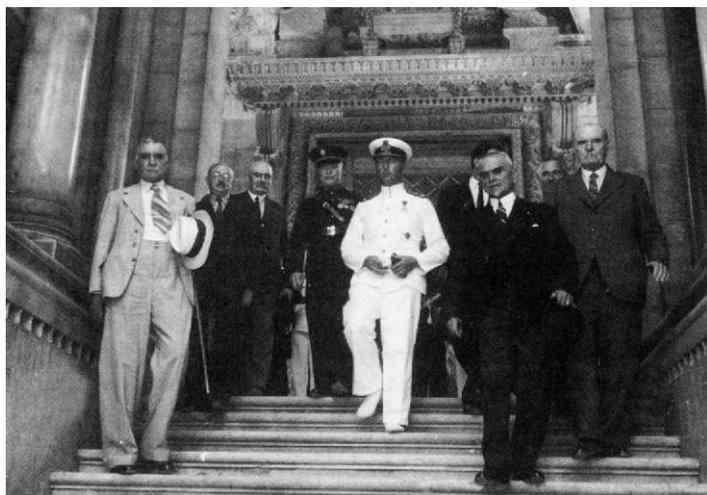
Nakon ratnih brodova, u Split su uskoro počele pristajati američke jahte. Primjerice, u svibnju 1927. pristala je jahta vojvode od Westminstera, Flying Cloud, s milijunašem i ljubiteljem umjetnosti Ottom Cahnom. I ovom prigodom grupu je u obilazak Splita vodio prof. Barač.

Nekoliko godina kasnije, u veljači 1932., Barač je na svečanoj sjednici Općinskog vijeća grada Splita održao spomen-slovo o 200. godišnjici rođenja Georgea Washingtona.⁵⁷

⁵⁵ Hébrard je bio pitomac Francuske akademije u Rimu, poduprt od Académie des Inscriptions et Belles Lettres. U Salon des artistes français de 1910, u Parizu, za spomenuto djelo dobio je počasnu kolajnu. U Rimu je izložio radnju na molbu promicatelnog odbora za svečanosti Rimske izložbe 1911.

⁵⁶ Kudrjavcev, A. Nav., dj., str. 121.

⁵⁷ Vidi: Georg Washington : 200 godišnjica rođenja tvorca sjevernoameričke slobode ... // Novo doba 15, 43 (22. 2. 1932.), 2, 3.



Misa za lorda Williama Fishera, delegaciju predvodi Barač, 1937. godina.

Prilikom najavljenog rušenja djela arhitekta Roberta Adama (1728. - 1792.), Adelphi Terrace u Londonu 1936. godine, napisao je članak „Jedna umjetnička veza između Splita i Londona“ u kojem je, citirajući članke iz *The Illustrated London News* i *The Times*, ukazao na veliki utjecaj Dioklecijanove palače na izgled Londona. Brojni Baračevi susreti sa stranim uglednicima i njegova osobnost stvarali su brojna i trajna prijateljstva. Jedno takvo veliko prijateljstvo njegovao je Barač s britanskim admiralom sir Williamom Fisherom (1875. - 1937.). Nakon njegove smrti, Barač je u katedrali sv. Duje 27. srpnja 1937. godine upriličio misu zadušnicu i predvodio delegaciju.⁵⁸ Oduševljenje Baračevim vođenjem dijelili su američki i britanski posjetitelji, primjerice britanski arheolozi iz Society of antiquaries.⁵⁹ Svjedočeći o posjetu Trogiru američkog povjesničara umjetnosti Bernharda Berensona (1865. - 1959.), njegove tajnice gđe Marijano i mladog kustosa muzeja Cvite Fiskovića, prof. Ivačić je zapisao: *Bernharda Berensona je Barač upravo obožavao i nazivao ga svojim učiteljem. Rijetko sam ikada u životu vidio zadovoljnijeg prof. Barača nego kad se toga dana uz rame Berensonovo divio kapeli sv. Ivana Orsinia, dok mu je sa desne strane na pilonu visio okvir, u kome je njegov prevod nadgrobne ploče Mladena Šubića.*⁶⁰ Iz navedenog zaključujemo kako je Barač vođenjem brojnih uglednika po Splitu i okolici ukazivao na drevnu povezanost ovog kraja sa svijetom, a brojnim govorima i napisima u tisku pridonosio je njegovoj široj međunarodnoj afirmaciji. Neki od spomenutih Baračevih govora sačuvani su među kartularima u SKS-u, u rukopisu i/ili kao isjecci iz tiska te napisi u tisku.⁶¹ Baračev interes za prevoditeljski i spisateljski rad, kako je prethodno spomenuto, potječe iz rane mladosti. Već se tada okušao u pisanju stihova, a kao student uredio je i prvo prozno djelo.⁶² Do kraja života Barač će s mladenačkim poletom ostati zaokupljen književnim stvaralaštvom - poetskim i proznim. Uz brošure, pisao je eseje, epigrame, prigodne, domoljubne, satirične i humorističke pjesme, često na čakavštini. Stvarao je s lakoćom, blistavim i živim stilom i nadasve dobrim ritmom i rimom. Uz temeljito poznavanje klasične kulture njegovao je i ljepotu narodnog jezika. Njegova djela tematski pripadaju književnosti - osobito rimskim klasicima, kulturnoj povijesti Splita i okolice, arheologiji i suvremenim kulturnim zbivanjima, primjerice kazalištu, likovnom stvaralaštvu, školstvu, urbanizmu, arhitekturi i sportu. Don Vinko Brajević, Baračev učenik i urednik *Novog doba*, splitskog dnevnika u kojem je objavljivao dugi niz godina, prisjeća se: (...) *pisao [je] pravom novinarskom lakoćom. Došao bi u redakciju vedar i nasmijan i svoj bi članak izdiktirao onako s nogu, a uvijek je to bilo nešto interesantna i stvarna, a naročito sa polja klasike i splitske historije. Osobito su bili zapaženi Baračevi prilozi u uskrsnim i božićnim brojevima Novog doba. Suvremenici su prosuđivali Barača kao pisca oštrog i jakog pera, koji uza svu ljubav prema rodnom gradu katkada i oštro iznosi njegove mane i poroke, pritom se često pozivajući na riječi Tome Arhiđakona: Sed Spalatenses, suo more, ad publica nimis tardi, ad privata commoda singuli intendentes.*

⁵⁸ Barač, J. Sir William Fisher : In memoriam. // *Novo doba* 20, 170 (24. 7. 1937.), 3. Sir W. Fisher darovao je Baraču za uspomenu srebrnu cigaretetu dozu s posvetom.

⁵⁹ Britanski arheolog Flower prilikom posjeta Splitu 17. srpnja 1929. godine izjavio je o Baraču: *Njegova engleska i hrvatska riječ kroz ova tri dana našeg boravka medju vama, pokazala je čovjeka puna učenosti, ljubavi i oduševljenja, koja nije samo sposobna da spaja i priljubljuje razne ljude medju sobom, nego i cijele narode.* Vidi: Posljednji dan boravka engleskih arheologa u Splitu. // *Novo doba* 12, 176 (17. 7. 1929.), 4.

⁶⁰ Godine 1928. društvo Bihac diglo je grobnu ploču Mladena Šubića i postavilo je na desnu stranu kapele sv. Ivana, u istoj crkvi, kako bi se sačuvala od trošenja i oštećenja.

⁶¹ Godine 1956. Knjižnica je kupila rukopis od 44 lista ispisanih strojopisom, na hrvatskom jeziku, naslovljen *Dioklecijanova palača : Predavanje Nj. V. Vojvodi i Vojvotkinji od Kenta i Lordu Admiralu Fischeru s naznakom Banić i Barač*, što potvrđuju njihovi autografi na marginama. Napomena: Baračev prijatelj F. Davidović Marušić spominje se zajedničkog druženja prilikom posjeta Vrlici sestre egipatskog kralja, vjerojatno misleći na sestru kralja Faruka I. (1936. - 1952.), princezu Fawziu Egipatsku.

⁶² O svojim prevoditeljskim pokušajima Barač je 1894. zapisao: *Ovu bi pjesmu trebalo dugo i dugo obradivati da dobije barem donekle izvornu vrijednost. ... Ovaj prvi pokušaj je vrlo slab.*



Članke i pjesme objavljivao je u periodici: *Satir* (Zagreb, 1901., 1902.), *Novi list* (Sušak - Rijeka, 1902. -, 1904.), *Crvena Hrvatska* (1906.), *Hrvatsko pravo* (1906.), *Hrvatstvo* (1906.), *Narodni list* (Zadar, 1906., 1911., 1912., 1915., 1916., 1918.), *Velebit* (1908.), *Sloboda* (1909., 1911., 1912.), *Jug* (1911.), *Hrvatska rieč* (Šibenik, 1909., 1912.), *Preporod* (1911. - 1913.), *Brankovo kolo* (1912.), *Hrvatska kruna* (1912.), *Naš glas* (1920.), *Novi list* (Split, 1920. - 1922.), *Duje Balavac* (1921.), *Pučka prosvjeta* (Split, 1921. - 1932.), *Grom* (1922.), *Novo doba* (Split, 1927. - 1939.), *Obzor* (1930.), *Jugoslavenske pariske novine* (1931.), *Jadranska pošta* (1932.), *Jadranski dnevnik* (1935., 1936.), *Štandarac* (1935. - 1939.), *Duje Brbljavac* (1937.), *Dom i svijet* (1940.), *Izvištaj C. k. velike realke u Splitu* (1909./1910.), *Program C.k. velike gimnazije u Zadru* (1915./1916.).⁶³

Baračevi objavljeni i neobjavljeni književno-prevoditeljski radovi zaslužuju posebnu pozornost. Prevodio je s latinskog, grčkog, talijanskog, francuskog, španjolskog, engleskog, njemačkog i rumunjskog jezika. Od Baračevih prijevoda s francuskog ističemo djelo belgijskog pjesnika i filozofa, nobelovca Mauricea Maeterlincka, *Smrt* (1918.) te djelo Hendria Vernesa *Logika srca* (1920.), oba objavljena u Splitu nakladom knjižare Vinka Jurića u numeriranoj nakladničkoj cjelini Universalna biblioteka.⁶⁴ Tu je i djelo Edmonda Rostanda *Chantecler*. Gotovo jedno desetljeće, od 1921. do 1932. godine, Barač je objavljivao u *Pučkoj prosvjeti* don F. Ivaniševića prijevode La Fontainovih basni. Ante Ivačić svjedoči da je Barač namjeravao te pjesme izdati u posebnoj knjizi, ali do danas su ostale neobjavljene.⁶⁵ Brojni su i Baračevi prijevodi sa španjolskog jezika pjesama A. Rossanija, argentinskog konzula u Splitu, objavljeni u *Novom dobu*, *Jadranskoj pošti* i *Pučkoj prosvjeti*.⁶⁶

Barač je kao *zakleti sudski tumač za latinski, njemački, francuski i engleski jezik* često prevodio razne spise i ugovore na ove jezike.⁶⁷ Njegov interes za turske dokumente i jezik iz doba Osmanskog Carstva te arapsko pismo, nekoliko stoljeća prisutno u zaleđu srednje Dalmacije, svjedoči ferman datiran oko 1828. godine, vjerojatno iz knjižnice livanjskog veleposjednika Abdurahman-bega Firdusa, kao i djelo orijentalista Luigija Bonellija (1865. - 1947.) *Elementi di grammatica turca osmanli* u izdanju Hoeplia, Milano, 1899., oba danas u SKS-u. Mnogi Baračevi suvremenici smatrali su da su obveze prevođenja kao i zaokupljenost vođenjem odličnika po Splitu i okolici bili razlogom što Barač nije, uvjetno rečeno, ostavio književna i znanstvena djela od trajne vrijednosti i značaja. Žalili su što se talent takve naučne naobrazbe, svestrane kulture i neobičnog govorničkog dara, ljubitelj klasika, osobito Tacita i Horacija, nije posvetio prevodilačkom radu iz latinske književnosti. Zsigurno možemo reći kako je raznovrsni Baračev publicistički opus aktualan i danas te se na njega mogu primijeniti misli Ante Ivačića napisane prije više od osam desetljeća: *Odabrani Baračevi članci i danas bi bili od interesa ne samo za intelektualce, nego i za širu publiku, te će se vjerojatno s vremenom neko naći da se postara za njihovo izdanje u posebnoj knjizi*. Neka od Baračevih neobjavljenih djela prvi su put predstavljena u SKS-u u sklopu većih tematskih izložbi: *80 godina Naučne biblioteke u Splitu 1903-1983 i Rukopisi hrvatskih književnika u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu*.⁶⁸

⁶³ S.[tipčević] D.[espotović], A.[ndelka]. Barač, Josip. // Hrvatski biografski leksikon. 1: A-Bi. Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod, 1983. Str. 436-437.

⁶⁴ Josip Cortellazzo, autor predgovora prijevodu Maeterlinckovu djelu, zapisao je kako Josipu Baraču *ide hvala za trud i lijepu namisao da upozna našu čitaču publiku s (...) znamenitim djelom* koje je 1918. bilo osobito suvremeno u svjetlu ratnih zbivanja.

⁶⁵ Barač je poziv na pretplatu bogato ilustriranom izdanju njegove zbirke pjesama *Iskre iz nizina* objavio 25. ožujka 1922. u splitskom Gromu. Jedan primjerak neobjavljene zbirke danas se čuva u Zbirci rukopisa SKS-a, a drugi, *Marulovo lišće (basne i priče)*, u arhivskoj zbirci Muzeja grada Splita (MGS).

⁶⁶ Uz pjesništvo, Barač je s Rossanijem dijelio ljubav prema prirodi, arheologiji i numizmatiki te slikarstvu. Njihovo prijateljstvo okrunjeno je publikacijom A. Rossanija *Split u noći*, jednom od prvih španjolskih knjiga tiskanih u Splitu. Publikacija sadržava 25 lirskih pjesama i bogato je opremljena. Vidi i: Barač, J. Jedan argentinski pjesnik u Splitu ... // *Novo doba* 10, 148 (30. 6. 1927.), 2, 7. i *Split u noći* / prijevod iz španjolskoga J. Barač.

⁶⁷ Adresa Baračeva ureda bila je u Balkanskoj ulici 5 (ranije Bihačka ulica 1).

⁶⁸ Na izložbi 1983. godine predstavljani su *Dokumenti o splitskim plemićkim obiteljima iz 13-18 st.* (prijepisi), a 1994. *Iskre iz nizina - basne i priče* (Split, 1924., strojopis), *Little Floramyne* (prijevod na engleski jezik operete Ive Tijardovića, 1934., autograf).

Baračev pedagoški rad

Barač je kao profesor stasao u dramatičnim okolnostima izmjena dviju država: Austro-Ugarske i Kraljevine Jugoslavije. U Splitu međuratnog razdoblja profesori najvećega ugleda bili su Josip Barač i Marin Rabadan, kao klasični filolozi i nasljednici don Frane Bulića, talijanist dr. Vinko Lozovina, prof. hrvatske književnosti Ante Petravić, prirodoslovac Umberto Girometta i povjesničar Ante Ivačić.⁶⁹ Barač je predavao klasične jezike i literaturu i, kako je prethodno spomenuto, francuski i njemački jezik. Sjećajući se, nakon četiri desetljeća, prvih nastavnčkih dana, u obraćanju don Frani Buliću Barač piše: (...) *kad sam ... ušao prvi put kao nastavnik u Tvoju slavnu gimnaziju i kad si me Ti, pun poštovanja i otmene počasti prema mojemu položaju i potrebnom auktoritetu, predstavio djacima četvrtoga razreda. Visoko si držao i čuvao (...) auktoritet i najmlađega svoga nastavnika.*⁷⁰ Barač je povjerenje koje mu je ukazao don Frane opravdao tri desetljeća dugim stažem u Klasičnoj gimnaziji u Splitu, priskrbivši epitet njegova nasljednika, te mnogi smatraju da poslije don Frane Bulića nitko nije tako duboko ušao u duh klasičnih pisaca, grčkih i latinskih, kao prof. Barač. Njegova predavanja iz Tacita, Horacija ili Cicerona bila su nenadmašiva. Predavao je uvijek s ljubavlju i zanosom za velike pisce staroga vijeka, prenoseći svojim đacima klasičnu misao. Đacima je bio nastavnik, odgojitelj i prijatelj. Uspomenu na njegov ljubazan nastup, pun osjetljive obazrivosti, nosile su generacije predratne Klasične gimnazije. Jedan od njih, dr. Paško Tomić, maturant 1906. godine, svjedoči o ljubavi prema profesoru Baraču: *Osobito mi se duboko usjeklo u pamet jedno popodne. Bilo je to u ono vrijeme, kad se je preselio u bolji život Tvoj ljubljani brat.*⁷¹ *Čitali smo prvu knjigu Horacijevih Carmina, a imao si tumačiti XXIV carmen. Počeo si svojim zvonkim i ljupkim glasom da skandiraš, a kad si došao do stihova „ergo Quintilium perpetuus sopor urquet? cui Pudor et lustitiae soror incorrupta Fides, nuadaque Veritas ...“ suze si Ti navrle, sjećajući se milog brata. Svi smo bili i previše ganuti, i pobožna svečana tišina vladala je razredom. A kad si započeo sa devetim versom: „multis ille bonis flebilis occidit, nulli flebilior, quam tibi ...“ zape ti riječ, zajecao si, i dalje nisi mogao (...) Tvoji su učenici zajedno s Tobom plakali. Rijetko spontanijeg, čišćeg i srdačnijeg pomena jednom dragom pokajniku (...) i Ti nisi samo ovom prigodom ganuo nas, ni ti je samo ovog puta Tvoja mekana duša izazvala sazvučje na strunama naših duša; kadgod si predavao, uvijek si kao bogodani pjesnik i umjetnik širio ljepotu, dobrotu i ljubav.*⁷²

⁶⁹ Kudrjavcev, A. Nav. dj., str. 430.

⁷⁰ Barač, J. Bimilenij Kvinta Horaca Flaka. // Novo doba 18, 300 (25. 12. 1935.), 5-7. Don Frane Bulić je bio ravnatelj Gimnazije od 1883. do 1896./1897., kada je prisilno umirovljen jer nije htio provoditi istragu protiv učenika koji su u noći sa 8. na 9. veljače 1895. oštetili po razredima careve slike.

⁷¹ Misli se na Antu Barača, starijeg brata.

⁷² Tomić, Paško. Našem jubilarcu prof. Josipu Baraču o 40-godišnjici nastavnčkog rada. // Novo Doba 18, 300 (25. 12. 1935.), 35.



Profesori i đaci splitske Klasične gimnazije prilikom obilježavanja 30 god. mature (27. - 28. kolovoza 1932.).

Uvažavanje i ljubav profesora Barača i đaka bila je uzajamna. Neposredno pred smrt, Barač je izjavio (...) *Da, moji đaci, to su moja najveća radost (...) Bio sam nedavno u Zagrebu, na Klinici. Sa mnogo topline su me primili i sve su oko mene pokušali. A kud god sam pogledao, sve moji đaci!*⁷³ Radi studija francuskog jezika Barač je posredstvom Ministarstva za bogoštovlje i nastavu pet godina pohađao prazničke tečajeve *Cours de vacances pour les étrangers* u Lausanni, Grenoblu i Ženevi.⁷⁴ Nakon boravka od dvadesetak dana u Parizu, Barač je, kako je prethodno spomenuto, 1906. prvi započeo predavati u splitskoj klasičnoj gimnaziji francuski jezik kao neobavezni predmet. O tome sam Barač piše: (...) *Mlad i pun žara i volje nastojao sam oduševiti svoje djake za taj jezik (...). Već od prvoga sata počeo sam direktnim poučavanjem, upotrebljavajući, na osnovu Holzelovih slika Tableaux des saisons, samo francuski jezik i nastojeći da učenici nauče živu riječ prije nego gramatičku, rečenicu govorenu prije nego pisanu. Birao sam štiva po Adamovićevoj čitanci, ali sam donosio i diktovao kadikada onakove komade koji su bili zgodni da pobude ljubav i udivljenje prema francuskom narodu (...).* I zaključuje: *Uspjeh je bio, kao za slobodan predmet, vrlo dobar.*⁷⁵ Baračev pedagoški rad nije ostao samo među školskim klupama. Brojni kartulari u SKS-u sadrže isječke i/ili rukopisne bilješke o publikacijama i člancima u časopisima koji obrađuju pojedina područja Baračeva nastavnčkog interesa i djelovanja. Pratio je domaću i inozemnu literaturu o školstvu i metodologiji nastave te rad Društva sjevernih filologa, pozivajući se na njihovo načelo o shodnosti školskih jednojezičnih tekstova za učenje živih, stranih jezika uz potrebu uvažavanja i služenja jezikom koji se čuje u svakodnevnom govoru.⁷⁶ U nastavi stranih jezika Barač se priklonio tada najnovijoj analitičko-praktičnoj metodi, koju su zastupali i brojni strani metodičari. Prema navedenoj metodi, prevođenje (...) *iliti bolje govoreći preskakivanje iz jednog jezika u drugi proizvodi smetnje u glavi učeničkoj i odatle nikakve koristi, dapače i štete, za jedan i za drugi jezik.* Štoviše, Barač često objavljuje prikaze školskih priručnika ili stručnih rasprava iz domaćeg i stranog školstva. Njegov prikaz *Talijanske vježbenice za srednje škole i druga slična učilišta* Vinka Lozovine, sastavljene za prva tri razreda srednjih škola, tiskane 1911. godine u Splitskoj društvenoj tiskari, pokazuje njegovo poznavanje bibliografije o talijanskim i francuskim gramatikama, pisanim za Hrvate: od A. Musafije, Kobenzla i J. Adamovića do K. Šegvića i V. Lozovine.⁷⁷

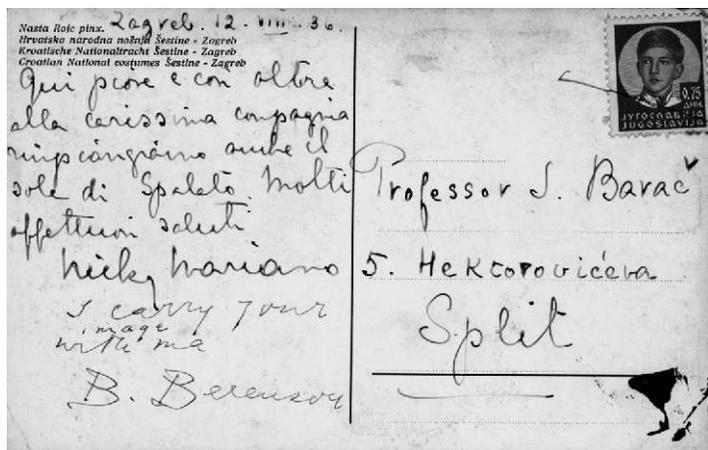
⁷³ Ljubo Prijatelj Filos, autor knjižice *Snopić* (1922.), posvetio je svoj uradak učiteljima Vjekoslavu Radici, Milanu Begoviću te Josipu Baraču, *koji ga je uveo u tajne splitske arheologije*. Bitno drugačiji odnos, prema Baračevu svjedočenju, imao je njegov učenik Tin Ujević, kojeg ocjenjuje kao interesantnog i pesimističkog, s dozom skepse i prijezira prema predavanjima i idejama, žaleći što nije želio shvatiti dužnosti koje su nastavnike stezale u nastavne osnove.

⁷⁴ Osnove francuskog jezika i gramatike Barač je savladao još tijekom studija 1891./1892. u Zagrebu kod prof. Julija Adamovića (1857. - 1940.).

⁷⁵ *Izvešće prof. Josipa Barača Ministarstvu bogoštovlja i nastave o njegovom znanstvenom putovanju u Lousanne g. 1906. i Izvešće prof. Josipa Barača o prazničkim tečajevima u Grenoble 1907.* Odlukom Ministarstva za bogoštovlje i nastavu od 15. svibnja 1907. br. 13396 (14. lipnja 1907. br. 3876 Pokrajinskog školskog vijeća) Baraču je dodijeljena potpora od 300 kruna.

⁷⁶ Društvo sjevernih filologa osnovano je 1886. u Kopenhagenu, na kongresu profesorskog Društva za žive jezike.

⁷⁷ Barač, J. Dr. V. Lozovina: *Talijanska vježbenica za srednje škole i druga slična učilišta* [I i II dio]. // Narodni list 50, 81, 82 (11. i 14. 10. 1911.), 1; 1.



Dopisnica B. Berensona Baraču, 12. kolovoza 1936. godine.

Među Baračevim radovima nastavne tematike zapažen je i članak o glazbenoj poduci, u kojem, iznoseći misli Kamila Wolfa, profesora klasičnih jezika u njemačkoj starogradskoj državnoj gimnaziji u Pragu, izrečene u raspravi *Die Pflege des Gesanges und Musik an der Mittelschule*, donosi zanimljive podatke i naputke za učitelje pjevanja u srednjim školama.⁷⁸ Članak završava riječima: (...) *Neka ovo malo riječi bude poticalom našim učiteljima, školama i društvima, da posvete osobitu brigu ovom zapuštenomu predmetu. Napisane su iz ljubavi prama omladini i iz nastojanja da se naše društvene prilike pomaknu idealima, koji su zajednički svim civilizovanim narodima.*

Baračev prinos arheologiji i arhivistici

Barača je kao klasičnog filologa izrazitog jezičnog talenta odmah zapazio don Frane Bulić. Uz Ivana Kržanića (1868. - 1905.), svojeg gimnazijskog druga, bio je uz don Franu Bulića nakon što je 26. kolovoza 1898. u ostatcima starohrvatske kršćanske bazilike pokraj solinske crkve Gospe od Otoka pronašao krhotine nadgrobnog natpisa na latinskom jeziku sa sarkofaga kraljice Jelene, pokopane u toj bazilici. Zajedno su rekonstruirali epitaf i ponudili njegovo prvo čitanje. O tome Barač piše u knjizi *U kolievci hrvatske povjestnice*, koju je preradio, popunio i dovršio po zamisli don Frane i Kržanića: *Mnogu smo i mnogu zimnju večer probdili, uz Don Franu, ja i moj pokojni prijatelj Kržanić, u vlažnoj konobi, da gonetamo ova sitna i mila slova. Oči su se nama mladima pri svieći suzile i sumorno sklapale, ali niesu u Don Frane (...). I često kad bi se vraćali k svome učitelju medju prašne papire muzejske kancelarije, da mu se potužimo, kako ne mogosmo odgonetnuti niti slova dalje odpravio bi nas ljubezno opet u hladnu konobu: Zar da se tako pokažemo mlohavi prama našoj kraljici Jeleni? Domovinska ljubav stvara čudesa!*⁷⁹ U spomen na te dane Barač je 1911. godine, prilikom imenovanja ulica, ovaj posvećeni prostor stare zgrade Arheološkog muzeja uz istočne zidine Dioklecijanove palače nazvao Poljanom kraljice Jelene.

U siječnju 1904. godine Barač je započeo polemiku s Vatroslavom Jagićem na temelju njegova članka objavljenog u *Deutsche Revue*, u kojem je ovaj prikazao nedavno preminulog njemačkog povjesničara i epigrafičara Theodora Mommsena (1817.-1903.) kao prijatelja Slavena.⁸⁰ Barač ističe da je Mommsen poznat po pruskoj okrutnosti i njemačkoj bahatosti te da je bio ne samo protivnik nego neprijatelj i mrzitelj svega što je slavensko. Proziva Mommsena zbog lošeg stava prema uglednom francuskom povjesničaru i filologu Gastonu Boissieru (1823.-1908.). Pritom se poziva na nekoliko izvora iz kojih je razvidno Mommsenovo iznimno loše mišljenje o Slavenima, Francuzima pa i sunarodnjacima.



⁷⁸ Barač, J. O njegovanju pjevanja i muzike u srednjim školama [I - III dio]. // *Velebit* 1, 182-184 (16.- 18. 9. 1908.), 1. Vidi i: *Jahresbericht des Staats Gymnasiums mit deutscher Unterrichtssprache in Prag* 1908.

⁷⁹ Vidi: Kržanić, Ivan ; Josip Barač. *U kolievci hrvatske povjestnice*. Zagreb : „Bihać“ hrvatsko društvo za izraživanje domaće povjesti, 1907. (Tisak Antuna Scholza, 1907.). Str. 61. Da bi ovjekovječio *onu potleušnu izbu, u kojoj je don F. Bulić prve muke mučio dok je ono stotinjak kamenih komada slagao i nasložio u onaj divni spomenik hrvatske prošlosti* Barač je 1911. predložio naziv Poljana kraljice Jelene. Vidi i: Barač, J. *Grande Mortalis Aevi Spatium*. // *Novo doba* 15, 72 (26. 3. 1932.), 17-19.

⁸⁰ Barač, J. Mommsen i Sloveni (Odgovor prof. V. Jagiću). // *Novi list* (Rijeka) 7, 7 (7. 1. 1904.), 1-2.

Drugačiji stav, pun uvažavanja i divljenja, iznio je Barač tri desetljeća kasnije u članku o spomenutom Gastonu Boissieru, „Jedan prvak humanizma i predstavnik francuskog genija“, za koji mu je načelnik grada Nimesa Hubert-Rouger poslao pismo zahvale.⁸¹ U članku „Tri nadgrobna natpisa trogirске katedrale“ Barač je objavio latinski original u stihu i hrvatski prijevod natpisa Vilima, unuka kralja Bele III., sv. Ivana Trogirskog i Mladena III. Šubića. Isječci iz stranog tiska 1930-ih, sačuvani u SKS-u, najčešće iz londonskog *Timesa*, svjedoče o Baračevu interesu za onodobna arheološka otkrića u Nikoziji, St. Blaiseu i St. Remyju, Paestumu, Atenskoj Agori, Butrintu, Jerihonu, Jeruzalemu, Uru i drugdje, kao i za prinove *British Museuma*, u ljeto 1934. primjerice nabavku papirusa iz Egipta na grčkom jeziku. Kao istraživač i čuvar povijesti rodnoga grada i zavičaja, Barač je često koristio građu arhiva splitske općine, tada smještenog zajedno s Gradskom bibliotekom u palači Bernardi. O arhivu Barač piše: (...) naš osakaćeni arhiv općine splitske koji još uvijek, po dalmatinskom posvećenom običaju, kao drotarski krpež leži u prašnom podkrovlju, u „šufitu“ kazuje nam mnoge potankosti onoga prolaznoga vremena, kada su i Split i Dalmacija imali da procvatu (...).⁸² Ipak se i nada (...) da će novim rasporedom i namještajem općinskih prostorija, stariji spisi biti pristupačnijim proučavanju naših pretpreporodnih prilika koje naši mladji naraštaj, nažalost, malo poznaje, a toliko su poučni za ocjenjivanje požrtvornosti i patriotizma naše starije generacije.⁸³ Barač je osobito cijenio neumorni rad tadašnjeg arhivara Huga Brainovića, čijoj ljubeznoj susretljivosti (...) srdačno zahvaljujem, zapisao je. U arhivističkim istraživanjima Baraču su znali uzmanjkati mnogi dokumenti, pa čak i oni čijem je stvaranju svjedočio te je sa žaljenjem zapisao: (...) I to je jedno sredstvo, kojim se operira u Splitu od davnine. O tomu sam se uvjerio pregledavajući arhiv splitske općine.⁸⁴ Neka od arhivskih istraživanja Barač je objavio u onodobnom tisku. Primjerice, pripremio je i objavio nekoliko dokumenata iz doba francuske uprave u Dalmaciji: izvještaj vrhovnoga nadzornika policije Ivana Kreljanovića od 27. kolovoza 1806. godine, kojim predlaže mjere za sastavljanje proračuna, podizanje obrta i zanata, poljodjelstva, zatim Marmontovu poruku općini od 12. veljače 1808., kojom stavlja na raspolaganje građu sva dobra zaplijenjena u selima Zadvarju, Stobreču, Koprivnu i Hrvacama za brojne radove, pismo okružnog komandanta, generala Delzonta, općini od 11. siječnja 1808. godine i odgovor iste. Ovaj rad završava riječima: (...) ima i drugih radnja i dokaza Marmontove odanosti prema Splitu, no ostavljamo za drugi put da ispitamo stanje stvari u našem ćoravom arhivu.⁸⁵ Iz Baračevih rukopisnih bilježaka sačuvanih u Zirci rukopisa SKS-a, zaključujemo da je dosta vremena, osim u arhivu splitske općine, provodio u riznici splitske katedrale⁸⁶ te zadarskim arhivima - državnom i arhivu samostana sv. Marije. Dobro je poznao i obiteljske arhive, o čemu svjedoči i zabilješka u jednom od kartulara koja se odnosi na dopis između majora Marojevića i Frane Nonkovića: *Originalni dokumenti nalaze se u obitelji Nonković u Makarskoj*. Spominje i da je u arhivu kontea Silvija Micheli Vitturija, u Kaštel Lukšiću, pregledao lijepo uvezanu knjigu dokumenata u rukopisima *Memorie, privilegi e gratie di Poglizzani raccolte dal Sign. Gover. tor Gianco Marianovich, per antica Draxoevich*.⁸⁷

⁸¹ Barač, J. Jedan prvak humanizma i predstavnik francuskog genija ... // *Novo doba* 15, 89 (16. 4. 1933.), 6-8.

⁸² Barač, J. Francuske uspomene jednog Splićanina. // *Novo doba* 15, 299 (25. 12. 1933.), 9.

⁸³ Barač, J. Zadnji fišeci protiv splitskoj gimnaziji. // *Jadranska pošta* 8, 298 (24., 25. i 26. 12. 1932.), 9.

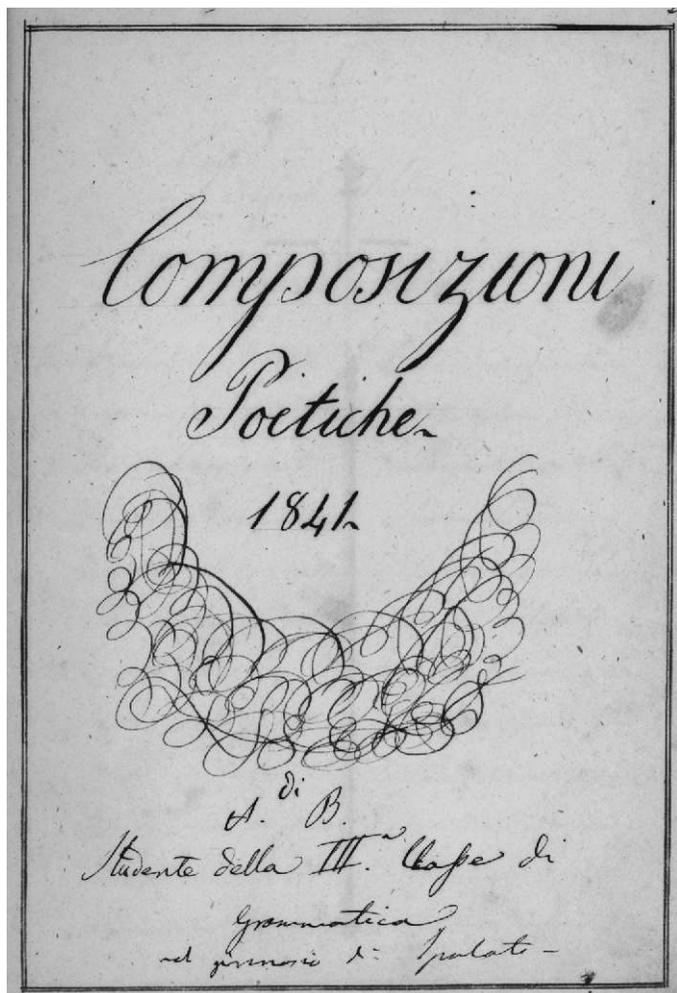
⁸⁴ Barač, J. Osnovanje „Marjana“ Društva za poljepšavanje Marjana, grada i okolice (rukopis).

⁸⁵ Barač, J. Francuske uspomene jednog Splićanina. // *Novo doba* 15, 299 (25. 12. 1933.), 9.

⁸⁶ Barač je nabavio prijepis *Matricola della confraternita di S. Doimo ... descritta da fra A. Andreis 1688*. O originalnom dokumentu zapisao je: (...) *Matrikula je vrlo lijepim slovima i zlatnim inicijalima napisana na pergameni. Na Matrikuli, i to na posebnoj strani odmah u početku nalazi se slika sv. Dujma, a ispod njega slika tadašnjega Splita u bojama. Osim toga postoje u Matrikuli originalni potpis nadbiskupa Cosmija i njegov nadbiskupski pečat kao i potvrda sa strane mletačke vlasti sa originalnim potpisima: Benedetto Querini, conte capitano di Spalato i gener. proveditura za Dalmaciju i Alb. Daniela i tajnika Aluise Marchesinija. Odobrenje je iz god. 1695.*

⁸⁷ Vidi kartular *Split povijesni pabirci*. Istu knjigu spominje i don Stipe Kaštelan navodeći da je Janko Marijanović prvi započeo sakupljati poljičke isprave i ispisivati ih u knjigu koja se čuva u arhivu *conti Micheli Vitturi*. Vidi: Kaštelan, Stipe. *Povijesni ulomci iz bivše slobodne općine Republike Poljica*. Split: Leonova tiskara, 1940. Str. 77.

Baračeva svijest o važnosti ne samo čuvanja povijesnih dokumenata već i bilježenja osobito dragocjenih podataka o Splitu, Dalmaciji i istaknutim sugrađanima, sačuvala je od zaborava mnogo toga. Snagom svojeg autoriteta često posreduje među rodbinom istaknutih pojedinaca i ustanovama, nastojeći od njih prikupiti podatke. Za to je suradnike nalazio u širokom krugu prijatelja, poznanika pa čak i učenika. Primjerice, njegovom zaslugom sačuvana su i dva pisma koja je Antonio Bajamonti primio u kolovozu i rujnu 1877. godine od Franza von Suppéa (1819. - 1895.), austrijskog operetnog skladatelja, uz molbu i preporuku da Francesco Wanisek, glazbenik rodom iz Moravske, bude voditelj i učitelj splitske *Bande cittadine*.⁸⁸ Baraču je bilo poznato i da je splitski Putnički ured pregovarao s arhitektom Kajom Perišićem, dvorskim savjetnikom u Beču, o nabavi Suppéove ostavštine za grad Split.⁸⁹ Splitski odvjetnik G. Savo u pismu od 26. travnja 1935. priopćava Baraču podatke o talijanskom skladatelju Salvatoreu Strinu (1852. - 1910.), koji je inspiriran romanom Marka Kažotića *Miljenko i Dobrila* napisao operu (1886. - 1889.) te o autoru libreta, napuljskom pjesniku i Strinovu rođaku Luigiju Marangu.⁹⁰ Na Baračevu zamolbu i Mirko Slade Šilović (1916. - 1992.) u travnju 1934. šalje podatke o svojem stricu Josipu Sladi (1828. - 1911.), graditelju i arhitektu, uz napomenu: *Podaci su crpljeni iz pokojnikovih dokumenata i mnogobrojnih pisama pohranjenih u našoj obiteljskoj biblioteci*. Proučavajući arhivsku građu, Barač često dokumente prepisuje i/ili nabavlja u prijepisima te citira u povijesnim člancima, najčešće objavljivanim u periodici.⁹¹



⁸⁸ U Teatru Bajamonti, u siječnju 1879., domaći zbor i orkestar, pod vodstvom Francesca Waniseka izveo je po prvi put u Splitu taktove Wagnerove glazbe iz opere *Tänhauser*. O tome je izvjestio zadarski *Narodni list* u br. od 18. 1. 1879.: (...) izvrsni maestro Wanisek poglavito u presloženom odlomku iz opere *Tänhauser* želi nam dati potvrdu svojih mogućnosti. Vidi i: Vuković, Siniša. Kozmos Richarda Wagnera i planeta *Tänhauser* u njemu // *Republika* 67, 2 (2011.), 98-112.

⁸⁹ Kajo Perišić (? - 1934.) Splitsanin, arhitekt i dvorski savjetnik u Beču. Sagradio je novo krilo carske palače u Beču. Bio je oženjen kćeri Petra von Suppéa Melanijom. Barač je od njega molio podatke za rad o Suppéu.

⁹⁰ Podatke je G. Savo dobio od svojeg rođaka prof. Luciana de Michieli Vitturija. Salvatore Strino je jedno vrijeme živio i radio kao učitelj glazbe u Splitu. Bio je učitelj pjevanja konteu Sebastijanu de Cambju, pjevaču baritonu.

⁹¹ Na *Spisu br. 1097*, datiranom u Zadru 31. srpnja 1803., potpisanom od Goessa, u prijepisu Henrika Böttnera iz 1916. godine, stoji: *Ovaj je spis dobio na dar prof. J. Barač od upravitelja Namjesništvenog arhiva u Zadru gosp. Böttnera god. 1916*. U Baračevu prijepisu sačuvani su: krštenica F. von Suppéa, dva pisma F. Suppéa prijatelju Carlu de Cerranu (Berlin 25. 12. 1876., poslije 100. predstave *Fatinice*; Gars 16. 3. 1885. nakon hamburške premijere operete *Povratak mornara*), dva pisma A. Bajamontiju iz Beča 29. 8. 1877. i 29. 9. 1877, jedno Kaje Perišića 3. 11. 1928. i dva Melanije Perišić 11. 12. 1934., 31. 12. 1934.).

Antonio Bajamonti. *Composizioni poetiche della III. classe di grammatica*, 1841.

Najopsežniji spis, isprave splitske obitelji Alberti, Barač donosi u prijepisu koristeći *Codex diplomaticus* Tadije Smičiklase, notarske isprave grada Splita iz Državnog arhiva u Zadru i Hof und Staats arhiva u Beču.⁹² Tijekom 1933. godine Barač sređuje i prepisuje mnoge od svojih dokumenata uz napomenu: *Prijepis iz originalnih papira, koji su se već počeli raspadati* ili *Prepisao sam kao uspomenu na svoje mlade sveučilišne dane, Prepisano iz odrpanih listova* i sl. Mnogi od dokumenata koji su bili predmetom Baračeva proučavanja, njegovom su zaslugom i pohranjeni u Gradskoj biblioteci. Danas se čuvaju u Zbirci rukopisa, a bit će navedeni u *Popisu ostavštine*.

Zasluge za splitsko knjižničarstvo i bibliografiju: Baračeva ostavština u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu

Za utemeljenje, rast i slavu splitske Gradske biblioteke zaslužni su mnogi uglednici, ali među svima osobito se ističe profesor Josip Barač. Kroničari Knjižnice Dušan Manger i Hrvoje Morović često spominju Baračeve zasluge za Knjižnicu. Nesumnjivo je Barač, još od rane mladosti bibliofil, posjedovao znatan broj publikacija. To svjedoči i rukopis naslovljen *Francuska predavanja* u kojem povjerava kako je jedan od splitskih kolega za vrijeme njegova studija u Grazu, koristeći dobrohotnost Baračeve majke, otuđio čak 400 njegovih knjiga. Barač je imao uvid i u onodobno europsko nakladništvo, o čemu svjedoče katalogi *Wilhelm Gottlieb Korn* i *Larousse*, sačuvani posredno, kao materijal za njegove kartulare. Ovu pretpostavku potvrđuje i kartular naslovljen *Bibliografija* u kojem su prikupljeni isječci i rukopisne bilješke o brojnim izdanjima raznovrsne tematike, od književnosti, povijesti, arheologije, lingvistike do botanike. Pratio je i poznavao ponudu domaćih i stranih antikvarijata i knjižara. Primjerice, za poznati bečki antikvarijat bilježi: *Alois Reichmann knjižara i antikvarijat Wiener Hauptstraße /Ima svega što hoćeš/*. Proučavao je katalog Mirka Breyera *Südslavische Rara und Rarissima: Eine empfindsame bibliophile Exkursion*, izdan 1937. u Beču, Leipzigu i Zurichu od Herbert Reichnera. Breyer je katalog napisao po želji redakcije bibliofilske revije *Philobiblon*, a spominje brojne raritete poput *Pištola i Evandolja* Bernardina Splićanina iz 1495. godine, djela Marka Marulića, Petra Hektorovića, Hanibala Lucića, Fausta Vrančića i drugih. Barač je u svojoj knjižnici posjedovao i djelo Velimira Gaja *Knjižnica Gajeva: ogled bibliografskih studija*, tiskano u Zagrebu, u Gajevoj Narodnoj tiskari 1875. godine. Sve navedeno potvrđuje da je Barač svoju knjižnicu gradio iznimno sistematično. Osobito je dobro poznavao fond mnogih splitskih knjižnica, javnih i samostanskih.⁹³ Neki autori povijesti splitskog knjižničarstva pretpostavljaju da je Barač, uz kolegu Dušana Mangera, vodio čuvenu, biranim fondom bogatu knjižnicu Obrtničke škole.⁹⁴ Možemo pretpostaviti da je kao dugogodišnji profesor Klasične gimnazije u Splitu utjecao i na formiranje fonda njezine knjižnice.



⁹² *Codex diplomaticus* IV/175, 109 ; X/73 ; XII/320 ; XIII/403. Atti di Spalato: fasc. 21 Liber III testamentorum bilježnika Dominika de Manfredi c. 136-137 i fas. 69 Testamentorum liber c. 82-83 ; fasc. 22, c. 154-155. Atti notarili di Zara, notaio Simon Damiani (Šimun Damiani). Hungarica fasc. 356., fol. 104-105. ; *Bullettino di archeologia e storia Dalmata*. Baračevi kartulari često sadrže i poneki njegov crtež, primjerice rodoslovlje Albertija.

⁹³ U članku „U splitskom Panteonu“ Barač navodi da se u samostanskoj biblioteci sv. Frane još čuva tlocrt crkve naslovljen *Dissegno d' avviso della chiesa, clauastro, e cimiterio delli rr. pp. minori conventuali di san Francesco nel Borgo Grande di Spalato* iz 1764.

⁹⁴ Škrobica, Vanja. Sto godina Škole likovnih umjetnosti i sto godina njezine knjižnice. // *Školski vjesnik* 56, 1-2 (2007.), 189-190.

Barač je u ranoj mladosti znao obogatiti knjigama Narodnu slavjansku čitaonicu, o čemu svjedoči zapis na predlistu knjige Gioacchina Stullija *Vocabolario italiano-illirico-latino ...* datiran 31. decembra 1902.: *Ovo je djelo bilo vlasništvo Dr. Bleiweisa, a od njega prešlo u posjed pok. Prof. Mahnića ... Poslije njegove smrti kupi ovo djelo na licitaciji činovnik ----- Roje, koji ga darova svome sinu Antunu, sada gimn. Profesoru u Splitu, a ovaj ga darova potpisanome, koji, želeći da Prečasni Stulli dokrajči svoju cigansku Odiseju, predaje ga u sigurnu luku narodne čitaonice u Splitu, naime njezinoj biblioteci, kojoj srdačno klice: vivat, crescat, floreat na korist hrvatskoj prosvjeti.*⁹⁵ Barač je dobro poznao fond i stranih knjižnica, primjerice onih u Grazu i Beču. Knjižni fond Sveučilišne biblioteke u Lausanni opisuje kao bogat i osobito opskrbljen biranim djelima za sudionike prazničkih tečajeva francuskog jezika, uz neznatnu taksu.⁹⁶ Zbog svega navedenog, ne čudi što je upravo Barač od samih početaka podržavao kolegu Dušana Mangeru u nastojanjima za utemeljenjem i uspješnim djelovanjem Gradske biblioteke. Značajne Baračeve donacije Gradskoj biblioteci spominju se već pri njezinu utemeljenju 1903. godine i u kasnijim desetljećima, sve do njegove smrti 1939. godine. Onodobni splitski tisak i administrativni arhiv Knjižnice redovito bilježi Baračeve donacije: (...) *i ove godine, u više navrata, darovao [je] biblioteci priličan broj važnih i rijetkih knjiga.*⁹⁷ Možemo pretpostaviti da je Barač, po želji rano preminulog brata Ante Barača (1869. - 1906.) poklonio Knjižnici i znatan broj njegovih vrijednih knjiga. Neke od njih, kao prave rijetkosti, čuvaju se u Zbirci starih knjiga i često nose zapis *Ante Barač sličanin. Svećenik bosansko-sriemske biskupije u Brodu.* Nakon što je u veljači 1925. godine odbijena molba Gradske biblioteke upućena Carnegie institutu za međunarodni mir za financijskom pomoći u izgradnji nove zgrade knjižnice, unatoč zauzimanju spomenutog kontraadmirala Andrews a i jugoslavenskog ambasadora u New Yorku, dr. Ante Tresića-Pavičića, uslijedila je 1932. godine privatna inicijativa Josipa Barača.⁹⁸ O Baračevoj inicijativi da dobrovoljnim priložima ostvari fond za gradnju nove zgrade prema tadašnjim potrebama i ugledu samog grada, Dušan Manger je 1937. godine zapisao: *Prof. Josip Barač, koji voli ovu Biblioteku od njezina osnutka i koji je u tom pogledu dao više dokaza, pokrenuo je pitanje gradnje Biblioteke i u tu svrhu otvorio i supskriciju. (...) između onih koji su se odazvali pozivu g. Barača nalazi se i sadašnji gradonačelnik g. inž. Mihovil Kargotić. Ja se nadam da će g. Kargotić ovom pitanju posvetiti pažnju, koju ono i zaslužuje, te da će naići na susretljivost bana g. Dr. J. Jablanovića i Banske uprave, Prosvjetnog odjeljenja i tako postaviti temelj trećemu periodu ove Biblioteke, koji bi mogao biti i najvažniji.*⁹⁹

⁹⁵ Primjerak se čuva u Zbirci starih knjiga SKS-a. Ekslibris pripada Janezu Bleiweisu (1808. - 1881.), slovenskom veterinaru, publicistu i političaru. Lovro Mahnič (1832. - 1866.), podrijetlom Slovenac, bio je slavist i profesor njemačkog jezika u splitskoj Klasičnoj gimnaziji.

⁹⁶ U Izvješću Ministarstvu za bogoštovlje i nastavu iz 1906. Barač navodi da se Sveučilišna biblioteka u Lausanni nalazi u elegantnoj sveučilišnoj zgradi *Palais Rumine*, podignute novčanim darom Rusa prof. Rjulina, u iznosu od oko 1000 000 franaka. Sadržavala je muzej i galeriju slika i kipova.

⁹⁷ Administrativni arhiv SKS-a: 3/1933, 17/1934.

⁹⁸ Pretpostavlja se da je Barač prijateljskim vezama s Andrewsom podržao ili možda čak i inicirao i ovu akciju za gradnju nove zgrade knjižnice.

⁹⁹ Manger, Dušan. Gradska biblioteka u Splitu. // Službeni glasnik Primorske banovine. Informativni prilog 1, 5 (1. 12. 1937.), 33. U arhivu SKS-a (ASKS) čuva se dokument naslovljen *Fond za gradnju Gradske biblioteke* datiran 1932. godine, a zaključen 7. studenoga 1940. godine. Prvi iznos položio je 15. siječnja 1932. Josip Barač. Slijede brojne Baračeve uplate, sve do njegove smrti 1. lipnja 1939. godine, kada, njemu u počast, uz članove obitelji priloge polažu Jakša Račić, Mirko Buić, Emil Stock, Kamilo Tončić, Splitsko kazališno društvo, Društvo prijatelja Velike Britanije i Amerike i drugi.





Proslov prigodom desetgodišnjice hrvatskog diletanskog kazališnog društva u Splitu. Split : Narodna tiskara, [1910.].

Nažalost, ni ova akcija nije naišla na osobit odaziv.¹⁰⁰ Sam Barač, potpisan kao Marul, dao je oduška zbog neuspjeha svoje zamisli u pjesmici naslovljenoj „Gradnja Gradske biblioteke“:¹⁰¹

*Za sve će se bunit naše Splitske bleke,
sve će gradit prije Gradske biblioteke,
Neka libre Ingleži i Tudeški štiju,
A za našu splitsku mulariju,
biblioteka stara i previše valja
Kad se uči, bistri i popravlja.
Instrukcije druge Split nam želi sada,
Biblioteka nek se dobru uvijek nada
Kad Splićanin svojim se podiči
Biblioteka će se [sama] sobom dići!*

Manger, pak, nije nikada propuštao priliku da oda priznanje Baračevu zauzimanju za rast i slavu Gradske biblioteke. Još dvadesetih godina prošlog stoljeća, u dvorani za primanje Knjižnice, uz odobrenje općinskih vlasti kao njezina osnivača, bile su izložene zajedno uokvirene fotografije braće Ante i Josipa Barača, Kolombatovića i još nekolicine donatora. Povodom smrti Josipa Barača, suosjećajući s njegovom obitelji, Manger je 1. lipnja 1939. napisao njegovoj supruzi Katici: (...) *Prof. Josip Barač kao jako kulturnan čovjek kojemu je ležao na srcu najviše napredak (...) rodnog grada posvetio [je] (...) svoj pregalački duh splitskoj gradskoj biblioteci koja je njemu bila miljenica tako da je njegovo ime usko vezano (...) s životom i razvitkom ove ustanove (...) Time zastava na zgradi Biblioteke jest jedan mali izraz duboke žalosti i iskrenog poštovanja uspomeni Vašeg supruga uzornog građanina i odlučnog rodoljuba. Nekoliko mjeseci nakon Baračeve smrti, gospođa Katica Barač (...) dostavila je biblioteci, kao njezin dar, prema želji samog pokojnika, sve knjige uglednog i zaslužnog Splićanina. Između više stotina raznih i lijepih knjiga u svim jezicima od naročite je važnosti oko 90 kartolara u kojima je prof. Barač skupio sve ono što ima veze sa historijom i sa političkim životom Splita.*¹⁰²

¹⁰⁰ Morović, Hrvoje. Gradska biblioteka. // Izbor iz djela / uredila Neda Anzulović. Split : Književni krug, 1988. Str. 178, 179. Barač 1938. godine razočarano piše: (...) *Gradska biblioteka (...) sprovodi trome i spokojne dane u soburinama, trošne Kružićeve ulice.*

¹⁰¹ Gradnja Gradske biblioteke. // Duje Brbljavac 1 (7. 5. 1937.), 3.

¹⁰² Gospođa Barač darovala je i portret svojeg supruga koji je 1930. godine naslikao Stipan Baković. Portret se danas nalazi u Muzeju grada Splita. Vidi i: ASKS B74/26. VII 1939., Hrvatski glasnik 2, 173 (1939.), 6 i Sokol, Vjekoslava. Ugledni Splićani na portretima i u memoriji Muzeja grada Splita. Split : Muzej grada Splita, 1998. Str. 24. Pišući o Gradskoj biblioteci, novinar I. R. navodi: (...) *Početak joj nitko nije znao. Možda bi bio pok. prof. J. Barač znao još o tome pričati, jer je i on mnogo volio ovu ustanovu. Ali ni on nije ostavio, koji su i kakvi su bili prvi počeci ove kulturne ustanove.* Vidi: I. R. In memoriam dir. Dušanu Mangeru. // Hrvatski glasnik 3, 99 (27. 4. 1940.), 9.

Manger tada obećava: (...) *Biblioteka će osobitim pietetom sačuvati ovu milu ostavštinu jednog od najvećih prijatelja te splitske institucije.* Baračeva knjižnica, dakle, sadržavala je bogatu *Dalmatiku* i brojne filološke priručnike. Don Vinko Brajević, Baračev učenik i urednik *Novog doba*, o njoj je zapisao: *Po uzoru Don Frane Bulića on je čitavog života sabirao naročito historički i umjetnički materijal jer je u njemu, uz filologa, bio i vrlo jak historičar i poznavalac stare umjetnosti i taj materijal ostavio je u velikom broju sortiranih kartolara, koji će vrlo dobro poslužiti svima koji se budu bavili domaćom historijom. Na hrptima tih karolara mogli smo (...) površnim pogledom da zapazimo, među drugima ove oznake: Splitska umjetnost-Split, starine - Sitna povijest Splita - Splitska arheologija - Splićani, Splatenses - Vrlo sitna splitska povijest - Naši otoci Po Dalmaciji: Šibenik, Zadar, Sinj, Klis, Vis - Dalmatinske bilješke - Kulturni prilozi za dalmatinsku povijest itd.*¹⁰³ Dio kartulara koje u navedenom članku spominje Vinko Brajević sačuvani su do danas i bit će navedeni u poglavlju *Popis ostavštine*. Jedan dio zasigurno je zagubljen. Iako je, sudeći prema bogatoj hemerotečnoj građi koja se čuva u Rukopisnoj zbirci SKS-a, uz arhive Baračevih suvremenika, ing. Petra Senjanovića i Ante Petravića, prikupljanje izvornih isječaka iz tiska ili njihovih prijepisa bila česta pojava među znanstvenicima, Baračeva hemeroteka ipak je jedinstvena po formi.

Kartulare je Barač pripremao na zanimljiv način. Naime, knjižni blok kartulara tvorili su sveščići sačinjeni od starih tiskovina brošura, novina i ispisanih bilježnica.¹⁰⁴ Pojedine je sveščiće šivao ili lijepio po hrptu te tako formirao blok, formata octav, uvezan u polutvrde kartonske korice, identičnog, jednobojnog hrpta, na koji je ispisivao naslov, odnosno sadržaj, prepoznatljivom grafijom. U tako pripremljene kartulare isječke/članke najčešće je lijepio, a ponekad i ulagao u džep sastavljen od slijepljenih listova. U takve je džepove znao pohraniti i poneke važnije originalne dokumente, primjerice autografe pisama Franza Suppéa Antoniju Bajamontiju ili strojopis pjesme Danka Angjelinovića. Kartulari s novinskim isječcima sadrže članke samog Barača ili drugih autora, po navedenim temama, uz poneki Baračev rukopisni komentar. Drugi kartulari sadrže Baračeve tematske bilješke ili cjelovita djela. Listovi pojedinih kartulara paginirani su, sa sadržajem na predlistu ili zalistu. Uz autora i naslov članka bilježe njegov redni broj i broj stranice kartulara na kojoj se nalazi isječak/članak. Najstariji je isječak iz splitskog *Naroda* datiran 7. travnja 1893. godine. Važno je napomenuti da je Josip Barač, poput svojeg brata Ante, sistematično pristupao stjecanju/bilježenju novih i usvojenih znanja te iskazivao sklonosti bibliografskom radu. Iako su spomenuti kartulari svojevrsni bibliografski rad, nemaju razrađen bibliografski aparat. Dok Baračevi objavljeni radovi uz citiranu literaturu, u maniri znanstvenog rada, uvijek donose potpune i precizne bibliografske navode, u kartularima je to više iznimka nego pravilo.¹⁰⁵ Članci ponekad imaju precizan bibliografski navod: izvor, datum, godište, broj i stranicu, dok ponekad ovi podatci izostaju. To nas navodi na zaključak da je Barač kartulare koristio kao pomoć u radu, bilo kao pisac i predavač, bilo kao vodič.¹⁰⁶ Iz svega navedenog razvidno je da je Barač pažljivo pratio suvremeni tisak, domaći i inozemni. Tu su isječki iz *Obzora*, *Novosti*, *Velebita*, splitskog *Naroda*, *Jadranskog dnevnika*, *Novog doba*, *Narodnog lista*, *The Independent Reviewa*, *The Illustrated London Newsa*, *The Timesa*, *The Chicago Daily Newsa*, *Daily Maila*, *Yugoslav Herald*, *Deutsche Revuea*, *Journal des débats*, *Figara*, *La grande revuea*, *Poilus d' Orienta*, *Neue Presse Frankfurta*, *Il Piccolo della Sere*, *Prager Presse*, *Wiener Tagblatta*. Neke od isječaka iz inozemnih tiskovina poslali su Baraču brojni prijatelji i štovatelji.

¹⁰³ Brajević, Vinko. Profesor Josip Barač. // *Novo doba* 22, 127 (2. 6. 1939.), 2.

¹⁰⁴ Barač često koristi tiskovine: *Peristilska kriza*, *Pravila Društva Marjan u Splitu* i sl. Nedostatak početka članka označava crticama i/ili napomenom: *Početak ne mogoh naći, Početka nemam*.

¹⁰⁵ Primjerice, uz članak "Bimilenij cara Augusta" Barač navodi korištenu literaturu: Ivan Rabar. *Povijest carstva rimskoga* (Zagreb, 1888. / 1889.), *Encyclopedia Britannica* (London, 1924.), Viktor Engelhardt. *Die geistige Kultur der Antike* (Leipzig, 1929.) i Victor Duruy. *Histoire Générale* (Paris, 1891.).

¹⁰⁶ *Njegov razred nije imao katedre ni klupa, njegovi su razredi bili Peristil, Dioklecijanova palača, Stolna crkva, Baptisterij, Solin, Trogir, Omiš i sva naša okolica. Tu je on domaćem i stranom slušateljstvu tumačio razne slojeve kultura koje su se izmijenile u našem kraju. (...) zapisao je prof. Ivo Juras 1939.*

Primjerice, za članak o Gastonu Boissieru šalje mu, uz pismo zahvale, načelnik grada Nimesa Hubert-Rouger još nekoliko članaka o poznatom znanstveniku iz *Le Petit Meridionala*.¹⁰⁷ Široko Baračevo područje interesa ogleda se i u sadržajima navedenih kartulara, a bit će izloženi u poglavlju *Popis ostavštine*.¹⁰⁸ Često među listovima kartulara, tiskanim ili rukopisnim, čitamo Baračeve ispovijedi: *Ove uspomene ostavljam ovdje na papiru. U javnosti je to bilo teško. Trebalo je prikupljati dokaze a to nije bila moja namjera. Pro bono pacis trebalo je mučati!*¹⁰⁹ Ponekad, kao u listopadu 1933. godine, prisjeća se svoje mladosti: *Ovo sam slovo prepisao iz starih papira, koje ovih dana čistim i uredjujem. Prepisao sam doslovno sa svim pogreškama i (...) mislim, kao lijepu uspomenu onih sretnih - jao! - nepovratnih dana divne mladosti moje.*¹¹⁰ Po dolasku u knjižnicu 1939. godine Baračeva zbirka kartulara, rukopisnih i hemerotečnih, razdvojena je. Nekoliko njih s isječcima inventarizirano je i pohranjeno na Odjelu knjiga,¹¹¹ a nekoliko rukopisnih 50-ih godina prošlog stoljeća upisano je i pohranjeno u Zbirci rukopisa. Preostali hemerotečni kartulari bili su kao nepopisani pohranjeni na Odjelu specijalnih zbirki. Nakon uvida u fond obaju odjela kartulari su objedinjeni i popisani u Zbirci rukopisa kao *Ostavština prof. Josipa Barača*. Sadržaj svih kartulara analitički je obrađen te slijedi identifikacija izvora pojedinog članka de visu. Da je prethodno spomenuta Brajevićeva pretpostavka o korisnosti kartulara kao izvora za bibliografiju Splita budućim istraživačima bila točna, potvrđuju oznake s rukopisnim bilješkama uz pojedine članke s nepoznatim ili poznatim rukopisom kakav je onaj kroničara SKS-a Hrvoja Morovića. Proučavajući rad prof. Josipa Barača, na osnovi gradiva sačuvanog u SKS-u, vidljiv je sistematičan pristup u obavljanju svakog posla.

Koliko je Baraču značila Gradska biblioteka i knjižničarstvo svjedoče i podatci o trećem izdanju publikacije *The students' guide to the libraries of London* iz 1927. godine, uz koji stoji napomena *Za grad.[sku] bibliot.[eku]* kao i poglavlje *Bibliotekarstvo* u kartularu *Bibliografija* s tada recentnim djelima iz knjižničarske struke.¹¹² Svjestan koliko je važno da knjiga i navika čitanja, kao izvor svake prave kulture, prodre među šire slojeve, Barač je u siječnju 1905. u Splitu pokrenuo izlaženje Pučke biblioteke, numeriranog nakladničkog niza. Uz Josipa Barača kao urednika o nizu su još brinuli Odbor za izdavanje Pučke biblioteke i Knjižara Morpurgo. Svaki je svezak koštao 20 para, odnosno 10 novčića. Barač je letcima pozivao sugrađane da preplatom podrže spomenuti niz: *U općenitoj potrebi pučke prosvjete latismo se posla, da izdajemo za puk jeftinu poučnu i zabavnu biblioteku: i mali gragjanin i seljanin, i trgovac i obrtnik, i posjednik i poslužnik svi će je, nadamo se, primiti u svoj dom. (...) osnovana na realnoj podlozi nužne naobrazbe, kojoj je cilj da puku pomogne do duševne i materialne emancipacije (...) predbrojite se unapred barem na dva sveska t. j. na drugi i treći, koji će za kratko izaći, i koji će te primiti franko, ako pošaljete unapred 50 para u gotovom (...) na Knjižaru Morpurgo u Split koja je pouzela trgovački referat u našem poslu.*¹¹³

¹⁰⁷ Članak *L' inauguration a Nimes des bustes de Gaston Darboux et de Gaston Boissier (Le Petit Meridional 23. 10. 1933.)* dostupan je na www1.arkhenum.fr/bm_montpellier_pmerid/_app/index.php - *Médiathèques de Montpellier Agglomération*. Izostanak početka članka Barač je označio crticama.

¹⁰⁸ Sadržaj kartulara s hemerotečnom građom raznovrstan je: povijest školstva, kulturna povijest Splita i srednje Dalmacije, arheologija, urbanizam i sl.

¹⁰⁹ Vidi: Spalatensia Marjan - rad u društvu Marjan i/ili Dodjele ordena Legije časti.

¹¹⁰ Rukopis *Eia ergo advocata nostra ... Exordium*.

¹¹¹ Kartulari na Odjelu knjiga do 2009. godine: *Marko Marulić* (sig. I 4 E 228), Barač, J. *Jedna umjetnička veza između Splita i Londona* (I 6 B 258) i sl.

¹¹² Barač navodi djela: J. D. Stewart. *How to use a Library*; H. B. Wheatly. *How to catalogue a Library*; *How to make an Index*; *How to Form a Library*.

¹¹³ Letak formata octav tiskan je u splitskoj *Narodnoj tiskari*. Prva u spomenutom nizu izdana je publikacija Marina Bege *Uzori prave radinosti i čovjštva*. 1905. godine.

Neke od svojih publikacija, poput *Peristilske krize*, Barač je sam izdao. O tome svjedoči sadržaj pisma upućen ing. Senjanoviću u lipnja 1929. godine: *Štovani prijatelju, šaljem Vam 15 komada moje „Peristilske krize“. Želio bih da mi ih prodate prijateljima u Zagrebu (4 din komad), ja sam imao 1000 din troška za štampanje, a izgleda da postoji neka mukla kampanja proti ovoj brošurici: „Novo Doba“ neće da je oglašuje, a raznosići neće da je prodaju.*¹¹⁴ Osim pokrenutog niza, Baračevo poznavanje i interes za opremu knjiga svjedoči i prikaz knjige Vinka Lozovine, u kojem uz metodičke kvalitete navodi i grafičke: *Knjiga je uostalom ukusno opremljena, papir dobar, slova prijatna i jasna*, a kao jedinu zamjerku koja se može popraviti u novom izdanju navodi nedostatak ilustracija koje su sastavni dio praktične i zorne obuke. U prikazu splitskog *Almanaha za godinu 1925.* navodi: (...) *Knjiga je bogata i ukusno opremljena, tako da može osim svoje praktične vrijednosti služiti i uresom svakoj biblioteci (...) Ilustracije su otisnute izvan teksta na najfinijem papiru, tako da sa svoje izvedbe i zanimljivosti mogu biti uokvirene da rese domove svakoga Splićanina.*¹¹⁵

Popis ostavštine prof. Josipa Barača u Zbirci starih knjiga i rukopisa Sveučilišne knjižnice u Splitu

Još od osnutka Gradske biblioteke 1903. godine onodobni tisak i administrativni arhiv Knjižnice redovito spominju Baračeve donacije. Najveći dio Baračeve ostavštine dospio je u Gradsku biblioteku nakon njegove smrti 1939. godine. Uz 361 svezak omeđenih tu je i više svezaka serijskih publikacija, primjerice *Zora dalmatinska* za god. 1848. i *Neven : tečaj I.* za god. 1852.¹¹⁶ Navedena građa pohranjena je na odjelima omeđenih i serijskih publikacija kao sastavni dio fonda današnje Sveučilišne knjižnice u Splitu. Zasigurno najvrjedniji dio Baračeve ostavštine čuva se danas na Odjelu specijalnih zbirki - u *Zbirci starih knjiga i rukopisa*.¹¹⁷ Dio ove građe inventariziran je 50-ih godina prošlog stoljeća. Pomnijim pregledavanjem ukupnog fonda Odjela i zaostale građe de visu, ovim su primjercima retroaktivno pridruženi i oni s rukopisnim ili pečatnim Baračevim ekslibrisom. Danas, Baračeva osobna ostavština u Zbirci rukopisa broji šest arhivskih kutija i predstavlja neposredan izvor za proučavanje njegova djela. Sadrži korespondenciju, rukopisne bilježnice/bilješke, prijevode, kartulare s isječcima i sitnotiskarske proizvode - letke, proglose i pozivnice. Rukopisna građa datira od druge polovine 19. st. do 1939. godine. Pismo je grčko i latinsko, a jezik hrvatski, slovenski, talijanski, njemački, engleski, francuski, rumunjski, starogrčki i latinski.

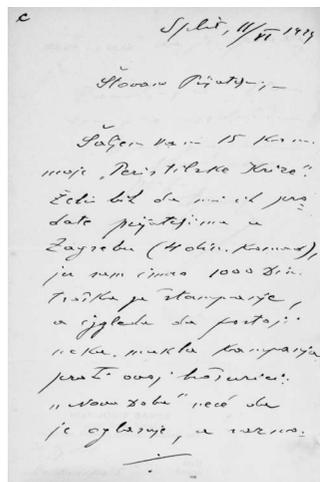
¹¹⁴ Vidi: Pismo J. Barača P. Senjanoviću od 11. lipnja 1929. (Arhiv ing. Petra Senjanovića SKS-a). Na poledini pisma Senjanovićeve je bilješka *odgovorio 21. 6. [1929.].*

¹¹⁵ Barač, J. *Splitski almanah za godinu 1925. / 26. ... // Novo doba* 10, 262 (10. 11. 1927.), 2.

¹¹⁶ List *Jedinstvo* krajem 1902. godine izvještava o Baračevim donacijama. Vidi i: Morović, H. *Gradska biblioteka...*, str. 166.

¹¹⁷ Manji dio Baračeve ostavštine pohranjen je u arhivskoj zbirci Muzeja grada Splita. Sadrži uglavnom njegove objavljene radove a nešto manje rukopisnu građu. Od 1999. godine u zbirci se čuva i nekoliko Baračevih osobnih dokumenata: indeks, povelje Sv. *Save III.* (1927.) i *V. stupnja* (1921.), *commandeur reda Nichan iftikhar* (1933.) i *Velikog križa Rumunske krune* (1938.).

Baračevo pismo Petru Senjanoviću i posjetnice.



U Zbirku je Baračevim darom pohranjeno osamnaest rukopisnih jedinica različite provenijencije i osam primjeraka Rare. Rukopisna građa nastala je od 18. do 20. stoljeća, pisana je bosančicom, latinicom i arapskim pismom. Primjerci Rare tiskani su od 17. do druge polovine 19. stoljeća. Najstariji primjerak, djelo njemačkog teologa Michaela Radaua (1617. - 1687.) *Orator extemporaneus, seu Artis oratoriae breviarium*, tiskano u Veneciji kod Combi & Lanovia 1683., Barač je poklonio Knjižnici 1906. godine. Slijedi detaljniji uvid u pojedinu vrstu građe.

Osobna ostavština prof. Josipa Barača

1.) Rukopisi: Baračeve bilješke s predavanja tijekom studija i kasnije, sjećanja, pjesnički pokušaji, prijevodi i prijepisi povijesnih dokumenata.

1. A) Baračevi rukopisi:

- Trajanje sunčeve svjetlosti u Splitu preko godine, [s. a.]
 - O postojanju rieči tumačio [prof. Rešetar] 18. 3. 1889.
 - Nauka o Fonetičkom pravopisu, tumačio prof. Rešetar 24. 5. 1889.
 - Eia ergo advocata nostra (Govor držan u Sjemenišnoj crkvi u Spljetu dne 21. svibnja 1890.)
 - Predavanje u štajerskom Grazu (...) Hrvatskog akademskog društva g. 1893.
 - Predavanje o dr. A. Starčeviću koje je održao u svečanoj sjednici akademskog društva - Hrvatska u Štajerskom Gracu na 13. VI. 1895.
 - Pedagoške radnje za prof. ispit, [1899.]
 - Francuska bilježnica
 - Francuski sastavci i vježbe - Prigodnice u pismu i brzojavu (14. III. 1897.)
 - Grčka bilježnica
 - Grčka metrika po prelekcijama c. k. dvorskog savjetnika prof. dr. M. vit. Karajana (obći dio) [Št. Gradac 26. XI. 1898.]
 - Einleitung in die antike Epigraphik
 - Izvješće Ministarstvu bogoštovlja i nastave o znanstvenom putu u Lausanne 1906.
 - Izvješće o prazničkim tečajevima u Grenoble 1907.
 - Rumunjske pripreve / Rumunjske vježbe
 - Engleski - Razgovori i osobiti izrazi *Engleske vježbe u Mariborskoj tamnici*. [1915.]
 - Poezija
 - Little Floramye
 - The Crisis of the Peristyle (fragment of the epic Poem: The Splitias)¹¹⁸
 - Legija časti - Historijat i neki važniji momenti
 - Marjan osnivanje Marjana Društva za poljepšavanje Marjana grada i okolice
 - Iskre iz nizina : basne i priče. Split : [vlast. nakl.], 1924. (strojopis).
1. B) Baračevi prijepisi povijesnih dokumenata:
- Bajamonti željeznica
 - Dokumenti splitske povijesti - isprave obitelji Alberti

¹¹⁸ Prijevodi na engleski su Baračevi.

2) Korespondencija

Iako Baračevi suvremenici potvrđuju kako je prijateljevao i održavao stalnu prepisku s istaknutim znanstvenicima i književnicima, na žalost, malo je toga dospjelo u SKS. Baračeva korespondencija broji dvadeset jedinica i većim je dijelom sačuvana posredno i u prijepisima.¹¹⁹ Nalazimo je zalijepljenu, među stranicama spomenutih kartulara, ali i izdvojenu, primjerice pisma don Frane Bulića, Giuseppea Sava, Frane Ivaniševića, Petra Bonettija, Franchinija i Bernharda Berensona. U originalu je i Baračevo pismo američkom kontraadmiralu Andrews u iz prosinca 1931. godine. U prijepisu su sačuvani: telegram Anti Trumbiću, pismo Melanije Perišić, pismo/čestitke (i odgovori) Jeana Bougoina, francuskog književnika i glavnog urednika lista *L'Echo de Belgrade* (28. 3. 1935.), dr. P. Choueta (10. 4. 1935.), Kreutmana (16. 4. 1935.) te prijatelja dr. Vj. Salvia (Preko, 27. 2. 1935.). Nekoliko Baračevih pisama sačuvano je u SKS-u u arhivima dr. Ante Trumbića i ing. Petra Senjanovića.

3) Kartulari (hemeroteca s bilješkama): sadrži isječke iz novina i raznih tiskovina s Baračevim napisima ili napisima drugih prema tematskoj cjelini:¹²⁰

3. A) Baraču Baračevo

-Satire

-[Epigrami]

-Prevodi i dangubice (sve Baračevo!)

-[Barač. Basne].

3. B) Split:

-Opća i splitska arheologija, arhitektura, umjetnost i splitske impresije

-Sitna povjest Splita

-Split povjesni pabirci

-Slike iz splitske povijesti

-Marjanske crkve

-[Istaknuti] Splitsani Spalatenses¹²¹

-Marko Marulić

-[Dioklecijan]

-Franjo Suppé

-Split - [Ljubo] Karaman

-Naši karikaturiste

3. C) Dalmacija:

-Po Dalmaciji - Šibenik, Sinj

-Dalmacija - Klis, Zadar, Vis, [Sinj] itd.

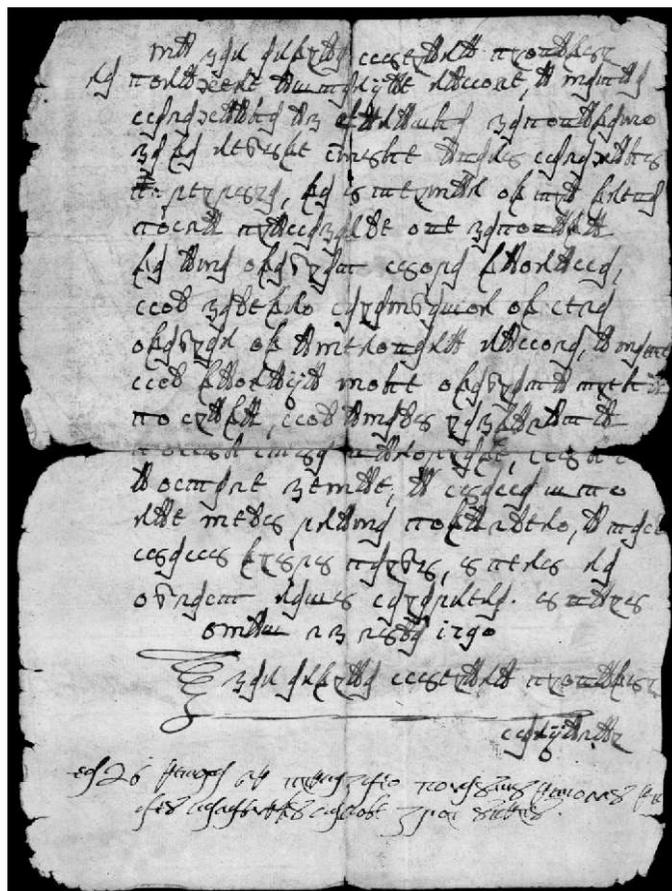
-Dalmat.[inske] bilješke¹²²

¹¹⁹ U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u rukopisnoj zbirki, čuvaju se dva pisma povezana s Josipom Baračem: pismo Barača Vladimiru Mažuraniću (R-6965 b, 1918.) i Ivana F. Lupisa Vukića Baraču (R- 7213 a, 1935.).

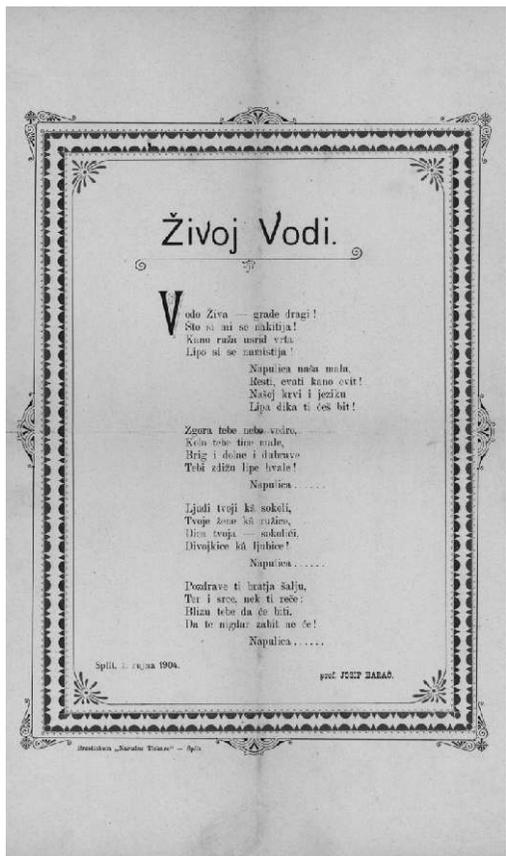
¹²⁰ Kartulari bez sadržaja, samo s koricama, naslovljeni su: 1. Opere Pikova Dama, Oganj, Tosca, Princ Dolara; 2. Morpurgo Annuario Dalmatico 1859-1861, Matavulj Car Dukljanin, Platon Spisi, Barač Analiza Sofoklovih Korova, Barač Bilješke; 3. Cicero Brutus orator de oratore; 4. Plötz Auszug aus der Geschichte.

¹²¹ Kao autori navode se sljedeći: I. Delalle, P. Šegota, G. Novak, A. Belas, Lj. Karaman, I. Rubić, A. Ivačić, L. Vojnović, K. Perković, M. Janković, I. Tartaglia, D. Manger, D. Angjelinović, Lj. Karaman, M. Barada, L. Katić, A. Belas, J. Jablanović, F. Ivanišević, I. Rahman, F. Davidović Marušić, V. Nazor, M. Kostić-Selem, V. Bulić, V. Lismondo, A. Belas, A. Crnica, I. Rubić, S. Alfirević, K. Šegvić, B. Radica.

¹²² Ovaj je kartular Morović naslovio *Historija Dalmacije*.



Rukopis na bosančici, 1788. godina.



Živoj vodi. Split: Narodna tiskara, 1904.

- Dubrovnik, Split
- Solin
- Naši otoci
- 3. D) Hrvatski jezik i filologija - pedagogija¹²³
- O ljepoti hrvatskog jezika
- 500 Etymologies Curienses etc.
- Bibliografija
- 3. E) Špilje Stablo;
- 3. F) Locarno etc.
- 4) Sitnotiskarski proizvodi (pozivnice, letci, prigodnice):¹²⁴
- Živoj vodi / Josip Barač. Split : Narodna tiskara, 1904.
- Proslov prigodom desetgodišnjice hrvatskog diletanskog kazališnog društva u Splitu. / J. Barač. Split : Narodna tiskara, [1910.]
- Naricaljka : Prof. Osibu Baraču prigodom njegova dodjeljenja u Zadar / Bratimi Skule Gospe od Soca. Split : Spljetska društvena tiskara, 1913.
- Manfredu pl. Borelli knezu Vranskome! / Dobrotvorno društvo za pripomaganje siromašnih učenika hrvatskih škola. Zadar : [s. n.], 1914.
- Split svomu Trumbiću. / J. Barač. Split : Brzotiskom Narodne tiskare, [1920.]

Izvorna dokumentacija različite provenijencije u *Zbirci rukopisa (Manuscripta)*

Uz navedenu Baračevu osobnu ostavštinu, vrijednošću i rijetkošću izdvaja se raznovrsna rukopisna građa, sadržajem i/ili autorstvom povezana sa Splitom i Dalmacijom. Spomenimo najvažnije jedinice:

- Alačević, Josip. Rukopis za publikaciju *Libro d'oro*, Split 1903.
- Bajamonti, Antonio. *Composizioni poetiche di A. B. studente della III. classe di grammatica* (1841.)¹²⁵ i od istog autora *Allora che volgea verso l'ocaso*
- Barač, Ante. *Hrvatska bibliografija A - P* [s uvodom] i *Sastavci*, 19. st.¹²⁶

¹²³ Kao autori navode se sljedeći: P. Skok, G. Jovanović, I. Esih, B. Papandopulo, M. Meštrović, V. Lozovina, N. Š. Ivanov, L. Illic, G. Giacosa, I. Malinar, J. Draganić, R. Strohal, M. Pavićević, Lj. Babić- Gjalski, N. Žic, M. Tentor, Z. Bjelovučić, J. Flegler, B. Rajakovac, J. Dujmušić, V. Petz, M. Perković.

¹²⁴ Baračevu odluku da sitnotiskarske proizvode poput pozivnica za razna događanja i razglednice koristi kao podlogu na koju bi lijepio članke za kartulare najbolje ilustrira zapis u jednom od njegovih članaka: (...) *danas živimo u vieku formulara i pisanih strojeva i razglednica, koje pokopaše svaki smisao za pisanje sočnih i urednih pisama*. Tek su se sretnim slučajem sačuvali neki od njih, primjerice razglednica Bernharda Berensona.

¹²⁵ Pjesničke sastave Antonija Bajamontija kupio je Barač od njegove udovice Vjekoslave. Na predlistu je 1. svibnja 1903. Barač zapisao da ih (...) *poklanja kao rječit spomen ljudske prolaznosti Biblioteci Narodne čitaonice*.

¹²⁶ Ante Barač, stariji brat Josipa Barača, bio je svećenik Bosansko-srijemske biskupije. Surađivao je u *Vijencu*, *Vrhbosni*, *Narodnom listu*, *Pučkom listu* i *Obzoru*. Godine 1895. objavio je *Hrvatski naslov u našoj starijoj književnosti*, dokumentarnu publikaciju o hrvatskom imenu u starim latiničkim, glagoljskim i ćirilskim knjigama. Potpisivao se pseudonimom Ante Split. U SKS-u sačuvan je njegov navedeni opsežniji bibliografski pokušaj izrade hrvatske retrospektivne bibliografije Kukuljevićevu Hrvatsku bibliografiju smatrao je, naime, nepotpunom, nesuvremenom i manjkavom.

-Barić, Andria. *Prisvitlom gospodinu Ivanu docturu Burati okružja splitskoga vojvodi mudrome po kon se izkopahu Zlatna vrata polače Dioklecijanove u Splitu miseca prosinca 1857.*¹²⁷
 -Isprave: Joannes Henricus Clement Bohemus Romam 1725.
 -Papotti, Dominik. *Relazione del Contagio di Dalmazia scritta per comando dell' Eccellentissimo Simon Contarini Provveditor alla sanita del medico Popotto Li 6 Marzo 1732 = da Spalato.*¹²⁸
 -Zagatto, Adamo *Operetta storico-critica overo narrazione succinta dei fatti di Custozza e Lissa dell' anno mille ottocento sessantasei, con aggiunta di un sunto della Storia antica Romana dedicata a Sua ... , Ode, Elogia - 1874.*¹²⁹

Ostali rukopisi:

-*Pismo iz Dubrovnika 24.07.1818.*
 -Ferman iz 1828.¹³⁰
 -*Proslov - Programma ustanovljenja Narodne slavjanske čitaonice 4. VIII. 1862.*
 -Comune di Slano [spisi iz god. 1864., 1865. o izbornim delegatima]
 -[Protest splitske općine Ministarstvu za bogoštovlje i nastavu (Beč) proti osnivanja splitske hrvatske gimnazije (pohrvaćenja)], 1. listopada 1880. br. 2136/1128¹³¹



Orden viteza Legije časti, 1935. (privat.vl.)

¹²⁷ Andrija Barić je rođen u Kninu. U Splitu je oko 1850. godine *C. K. učitelj Pod-Kraljevske učionice*. Učiteljevao je u nižoj realci u Kotoru te u Piranu (oko 1864.) i Dubrovniku. U splitskoj je gimnaziji oko 1884. godine predavao matematiku. Napisao je gramatiku *Slovnica serbsko-ilirskoga jezika za diecu u Dalmaciji i u drugih deržavah jzgoslavjanskih ...* (Split: Tiskopisnica U. Oliveti i Giovannicio, 1860.).

¹²⁸ Sudeći prema pečatu na zalistu rukopisa i košuljici, rukopis je nabavljen od Carla Vanbianchija, vlasnika *Collezione di autografi* iz Milana, tada u Via B. Ricasoli br. 2. Dominik Papotti je djelovao u Splitu u prvoj polovici 18. st. kao vrlo sposoban liječnik. U doba epidemije kuge koja je harala u Dalmaciji 1731. - 1732. dao je iscrpni izvještaj o rasprostranjenosti epidemije, o liječenju lijekovima, njihovu sastavu i prevenciji. Vidi i: Božić-Bužančić, Danica. Liječenje kuge u Dalmaciji u XVIII. stoljeću // *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu* 23 (1990.), 248.

¹²⁹ Adamo Zagatto Barbieri, nadimkom Il vecchio Barbieri, doselio se u Split 1853. godine iz talijanskoga gradića Adria. Nastanio se u Velom Varošu, a briačnicu otvorio u Rajsškoj ulici. Baračevo poznanstvo s Barbierom seže od ranog djetinjstva. Zagatto opisuje kao talijanskog patriota s književnim ambicijama, prijateljske čudi. Njegove mušterije bile su iz svih slojeva pučanstva, od dr. Ivana Mangera, bivšeg gradonačelnika, do najskromnijeg splitskog težaka. U tajnosti je Zagatto pisao a 23. listopada 1874. godine i završio djelo navedenog naslova, sa željom da potakne Talijane da vrate stari sjaj bitaka kod Custozze. Ovu originalnu i iskrenu radnju, u lijepom rukopisu, velikog kvarta od 100 stranica, uvezano u zelenoj svili, namijenio je Viktoru Emanuelu II. i poslao na talijanski dvor. O tome nam svjedoči i dopis šefa kabineta od 22. studenoga 1874. kojim je rukopis vraćen uz objašnjenje da se spisi političke prirode u načelu ne primaju. Vidi i: Barač, Josip. *Jedan originalni splitski briač-spisatelj: Adamo Zagatto Barbieri*. // *Novo doba* 14, 298 (24. 12. 1931.), 33, 34.

¹³⁰ Ferman je Barač, prema zapisu na poleđini, dobio 4. 12. 1911. od učenika VI. razreda realke, Josipa Fiscala, a njegova obitelj od Abdurahman-bega Firdusa, veleposjednika iz Livna 1910. godine. Barač je ferman darovao Gradskoj biblioteci 5. prosinca 1911. godine. Barjaktarević ferman datira u 1828. godinu, što odgovara godinama života Abdurahman-bega (? - 1865.), sina Ibrahim-bega, posljednjeg livanjskog kapetana. Poznato je da su Firdusi imali bogatu biblioteku rukopisa i dokumenata koje je Abdurahman-beg, u neimaštini, rasprodavao.

¹³¹ Doslovni prijevod s talijanskog jezika, dokumenta potpisanog od predsjednika dr. Giovanizija i otpremnika Radmana, objavio je Barač u članku *Zadnji fišeci protiv splitskoj gimnaziji* 1932. godine.

- Mikačić, Dujam. *Zapisnik skupštine predstavnika općina, zastupnika povodom sprovođa dra G. Bulata* (foyer Općinskog kazališta u Splitu, 15. lipnja 1900.)
- *Šolta : historijski prikaz*
- *Matricola della confraternita di S. Doimo ... descritta da fra A. Andreis 1688.*, prijepis
- *Spis br. 1097. Zara 31.07.1803. potpisan od Goessa, u prijepisu Bottnera iz 1916.*
- *Vid Morpurgo* (1. XII 1932. prijepis, strojopis)
- Slade Šilović, Mirko. *Kratke vijesti o životu dra Josipa Slade inženjera u Trogiru*, [1934.]
- *Memoriale di Daniel Rodriga per una scala a Spalato 13. genn. 1576.* (Senato Mar-F 69) - [Prepisao Isak Daniti, Split 30. oktobra 1934.]
- Statut Izraelitske općine, 1895., prijepis

Omeđene publikacije u *Zbirci starih knjiga*

Botić, Luka. Pjesme ... s uvodom Mih.[ovila] Pavlinovića i Fr.[anje] Markovića. - Zagreb : Matica hrvatska, 1885. ([Zagreb] : Tiskara Karla Albrechta).

Sadrži: Pobratimstvo ; Biedna Mara ; Petar Bačić. - Str. I-XLIII: O životu i pjesmah Luke Botića.

Cormon, Barthelemy. Dizionario portatile e di pronunzia, francese-italiano, ed italianofrancese, composto sul Vocabolario degli Accademici della Crusca, di cui s'è seguita l'ortografia, e su' migliori dizionarj francesi ... Arricchito 1. Della pronunzia scritta allato di ciascun vocabolo delle due lingue; ... Si sono aggiunti alcuni nomi proprii d'uomini, nazioni ... Per G. L. Bartolomeo Cormon; e per Vincenzo Manni, ... - Seconda edizione ... - In Lione : presso B. Cormon e Blanc, 1807.

Preradović, Petar. Pervenci : različne pjesme ... - U Zadru : tiskom Demarchi- Rougierovim, 1846.

Radau, Michael. Orator extemporaneus, seu Artis oratoriae breviarium bipartitum, cuius prior pars praecepta continet generalia, posterior praxin ostendit ... Nunc secundo emendatius, & tertia parte auctius, editum ac a rapina Georgii Beckheri vindicatum, per Adamum Motkovvsky gratuus discipulum admodum R. Patris. - Venetiis : sumptibus Combi & Lanovii, 1683.

Starčević, Ante. Pisma Magjarolacah ... - Sušak : Tiskom i nakladom Primorske tiskare, 1879.

Stulli, Gioacchino. Vocabolario italiano-illirico-latino ... diviso in due tomi nei quali si contengono le frasi piu usitate, e piu eleganti, i modi di dire, i proverbj ec. di tutte tre le lingue. - Ragusa : presso Antonio Martecchini, 1810.

Virgilius Maro, Publius. Opera. Interpretatione et notis illustravit Carolus Ruaeus ad usum Serenissimi Delphini Editio Nova auctior et emendatior accessit Index accuratissimus, omnibus Numeris et Concordantis absolutus, Juxta Editionem tertiam Parisiensem A. 1726. Tomus primus. - Venetiis : Apud Sebastianum Coleti, 1790.

Vraz, Stanko. Djulabie : ljubezne ponude za Ljubicu ... - U Zagrebu : tiskom k. p. ilir. nar. tiskare dra Ljudevita Gaja, 1840.



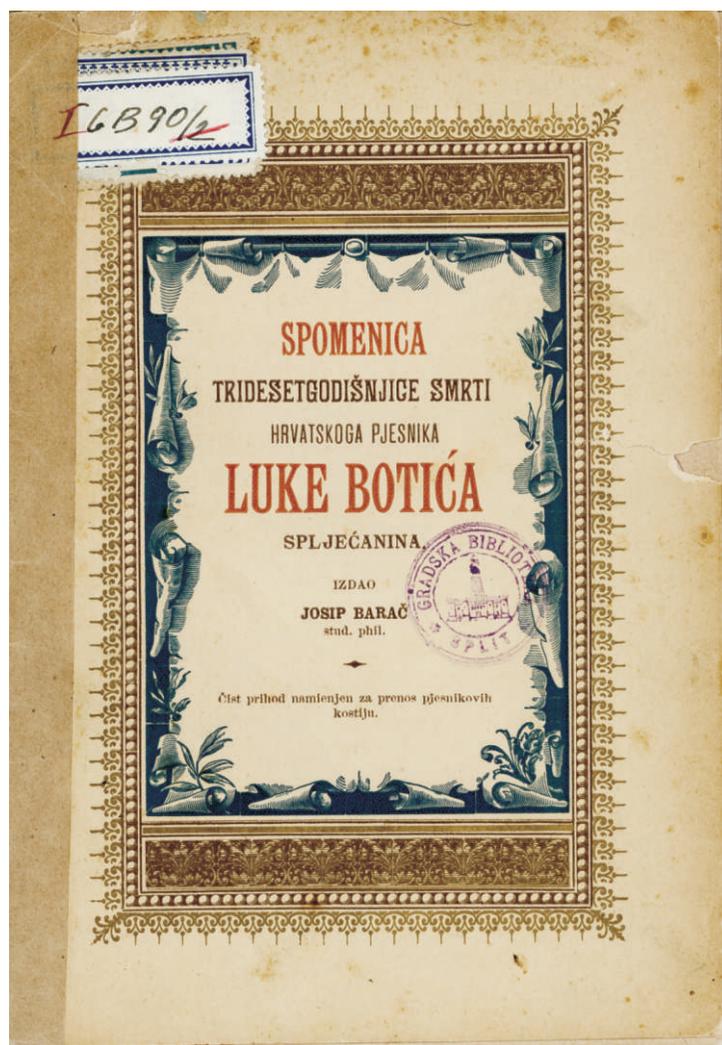


NA KRAJEU DAN —

Karikaturalna aluzija na susret Barača i Raymonda Poincaréa 1901. godine. (privat. vl.)

SHEMATSKI PRIKAZ OSTAVŠTINE





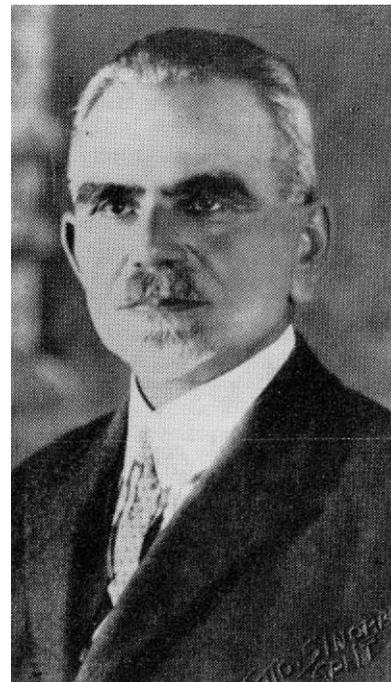
*Spomenica tridesetgodišnjice smrti hrvatskoga pjesnika Luke Botića Splječanina (1830. -1863.).
Zagreb : Tisak Dioničke tiskare, 1893.*

Biobibliografija prof. Josipa Barača : izbor¹³²

1. Radovi Josipa Barača:

- *Luka Botić i njegov značaj. // *Narod (Split)* 10, 68-70 (5., 8. i 12. 9. 1893.), 1, 2.
- *Spomenica tridesetgodišnjice smrti hrvatskoga pjesnika Luke Botića Splječanina (1830. - 1863.). / izdao Josip Barač. Zagreb : Tisak Dioničke tiskare, 1893.
- *Jedna znamenita hrvatska institucija. (Godišnja skupština hrv. starinarskog društva "Bihaća" u Splitu. // *Novi list* 7, 5 (5. 1. 1904.). 1.
- *Mommsen i Sloveni (Odgovor prof. V. Jagiću). // *Novi list (Rijeka)* 7, 7 (7. 1. 1904.), 1-2.
- *Šta ćemo sa socijalistima u Dalmaciji. // *Novi list (Rijeka)* 7, 11, 19 i 27 (11., 19. i 27. 1. 1904.), 1.
- *Hrvatske kolonije u Italiji : Smilje i bosilje po jezičnoj bašči. Split : Brzotiskom Narodne tiskare, 1904.
- *Živoj vodi / Josip Barač. Split : Narodna tiskara, 1904.
- *Gospodaru Splita. [Split] : [?], 1905.
- *„Bihać“, hrvatsko društvo za istraživanje domaće povjesti u Splitu. Iskopine kod župne crkve sv. Petra na Gornjemu Muću, kod sv. Mihovila u Ninu i u Klapavicama između Grla i Dugopolja. // *Prosvjeta (Zagreb)* 14, 21 (1906.), 680 ; *Savremenik (Zagreb)* 10, 379, 380 (1906.) ; *Crvena Hrvatska* 16, 44 (1906.), 3-4 ; *Hrvatska rieč* 2, 45 (1906.), 3 ; *Hrvatski dnevnik* 1, 244 (1906.), 6 ; *Hrvatsko pravo* 12, 3279 (1906), 3 ; *Hrvatstvo (Zagreb)* 3, 244 (1906.) ; *Narodne novine* 72, 244 (1906.), 2 ; *Narodni list* 45, 85 (1906.) ; *Osvit* 9, 83 (1906.), 3.
- *Hrvatski Dom u Splitu : (Od inženira Tončića). // *Narodni list* 45, 44 (31. 5. 1906.), 1.
- *Bihać hrvatsko društvo za istraživanje domaće povjesti u Spljetu. // *Srd* 5, 2 (31. 5. 1906.), 98.
- *Kržanić, Ivan ; Josip Barač. U kolievci hrvatske povjestnice. Zagreb : „Bihać“ hrvatsko društvo za iztraživanje domaće povjesti u prvom deceniju njegova opstanka, 1907. (Zagreb : Tisak Antuna Scholza, 1907.).
- *Zeiller, Jacques. Preveo: J. Barač. Kod Ilirskih Slavena : liturgički konflikt i vjerska kriza. // *Velebit* 1, 33, 35-37 (10., 12-14. 3. 1908.), 1, 2.
- *Virgil Meneghello-Dinčić. // *Narodni list* 46, 33 (25. 4. 1907.), 1.
- *O njegovanju pjevanja i muzike u srednjim školama [I - III ? dio]. // *Velebit* 1, 182-184 (16.-18. 9. 1908.), 1.
- *Pajacu. // *Hrvatska riječ (Šibenik)* 5, 311 (3. 2. 1909.), 3.
- *Proslov prigodom desetgodišnjice hrvatskog diletanskog kazališnog društva u Splitu. Split : Narodna tiskara, [1910.].
- *Sini zoro. // *Izvjestaj C. k. velike realke u Splitu (1909./1910.)*. Split : Brzotiskom Narodne tiskare, 1910. Str. 23.
- *Francusko djelo o Dioklecianovoj Palači. // *Sloboda* 7, 55 (12. 7. 1911.), 2.
- *Biser na Jadranu Bačvice. // *Preporod* 2, 8 (kolovoz 1911.), 125, 126.

¹³² Biobibliografija sadrži radove Josipa Barača kao i radove o njemu u omeđenim i serijskim publikacijama, navedene kronološki. Izbor iz bogate bibliografije je sačinjen na osnovi Baračeve osobne ostavštine kao i radova do kojih se došlo tijekom proučavanja ostavštine. Jedinice popisane de visu sadrže potrebne podatke, dok je za neke potrebno dodatno istraživanje.



Prof. Josip Barač.

- *Dr. V. Lozovina. Talijanska vježbenica za srednje škole i druga slična učilišta [I i II dio]. // Narodni list 50, 81 i 82 (11. i 14. 10. 1911.), 1 ; 1.
- *Najnovija evolucija žute rase. // Preporod 2, 11 (prosinac 1911.), 187-189.
- *Dr. Jakša Račić i njegov sanatorij. Split : Preporod, 1912.
- *Prolog prigodom svečane predstave priredjene od Diletanske družine Hrv.[atskog] kazal.[išnog] društva u korist "Crvenog križa Balkanskih država" u Općinskom kazalištu u Splitu dne 20. oktobra 1912. Split : Brzotiskom Narodne tiskare, 1912.
- *Meneghello Dinčićeva izložba u Splitu. // Preporod 3, 6 (lipanj 1912.), 98.
- *Prva afirmacija splitske diletantske družine. // Preporod 3, 6 (lipanj 1912.), 98, 99.
- *Poljepšavanje grada Splita pred sto i pet godin. // Sloboda (Split) 8, 59, 60 (20. i 24. 7. 1912.), 1, 2 ; 2.
- *Braća Karamazovi. // Preporod 3, 11 (listopad 1912.), 182-185.
- *Prigodom 67. godišnjice vladanja Njeg. C. K. Veličanstva Frana Josipa Prvoga / složio ... Josip Barač za svečanu akademiju C. K. velike gimnazije i C. K. preparandije u Zadru na 2. XII. 1915. U Zadru : Knjižara E. pl. Schoenfeld, [1915.] (Zadar : Tiskara Schoenfeld & co.).
- *Mihovio Zavادلal : C. k. dvorski savjetnik i pokrajinski školski nadzornik. // Program C. k. velike gimnazije u Zadru (1915/1916.). Str. 9-14.
- *Francuzki zarobljenici u Splitu. // Narodni list 57, 57 (28. 11. 1918.), 2.
- *Maeterlinck, Maurice. Smrt / prijevod s franc. J. Barač. Split : [Knjižara Vinka Jurića], 1918. (Universalna biblioteka ; sv. 9-18).
- *[Predgovor]. // Splitski ratni soneti (Gladni soneti) / [Ante Katunarić]. Split : Knjižara Vinka Jurića, 1918. Str. [3]-6.
- *Grad budućnosti. // Život : list dalmatinskih demokrata 1, 2 (5. 12. 1919.), 2.
- *Vernes, Hendri. Logika srca / prijevod s franc. J. Barač. Split : [Knjižara Vinka Jurića], 1920. (Universalna biblioteka ; sv. 25.).
- *Sentina reipublicae. Split : Splitska Društvena tiskara, 1920.
- *Split svomu Trumbiću. Split : Brzotiskom Narodne tiskare, [1920.]
- *Jugoslaveni, na Jadran!. // Nova otadžbina : organ Saveza dobrovoljaca SHS 46, 47 (1921.), [?].
- *Pogled u istoriju grada Splita. // Novo doba 4, 194 (27. 8. 1921.), 5, 6.
- *Za don Frane Bulića jubilej. // Duje Balavac 4 (11. 1921.), 1.
- *Pravda o magarčevoj sjeni. // Grom 3, 5, 6 (11. i 25. 3. 1922.), 1, 2.
- *Senzacionalna rasprava u podzemnom svijetu. // Novi list (Split) 3, 478 (14. 8. 1922.), 2.
- *Jedan argetinski pjesnik u Splitu. A. B. Rossani : Nada. Ritmos. Split Jugoeslavia 1927. // Novo doba 10, 148 (30. 6. 1927.), 2, 7.
- *Na Uvodićevoj Izložbi [I i] II dio. // Novo doba 10, 240, 241 (14., 15. 10. 1927.), 2, 7 i 2.
- *Splitski almanah za godinu 1925. - 26. - Split 1927. Hrvatska štamparija // Novo doba 10, 262 (10. 11. 1927.), 2.
- *Josip Tončić 16. XI. 1847. - 16. XI. 1927. // Novo doba 10, 267 (16. 11. 1927.), 3, 4.
- *„Puče moj ...“ u Splitu. // Novo doba 10, 81 (5. 4. 1928.), 2.
- *Uskrs. // Novo doba 10, 83 (7. 4. 1928.), 1, 2.
- *Sudbina Mladena Šubića III kneza Bribirskoga. // Novo doba 10, 326 (24. 12. 1928.), 17-19.
- *[Predgovor]. // Tijardović, Ivo [za glasovir i violinu udesio]. O pastiri ... : Božićna pjesma. U sej vrime godišta ... dalmatinska Božićna pjesma. Split : [vlast. nakl.], 1928. (Split : Narodna tiskara, 1928.).
- *Aleluja!. // Novo doba 12, 88 (30. 3. 1929.), 1.
- *Rasvjeta i ulice u Splitu pred sto i pedeset [petnaest] godina. // Novo doba 12, 88 (30. 3. 1929.), 5, 6.
- *Peristilska kriza : (Odlomak iz Marulove „Splitijade“). Split : [vlast. nakl.], [1929.]. (Split : Splitska Društvena tiskara E. Desman, [1929.]).
- *Jedan splitski gradjevni problem. // Obzor 81, 47 (27. 2. 1930.), 5.
- *U Veliki Petak. // Novo doba 13, 91 (18. 4. 1930.), 2.
- *Vergilijev bimilenij : svojim bivšim učenicima klasične gimnazije. // Novo doba 13, 92 (19. 4. 1930.), 17, 18.
- *Slikar Ante Šupuk. // Novo doba 13, 207 (6. 9. 1930.), 4.

- *Jedan originalni splitski brijač-spisatelj. Adamo Zagatto Barbieri. // *Novo doba* 14, 298 (24. 12. 1931.), 33, 34.
- *Grande Mortalis Aevi Spatium. // *Novo doba* 15, 72 (26. 3. 1932.), 17-19.
- *Sofoklov „Kralj Edip“ : pred sutrašnju premijeru u našem kazalištu. // *Novo doba* 15, 86 (13. 4. 1932.), 2,3.
- *Naša narodna umjetnost. // *Ženski pokret* 13, 4 (15. 4. 1932.), 62-63.
- *Fra Toma Slovinac : Dalmatinac iz Vrane. // *Novo doba* 15, 298 (24. 12. 1932.), 23, 24.
- *Zadnji fišeci protiv splitskoj gimnaziji [1880.]. // *Jadranska pošta* 8, 298 (24. - 26. 12. 1932.), 9.
- *Jedan kulturni jubilej 50. sveska arheološkog „Vjesnika“. // *Novo doba* 16, 38 (15. 2. 1933.), 2-3.
- *Rad Arheološkog muzeja u Splitu. Mihovil Abramić. // *Novo doba* 16, 59 (11. 3. 1933.), 1-2.
- *Jedan prvak humanizma i predstavnik francuskog genija Gaston Boissier. // *Novo doba* 15, 89 (16. 4. 1933.), 6-8.
- *Francuske uspomene jednog Splitsanina. // *Novo doba* 15, 299 (25. 12. 1933.), 9.
- *Ime grada Splita i rad prof. Antuna Mayera. // *Novo doba* 17, 77 (31. 3. 1934.), 7, 8.
- *Splitsanin kompozitor Fr.[anjo] Suppé. // *Novo doba* 17, 303 (25. 12. 1934.), 15, 16.
- *Crne slutnje Vergila Marona. // *Novo doba* 18, 94 (21. 4. 1935.), 4.
- *Iz dnevnika starog Splitsanina. // *Jadranski dnevnik* 2, 130, 132, 134, 135, 137, 139, 142, 143, 145, 148, 150 (4., 6., 8., 11., 13., 15., 19., 21., 24., 27., 29. 6. 1935.), 7. Osiguranje duhana i Privredno-gospodarska zadruga. 2, 163 (15. 7. 1935.) ; Radikalna posla. 2, 165 (17. 7. 1935.) ; Korupcija. 2, 170 (23. 7. 1935.) ; Splitsanistika. 2, 186 (10. 8. 1935.), 11. ; Sušak i Split. 2, 189 (14. 8. 1935.), 7. ; *Jadranski specijaliteti*. 2, 192 (17. 8. 1935.), 7. ; Zaštita zemljoradničkih dugova. 2, 196 (22. 8. 1935.), 7. ; Javni radovi. 2, 202 (29. 8. 1935.), 7. ; Splitsko kazališno pitanje. 2, 204 (31. 8. 1935.), 11. ; Naši narodni predstavnici. 2, 209, (7. 9. 1935.), 11. ; Ministarstvo za pomorstvo. 2, 215 (14. 9. 1935.), 11. ; Prilozi za rješavanje hrvatskog pitanja. 2, 221 (21. 9. 1935.), 9. ; Raspodjela kredita za javne radove. 2, 227 (28. 9. 1935.), 11. ; Redukcija plaća ili redukcija činovnika. 2, 233 (5. 10. 1935.), 11. ; Lijepa beogradske dame. 2, 239 (12. 10. 1935.), 11. ; Gradnja monumentalne poštanske zgrade u Splitu. 2, 245 (19. 10. 1935.), 10. ; Problem naših općina. 2, 251 (26. 10. 1935.), 10. ; Stare metode. 2, 256 (2. 11. 1935.), 12. ; Pasivnost Dalmacije. 2, 268, 294 (16. i 23. 11. 1935.), 9. ; Naše brodarstvo i pomorstvo. 2, 306 (7. 12. 1935.), 11. ; Tutti frutti. 2, 318 (21. 12. 1935.), 10.¹³³
- *Bimilenij Kvinta Horaca Flaka. // *Novo doba* 18, 300 (25. 12. 1935.), 5-7.
- *Jedna umjetnička veza između Splita i Londona. // *Novo doba* 19, 26 (1. 2. 1936.), 9, 10, 14.
- *Hajdemo u Horaca ... : Mojim učenicima. // *Novo doba* 19, 86 (12. 4. 1936.), 15-17.
- * Iz dnevnika starog Splitsanina. // *Jadranski dnevnik: Novo zlatno doba Splita*. 3, 109 (9. 5. 1936.), 9. ; Kupalište „Bačvice“ - sramota Splita. 3, 120 (23. 5. 1936.), 11. ; „Jeli potrebno Beogradu moderno pristanište - Da li su Split i hrvatski krajevi zanemareni“. 3, 126 (30. 5. 1936.), 10. ; Splitska „monumentalna“ česma. 3, 131 (6. 6. 1936.), 11. ; S koca i s konopca. 3, 136 (13. 6. 1936.), 11. ; Nova velika splitska obala. 3, 142 (20. 6. 1936.), 11. ; Kanal Vukovar - Šanac. 3, 243 (17. 10. 1936.), 9.
- *U splitskom Panteonu : Nad grobom Marka Velikoga. // *Novo doba* 19, 301 (25. 12. 1936.), 21.
- *Splitsanin u Dubrovniku. // *Novo doba* 20, 37 (13. 2. 1937.), 9, 10.
- *Jubilej Kerubina Šegvića. // *Novo doba* 20, 49 (27. 2. 1937.), 2.
- *Naš car Dioklecijan. // *Novo doba* 20, 73, 77 (28. 3. i 3. 4. 1937.), 15, 16 ; 9.
- *Gradnja Gradske biblioteke. // *Duje Brbljavac* 1 (7. 5. 1937.), 3.
- *Sir William Fisher : in memoriam. // *Novo doba* 20, 170 (24. 7. 1937.), 3.
- *Bimilenij cara Augusta. // *Novo doba* 20, 298 (25. 12. 1937.), 21, 22.
- *Tončić, Kamilo ; [Josip Barač]. Dioklecijanova palača = The Palace of Diocletian = Palais de Dioclétien = Diokletianpalast. Split : [Etnografski muzej, 1937.]. (Ljubljana : Jugoslavanska tiskarna, [1937.]).
- *Prilikom otkrića Kružičeve ploče. // *Novo doba* 21, 224 (24. 9. 1938.), 5.
- *Jedan značajan jubilej : Inž. Kamil Tončić. // *Novo doba* 21, 257 (3. 11. 1938.), 2, 3.
- *Tri nadgrobna natpisa trogirске katedrale. // *Novo doba* 21, 300 (25. 12. 1938.), 23-24.
- *Na Sudamiju. // *Štandarac* 5, 19 (7. 5. 1939.), 22.

¹³³ Prilozi u *Jadranskom dnevniku* „Iz dnevnika starog Splitsanina“ nose naslov tek od 15. srpnja 1935.

2. Radovi o Josipu Baraču:

- *Javne zahvale : Mati Baraču. // Sloboda 7, 61 (2. 7. 1911.), 3.
- *[Filipović, Ivan]. Spomenica 30-godišnjice smrti L. Botića. // Književna smotra 11, 12 (1893.), 93.
- *Ovaj se zulum više ne može trpiti! I - IV. // Narodni list 41, 29, 31-33 (9., 16., 19., i 23. 4. 1902.), 1, 2 i 3.
- *Barač, Ante. Josip Barač, Hrvatske kolonije u Južnoj Italiji. // Hrvatski branik 12, 79 (1904.), [?].
- *Prelog, Milan. U koljevci hrvatske povjesnice. // Savremenik 3, 3 (1908.), 183-184.
- *Petreković, F. E. J. Barač, U koljevci hrv. povjesnice. // Sisački glas 7, 3 (1908.), [?].
- *Horvat, R. U koljevci hrv. povjesnice. // Glas MH 3, 5 (1908.), 39-40.
- *A. I. Kržanić i J. Barač, U koljevci hrv. povjesnice. // Hrvatska straža, Krk 6 (1908.), 106.
- *Gruber, D. I. Kržanić i J. Barač, U koljevci hrv. povjesnice. // Nastavni vjesnik 16, 8 (1908.), 609-615.
- *Nemile pojave. // Sloboda : organ hrvatske pučke napredne stranke u Dalmaciji (Split) 5, 5 (5. 2. 1909.), 5.
- *-s (A. Wenzelides). Balkanski rat i književnici. // Suvremenik 8, 1 (1913.), 70-71.
- *Dć (V. Dvorniković). Maurice Maeterlinck u našoj književnosti. // Omladina 2, 4-6 (1918./1919.), [?].
- *Poincaré, Raymond. Au Service de la France neuf années de souvenirs. Tom. III. : L' Europe sous les armes 1913. Paris : Plon, [1926.].
- *[Brajević, Vinko]. Prof. Josip Barač. // Novo doba 10, 81 (7. 4. 1927.), 4.
- *Jurg [Guić, Juraj]. Bepo Getar nec non Marul. // Jadranska pošta 3, 516 (9. 4. 1927.), 6.
- *A. Profesor Josip Barač. // Pučka prosvjeta 7, 5 (1927.), 72.
- *Uskrs. // Novo doba 10, 83 (7. 4. 1928.), 1, 2.
- *Zagonetka (Po G. E. Bertin). // Novo doba 10, 83 (7. 4. 1928.), 2.
- *Šegvić, Kerubin. Nepoznati član hrvatskog parnasa. // Hrvat 9, 2690 ([25. 12.] 1928.), 18.
- *Šegvić, Kerubin. Nepoznati splitski pjesnik XVIII v. // Hrvatski list 9, 361 (1928.), 18- 19.
- *Posljednji dan boravka engleskih arheologa u Splitu. // Novo doba 12, 176 (17. 7. 1929.), 4.
- *Borčić, Oskar. Izjava prof. Barača o Tinu Ujeviću kao gimnazisti. // Nedeljne ilustracije 6, 52 (1930.), 24.
- *Jurg [Guić, Juraj]. Josip Brač : Profesor ridivivus. // Jadranska pošta 7, 42 (20. 2. 1931.), 4.
- *Georg Washington : 200 godišnjica rođenja tvorca sjevernoameričke slobode ... // Novo doba 15, 43 (22. 2. 1932.), 2, 3.
- *Marušić Davidović, Filip. Poslanica prof. Josipu Baraču. // Novo doba 15, 96 (25. 4. 1932.), 2.
- *Bulić, Vinka. Poslanica pjesniku blagih biser voda ... // Novo doba 15, 116 (20. 5. 1932.), 2.
- *Karaman, Ljubo. Oko drevne kliške tvrđave. Zagreb : „Bihać“ HDIDPS, 1933. (Zagreb: Zaklada tiskare Narodnih novina).
- *Fils de France, soyez les bienvenus!. // Novo doba 16, 90 (18. 4. 1933.), 1.
- *Frejaville, Gustave. Une croisière française en Adriatique. // Journal des debats [?] (30. juin 1933.), [?].
- *[Brajević, Vinko]. Svečana predaja odličja Legije časti. // Novo doba 18, 47 (25. 2. 1935.), 6.
- *N. D. Une manifestation franco-yougoslave a Split. // Echo de Belgrade [?], 9 (6. 3. 1935.), 3.
- *Tomić, Paško. Našem jubilarcu prof. Josipu Baraču o 40-godišnjici nastavnčkog rada. // Novo doba 18, 300 (25. 12. 1935.), 35.

Isprava J. H. C. Bohemus, 1725. godina.



- *Kortšek, J. J. Barač. Što mogu da nam otkriju zatrpane dvorane Dioklecijanove palače u Splitu. // *Novosti* 33, 304 (1936.), 16.
- *A. Prva autentična slika Marka Marulića djelo talijanskog slikara Botticellija. Prof. Josip Barač otkrio kopiju ove slike ... // *Novosti* 30, 339 (1936.), 11.
- *Jubilej maturanata splitske gimnazije iz g. 1906. Današnja proslava predavanje prof. Barača o humanizmu. // *Novo doba* 19, 179 (1. 8. 1936.), 6,7.
- *Bernard Berenson u Splitu. // *Novo doba* 19, 182 (5. 8. 1936.), 6.
- *Zadušnice za britanskog admirala Wiliama Fischera ... // *Novo doba* 20, 172 (27. 7. 1937.), 6.
- *Manger, Dušan. Gradska biblioteka u Splitu. // *Službeni glasnik Primorske banovine. Informativni prilog* 1, 5 (1. 12. 1937.), 33.
- *Ivačić, Ante. Prof. Josipu Baraču in memoriam. // *Glasnik Primorske banovine* 2, 7 (1. 6. 1939.), 130, 131.
- *M[anger], D[ušan]. Prof. Josip Barač. // *Hrvatski glasnik* 2, 127 (1. 6. 1939.), 6.
- *Brajević, Vinko. Profesor Josip Barač. // *Novo doba* 22, 127 (2. 6. 1939.), 2.
- *Topao ispraćaj blpk. profesora Barača. // *Novo doba* 22, 128 (2. 6. 1939.), 3.
- *Umro prof. Josip Barač u Splitu. // *Novosti* 36, 150 (2. 6. 1939.), 8.
- *Prof. Josip Barač. // *Štandarac* 5, 23 (4. 6. 1939.), 2.
- *M.[arušić], I. Prof. Baraču In memoriam. // *Novo doba* 22, 131 (6. 6. 1939.), 5.
- *Marušić Davidović, Filip. In memoriam profesoru J. Baraču. // *Novo doba* 22, 134 (10. 6. 1939.), 10.
- *Ostojić K[nežić], I[van]. Književno pismo o pok. Josipu Baraču. // *Novo doba* 22, 164 (15. 7. 1939.) 9, 10.
- *Prof. Josip Barač. // *Izveštaj državne klasične gimnazije u Splitu za školsku god. 1938. 1939. Sv. 10. Split : Štamparsko poduzeće Novo Doba. Str. 116-117.*
- *Kečkemet, Duško. Bibliografija o Splitu. Dio I. i II. Split : [Muzej grada Splita], 1955. (Izdanje Muzeja grada Splita ; Sv. 6 i 7).
- *Rav., J. Barač, Josip. [Sv.] 1: A-Bosk // *Enciklopedija Jugoslavije. Zagreb : Leksikografski zavod FNRJ, 1955. Str. 362.*
- *Bibliografija rasprava i članaka. Sv. IV.: Historija. Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod, 1965.
- *Spomenica 150-godišnjice Klasične gimnazije u Splitu 1817-1967. Split : [Klasična gimnazija], 1967.
- *Barač, Josip. Pjesme hrvatskih kolonija u Italiji = Canti delle colonie croate d' Italia // *Naš jezik : Glasnik Molisanskih Hrvata* 2, 4 (travanj 1968.), 10, 11. Barač, Josip. Canti delle colonie croate d' Italia. // *Dialetti d' Italia* 12 (1968.), 4.
- *Natpis na grobu kneza Mladena / preveo J. Barač // *Hrvatski latinisti [1] : Iz latiniteta 9. - 14. stoljeća ... Zagreb : Zora : Matica hrvatska, 1969. Str. 56-58 (Pet stoljeća hrvatske književnosti ; knj. 2).*
- *Morović, Hrvoje. Povijest biblioteka u gradu Splitu. Dio I. // Zagreb : Društvo bibliotekara Hrvatske, 1971. (Izdanja društva bibliotekara Hrvatske ; knj. IV.).
- *Žeželj, M. Barač, Josip. // *Leksikon pisaca Jugoslavije. [Sv.] I: A-Dž. Novi Sad : Matica srpska, 1972. Str. 155-156.*
- *Morović, Hrvoje. Josip Barač publicist. // *Slobodna Dalmacija* 35, 9982 (7. 5. 1977.), 8.
- *Veljić, Aleksandar. Zaljubljenik u Split. // *Studio* 17, 876 (7. 23. 1. 1981.), 25, 26.
- *Tijardović, Ivo. Sjećanje na život i vrijeme (3). Zarobljenici muzike / priredio Ante Jelaska // *Nedjeljna Dalmacija* 13, 649 (16. 10. 1983.), 23.
- *80 godina Naučne biblioteke u Splitu 1903-1983. Split : Naučna biblioteka u Splitu, 1983.
- *S.[tipčević], D.[espotović], A.[nđelka]. Barač, Josip. // *Hrvatski biografski leksikon. 1: A-Bi. Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod, 1983. Str. 436-437.*
- *Pera, Miroslav. Poljički statut. Split : Književni krug, 1988.
- *Morović, Hrvoje. Gradska biblioteka u Splitu. // *Izbor iz djela / uredila Neda Anzulović. Split : Književni krug, 1988. (Suvremenici ; knj. 6).*
- *Marović, Duško. Povijest sporta u Splitu. Knj. I: Od antičkih igara do prvog svjetskog rata. Split : [Savez za fizičku kulturu općine Split], 1990.
- *290 godina Klasične gimnazije u Splitu : 1700. - 1990. Split : Književni krug, 1990.

- *Kuzmanić, Bruno ; Nepo Kuzmanić. Dao ime „Hajduku“. Splitske obitelji 1848-1870. ; 2. (Feljton) // Slobodna Dalmacija 48, 14533 (17. 5. 1991.), 28.
- *Rukopisi hrvatskih književnika u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu Split : Sveučilišna knjižnica u Splitu, 1994. (Publikacije Sveučilišne knjižnice u Splitu ; 13).
- *Kuić, Ivanka. Osnivanje i prva godina djelovanja Gradske biblioteke u Splitu. // Glasnik Društva bibliotekara Split 3 (1994.), 49-58.
- *Sokol, Vjekoslava. Stjepan Baković. Sinj : Matica hrvatska Ogranak u Sinju, 1995.
- * Mužinić, Zdravko. Mala enciklopedija jučerašnjega splitskog školstva. Split : [vlast. nakl.], 1996. (Split : Tehničar, 1996.).
- *Tomasović, Mirko. Sedam godina s Marulom : Marulićev ljetopis I. - VII. : (kolovoz 1988. - kolovoz 1995.). Split : Književni krug, 1996. (Biblioteka Marulianum ; 1).
- *Sokol, Vjekoslava. Ugledni Splićani na portretima i u memoriji Muzeja grada Splita. Split : Muzej grada Splita, 1998. (Povremene izložbe).
- *Sokol, Vjekoslava. Stoljeće karikature u Splitu. Split : Muzej grada Splita, 1998. (Povremene izložbe Muzeja grada Splita).
- *Lešić, Jelica. Hrvatske etničke zajednice u Europi : prilog za bibliografiju. // Etnološka tribina 23, 30 (2000.), 135-156.
- *Grad na kamenu / priredio Petar Vulić. Klis : Općina Klis, 2000. Str. 171-173.
- *Šarac, Damir. Zaboravljeni profesor Barač. // Slobodna Dalmacija 57, 17981 (10. 2. 2001.), 15.
- *Kudrjavcev, Anatolij. Ča je pusta Londra Split : Marjan tisak, 2002.
- *Petrić, Perislav. U Primorju Velog varoša (Matejuška, najpoznatija splitska lučica prostor i vrijeme) 1. // Slobodna Dalmacija 62, 19308 (19. 11. 2004.), 70.
- *Pjesništvo Moliških Hrvata = Poezija de Molizaj Kroatoj. Zagreb : Hrvatski esperantski savez, 2007. (Književno stvaralaštvo Hrvata van domovine ; knj. III).
- *Škrobica, Vanja. Sto godina Škole likovnih umjetnosti i sto godina njezine knjižnice. // Školski vjesnik 56, 1-2 (2007.), 189-190.
- *Piplović, Stanko. Inženjer Dane Matošić. // Kulturna baština 35 (2009.), 91-124.
- *Duplančić, Arsen. Pokretanje časopisa Buletino di archeologia e storia dalmata i Theodor Mommsen. // Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku 101 (2008.), 7-27.
- *Jurišić, Šimun ; Joško Barić. Glasoviti Splićani i osobe iz splitske prošlosti. Split : Logos, 2008.



Naslovnice Baračevih objavljenih djela.



Barač kao vodič na Peristilu.

Professor Josip Barač (August 31, 1871 - June 1, 1939)

Josip Barač, son of Mate and Jelena, was born in Split on August 31, 1871. He spent his childhood in Get, the central part of the city, located within the walls of the Diocletian's Palace. He attended Italian Elementary School (1877-1882) and Grammar School (1882-1890) in his hometown. He studied classical languages (1890-1895) in Zagreb, Vienna and Graz. Following the graduation, he taught Latin and Greek at the Grammar School in Split and for a short period of time in Zadar (1913-1916), where he was transferred by way of punishment because of his anti-Austrian satyr play *Pajacu*. During the First World War he was imprisoned several times because of his political views and opinions. After the war, he went back to teaching at the Grammar School in Split. In the year 1927 he was forced to retire, but was reactivated and employed in the Archaeological Museum in Split. Don Frane Bulić offered him a position as an epigrapher of early Croatian inscriptions. After the discovery of an exceptionally important early Croatian history monument, the queen Jelena sarcophagus, Barač, don Frane Bulić and Ivan Kržanić gave the first interpretation of the Latin inscription. Barač began writing on matters of literature and culture history topics quite early. During his student years, in 1893, he edited *Spomenica tridesetogodišnjice smrti hrvatskog pjesnika Luke Botića Splječanina*. He translated ancient roman classics, among others the works of Tacitus, Horatius Flaccus and Vergilius, and acted as a certified court interpreter of Latin, German, French and English language for many years. Archaeology and history articles that he wrote for newspapers were written in a popular and readable manner. He was particularly interested in Split local history, but followed contemporary cultural events with equal enthusiasm. He wrote poetry and notable satiric plays, frequently using the pseudonym *Marul* and sometimes *Bepo Getar*. Contemporaries called him Split Cicero for his inspired presentation of Split, Salonae and Trogir cultural heritage before a number of foreign civilian and military dignitaries, such as the Duke of Kent, Lord Wiliam Fischer, Rear Admiral Philipp Andrews, Raymond Poincaré, Emil Bougeois, Admiral Durand-Viela, Marshal Louis Franchet d'Espereya, Charles Diechl, Ernest Hébrard, Bernhard Berenson and many others. The wider community recognises Barač as a person who assigned names to important Split sport associations the football club *Hajduk* and the rowing club *Gusar*.

For over three decades professor Barač has been committed to supporting the *Community Library*, as a member of city government, city chairman and a dignitary. He has enriched the library collection with many manuscripts, books, periodicals of great value, always related to the special collection Dalmatica. Not only has he been constantly financially supporting the library, but moreover, in 1932 he inaugurated a private initiative for the construction of the new library building, one which could correspond to community needs. He has been awarded orders of *St. Sava of the 3rd* (1927) and *5th class* (1921), *Nichan Iftikhar* (1933), Knight of the Legion of Honour (1935) and Grand Cross of the Romanian Crown (1938).

In June 1939, on the day the citizens of Split bid their final farewell to Professor Josip Barač, the flag on Marjan Hill was flown at half-mast, and the flags at the town hall, schools, museums and library buildings were all flown with black ribbons.

Professore Josip Barač (31 agosto 1871-1 giugno 1939)

Josip Barač, figlio di Mate e Jelena, nacque a Spalato il 31 agosto 1871. Trascorse la sua infanzia dentro le mura del Palazzo di Diocleziano, nel quartiere spalatino Get. Frequentò la Scuola Elementare Italiana (1877-1882) ed il Liceo classico (1882-1890) nella città nativa. Continuò gli studi di filologia classica (1890-1895) a Zagabria, Vienna e Graz. Dopo la laurea insegnò nel Liceo classico a Spalato e per un breve periodo di tempo a Zara (1913-1916), dove fu trasferito per punizione provocata dalla sua satira antiaustriaca *Pajacu*. Durante la prima guerra mondiale fu incarcerato più volte a causa delle sue convinzioni politiche. Terminata la guerra, tornò a insegnare nel Liceo classico a Spalato. Costretto ad un pensionamento forzato nel 1927, fu richiamato a lavorare nel Museo archeologico di Spalato nel 1930. Don Frane Bulić gli offrì l'impiego di epigrafista di iscrizioni paleocroate. Fu proprio Barač insieme con don Frane Bulić e Ivan Kržanić a presentare la prima interpretazione dell'iscrizione latina su uno dei monumenti fondamentali della storia paleocroata, il sarcofago della regina Jelena, scoperto a Solin nel 1898. Barač iniziò a scrivere di letteratura e di storia dell'arte molto presto, già da studente nel 1893 fu editore del libro *Spomenica tridesetogodišnjice smrti hrvatskog pjesnika Luke Botića Splječanina*. Tradusse classici latini, i lavori di Tacito, Orazio Flacco, Vergilio ed altri. Per molti anni fu anche interprete giurato per quattro lingue: latino, tedesco, francese e inglese. Articoli di archeologia e di storia che pubblicò su quotidiani furono di uno stile comprensibile e chiaro. Si occupò particolarmente della storia locale di Spalato ma con uguale entusiasmo si dedicò agli avvenimenti culturali del momento. Servendosi dello pseudonimo *Marul*, a volte *Bepo Getar*, scrisse anche poesie e drammi satirici che suscitavano notevole interesse. I contemporanei lo chiamarono Cicerone spalatino per le sue presentazioni inventive del patrimonio culturale di Spalato, Salona, Trogir e dintorni a tantissimi dignitari, tra i quali il Duca di Kent, il lord Wiliam Fischer, il contrammiraglio Philipp Andrews, Raymond Poincaré, Emil Bougeois, l'ammiraglio Durand-Viela, il maresciallo Louis Franchet d'Espereya, Charles Diechl, Ernest Hébrard, Bernhard Berenson e Louis Franchet d'Espereya, Charles Diechl, Ernest Hébrard, Bernhard Berenson e tanti altri. Pubblico più vasto riconosce Barač come la persona che diede il nome alle associazioni sportive di Spalato alla squadra di calcio Hajduk e all'associazione di canottieri Gusar. Il professore Barač diede un continuo sostegno alla *Biblioteca civica* per più di tre decenni, nella sua funzione di membro dell'amministrazione comunale, presidente della comune e dignitario. Arricchì il patrimonio della biblioteca con manoscritti, libri e periodici di grande valore e di contenuto legato prevalentemente alla collezione *Dalmatica*. Oltre il sostegno finanziario incessante, nel 1932 incitò un'azione privata per la costruzione del nuovo edificio della Biblioteca civica, adatto ai bisogni della Spalato di allora. Per i suoi numerosi meriti gli fu concesso ordine di Santo Sava del terzo (1927) e del quinto grado (1921), il comandante del ordine *Nichan iftikhar* (1933), il cavaliere della Legion d'onore (1935) ed il cavaliere di Gran croce della corona di Romania (1938).

Nel giorno dell'ultimo saluto al professor Josip Barač nel giugno del 1939 la bandiera a Marjan fu calata a mezz'asta, e le bandiere sul palazzo comunale e sulla biblioteca, sui licei e musei sventolarono con fasce a lutto.

ISBN 978-953-96216-9-6